

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ SEDMÝ ROČNÍK

10

Únorové vítězství lidu a naše armáda

Události, které vešly do vědomí našich národů jako Vítězný únor 1948, byly neoddelitelnou součástí revolučních přeměn probíhajících ve světě pod vlivem vítězných idejí Velkého října 1917.

Likvidací předmnichovské republiky skončila hanebným způsobem éra mocenské hegemonie buržoazie v našem státě. Komunistická strana Československa zůstala jedinou politickou stranou, která se neposkvřila kapitulanstvím. Byla zároveň jedinou silou schopnou a odhodlanou vyvodit do všech důsledků základní historická poučení z těchto tragických událostí.

Již bezprostředně po úplném rozbití Československa v roce 1939 zformuloval Klement Gottwald jedno z nejzákladnějších historických poučení našeho lidu slovy: „A pro Československo platí ještě více než pro všechny jiné malé národy, že nejen třídní otázka dělnické třídy, nýbrž také národní věc všeho lidu je nerozlučně spjata se Sovětským svazem“. Tím vyjádřil jednotu národních a internacionálních zájmů dělnické třídy Československa.

Druhý klíčový princip politiky strany vyjadřuje v depeši ilegálnímu vedení KSČ na okupovaném území z ledna 1941: „... stále jasněji vystupuje spojitost národního a sociálního osvobození, národního osvobození a socialismu. Dělnická třída, vedená Komunistickou stranou Československa, má nyní velké možnosti získat vedení v národně osvobozené hnutí“. Tyto principy tvořily základní programovou linii KSČ v době národně osvobozené války našeho lidu, jakož i v průběhu národní a demokratické revoluce.

KSČ dokázala v souladu s příznivým vývojem druhé světové války, pod vlivem rozhodujícího podílu SSSR na porážce fašismu, zejména pak v souvislosti s osvobozováním našeho území Sovětskou armádou, vystupňovat svou organizátorskou a bojovou aktivitou, svou vedoucí úlohu v národně osvobozené válce našeho lidu a zajistit akční jednotu lidu pod vedením dělnické třídy.

Politickým základem nové lidově demokratické Československé republiky byla Národní fronta, která vznikla v průběhu národně osvobozené války za druhé světové války. Politika Národní fronty otvírala široký prostor pouze pro působení demokratických sil. Tím vylučovala možnost působení buržoazie v orgánech zákonodárné a výkonné moci státu. Znemožňovala nastolení starého buržoazního parlamentarismu, který by se mohl stát nástrojem k dosažení je-

jích cílů. Nositeli státní moci a základem nové státní i veřejné správy, ale i nejdůležitějším nástrojem revolučních změn ve společnosti byly národní výbory, v nichž měli rozhodující vliv většinou komunisté. Poprvé v dějinách Československa se KSČ stala stranou a tvůrcem vládního programu. Její vojenská politika se stala základem formování hlavních zásad vojenské doktriny osvobozené republiky. Strana se při řešení vojenských otázek v Košickém vládním programu opírala o Leninovu práci „Revoluční armáda a revoluční vláda“. Tato práce všestranně objasňuje strategii a taktiku strany nového typu ve vztahu k armádě v podmínkách demokratické revoluce. Její podstata vycházela z teze, že demokratický převrat je jen prvním stupněm k úplnému osvobození práce od jakéhokoli vykořisťování, prvním stupněm k socialistickému cíli. Dále v této práci formuloval základní východiska budování demokratické armády, která musí plnit historické poslání ozbrojeného nástroje demokratické revoluce.

KSČ vyjádřila v Košickém vládním programu, že přistupuje k zajištění bezpečnosti Československého státu v jednotě s upevňováním vítězství lidové demokracie. Z hlediska vnějšího to znamenalo nejtěsnější spojení se Sovětským svazem. V otázkách armády program říká, že to bude výstavba armády skutečně demokratické a antifašistické, že v této armádě bude skoncováno s apolitičností a že jejím základem budou jednotky bojující na frontách druhé světové války a v domácím odboji, zejména 1. čs. armádní sbor v SSSR. Určuje zásadní úlohu Sovětské armády při formování ČSLA.

Při aplikaci marxisticko-leninských pouček o nutnosti rozbití starého státního aparátu, a tudíž i armády, se KSČ vyvarovala jakékoli šablonovitosti a dogmatismu. Přihlížela k tomu, že v každé zemi je nutné respektovat její zvláštnosti, závislé na historických podmínkách, na poměru třídních sil v mezinárodním i vnitřním měřítku atd. Zvažovala rovněž zvláštnosti samotné československé armády, dané jejím předcházejícím historickým vývojem. Vycházela z toho, že buržoazní armáda byla rozbita zvenku současně s rozbitím československého státu. Nová armáda, jejíž základy vznikaly v průběhu národně osvobozenického boje, nebyla již svým charakterem buržoazní armádou a odpovídala v podstatě cílům národní a demokratické revoluce. Z toho vycházel i další postup strany. Výstavba nové, lidové a demokratické armády se u nás realizovala cestou postupné revoluční přestavby, i když za cenu některých nutných dočasných kompromisů.

Do období mírové výstavby společnosti i armády vstoupily tedy rozhodující politické síly v Československu a jejich vedoucí osobnosti s vědomím, že nejsložitější období teprve nadchází. Každá z těchto protichůdných třídních sil hledala přístupy a prostředky k řešení svých třídních zájmů. Věděla, že teď půjde o to, kdo s koho, že je nevyhnutelné třídní střetnutí o politickou moc a tím i charakter naší republiky.

Nástup reakce na jaře 1946 KSČ odrazila. Předsjezdové a předvolební kampaně využila k mohutnému nástupu dělnické třídy a všech pracujících. VIII. sjezd KSČ schválil generální linii postupného upevňování a rozšiřování moci dělnické třídy pokojnou cestou. Ústřední otázkou vojenské politiky strany zůstává boj za očistu a demokratizaci důstojnického sboru armády.

Velkého vítězství dosáhla komunistická strana v prvních volbách do Ústavodárného národního shromáždění. Stala se daleko nejsilnější politickou stranou v Československu. Poprvé v historii této země byl do čela vlády, a tím i Nejvyšší rady obrany státu postaven komunist — Klement Gottwald. Tě-

žísť úsilí vlády v budovatelském programu směřovalo k dokončení poválečné obnovy země.

Česká a slovenská buržoazie povzbuzena stupňující se agresivitou imperialismu, zejména však katastrofální neúrodou způsobenou nebývalým suchem v roce 1947 a jejími důsledky, rozhodla se využít vzniklé situace pro přípravu rozhodujícího kontrarevolučního úderu. Chtěla rozložit Národní frontu, slepit protikomunistický blok, vyloučit z vlády komunisty a zvrátit poměry v Československu ve svůj prospěch. Strana čelila rozbižské politice pravicových představitelů a ostatních stran účinnými protiopatřeními.

Když reakce viděla, že její vliv slábne a že jí v nastávajících volbách hrozí drtivá porážka, rozhodla se přejít do rozhodného útoku ještě před sjezdem závodních rad. Dne 20. února podalo z šestadvacetičlenné vlády všech dvádnáct ministrů národně socialistické, lidové a slovenské demokratické strany demisi. Protože to byla menšina vlády, byla podle platných zákonů vláda oprávněna dále plnit své funkce.

Komunisté přešli do rozhodného protiútku a vystupňovali aktivitu mas. Požadovali, aby prezident Beneš bezodkladně přijal demisi a jmenoval vládu obrozené Národní fronty, jejíž složení navrhl Klement Gottwald. Předseda sboru pověřenců Gustáv Husák z titulu své funkce oznámil dopisem pověřencům demokratické strany, že po demisi ministrů jejich strany nemají právo vykonávat vládou delegovanou pravomoc ani ve Sboru pověřenců a musí opustit resorty, které spravují. Lid podporoval politiku komunistů. Po celé zemi vznikaly akční výbory Národní fronty, které začaly očisťovat orgány veřejného života, politické strany a masové organizace od reakce. Rozhodné bylo vystoupení a připravenost mocenských složek, zvláště Sboru národní bezpečnosti a Lidových milic. Jejich klidné, ale varovné vystoupení v pražských ulicích, střežení důležitých budov, jako rozhlasu, nádraží, pošt a také mostů a tunelů dodávalo sebedůvěru silám na straně lidu a působilo strach a nejistotu v řadách reakce. Významnou úlohu sehrálo vystoupení ministra národní obrany armádního generála Ludvíka Svobody na zasedání ústředního akčního výboru Národní fronty, ve kterém ujistil vládu, že armáda jde pevně s lidem. Buržoazie byla zcela izolována a utrpěla politickou porážku.

Pokus reakce o politickomocenský zvrát byl rozdrčen. Otázka moci byla rozhodnuta. Tím byl v Československu vyřešen dlouhodobý zápas o politickou moc mezi dělnickou třídou a buržoazií. Etapa přerůstání národní a demokratické revoluce v revoluci socialistickou byla dovršena.

V souvislosti s hodnocením Února stála nejednou v popředí pozornosti i otázka hodnocení úlohy ozbrojených složek při řešení únorové vládní krize. V početných „memoárech“ československých poúnorových emigrantů se objevují v mnoha případech pokusy vyličít Únor jako ozbrojený puč. Jednostranně, zjednodušeně a subjektivisticky interpretují údaje o vystoupení jednotek SNB a Lidových milic v průběhu únorových událostí. Jaká je pravda o úloze ozbrojených složek státu a Lidových milic v těchto událostech?

Když těsně před Únorem přicházely do vedení strany informace o přípravách některých reakčních kruhů na zneužití části armády a polovojských organizací proti lidu, bylo 17. února 1948 rozhodnuto založit v závodech Lidové milice a v případě potřeby je i ozbrojit. Tak se v průběhu únorových událostí zrodila nová revoluční mocenská složka dělnické třídy — Lidové milice. Jejich zformováním se vytvořilo významné mocenské zázemí pro politiku a postup strany, zejména v závěrečné fázi střetnutí. Oddíly Lidových milic

byly v únorových dnech většinou beze zbraní. Teprve poslední den vládní krize byly některé oddíly zejména v Praze a Bratislavě vyzbrojeny zbraněmi z brněnské Zbrojovky. Na Slovensku byli vedle oddílů závodních milicí v pohotovosti i bývalí partyzáni. Úloha Lidových milicí a SNB spočívala především v zajišťování pořádku a zákonnosti. Tak tomu bylo i v případě bývalých partyzánů.

Pokud jde o nejpočetnější část ozbrojených složek — Čs. armádu — je třeba vidět, že její velmi složitá vnitřní situace vylučovala, aby se plně počítalo s její aktivní účastí v konečném řešení otázky „kdo s koho“. Těžiště událostí bylo přirozeně mimo armádu, i když možnost jejího vstupu do běhu událostí se všemi z toho plynoucími důsledky se nedala vyloučit. Zabránit tomu, aby vystoupila na straně reakčních sil, byl hlavní úkol, který vedení strany dalo v Únoru komunistům v armádě. Tento úkol však nebyl chápán pasívně ve smyslu neutralizace armády, jak se o tom někdy v minulosti hovořilo i psalo, ale aktivně, ve smyslu boje o získání mas vojáků pro podporu vlády Klementa Gottwalda.

Komunistické straně a pokrokovým silám v armádě se podařilo prosadit některá opatření v poválečné výstavbě armády, která způsobila, že v této době byla již silně diferencována. Těsně v předvečer Února byla ve velitelském sboru armády taková situace, že se sice ještě nepodařilo dosáhnout rozhodujícího obratu v jeho smýšlení, avšak pozice pokrokových sil mezi veliteli se rozšířily. Členy strany byli mnozí příslušníci MNO a Generálního štábu a pracovníci Hlavní správy výchovy a osvěty. Přiznává byla situace v mužstvu. Úsilí reakce ovládnout armádu nebylo úspěšné.

Ve dnech nejvyššího politického napětí se ústřední výbor KSČ obrátil na členy stranického vedení v armádě se žádostí, aby pro všechny případy uvážili, zda by se mohla strana za krajní situace spolehnout na některé dobře vyzbrojené a spolehlivé jednotky armády, kdyby došlo k pokusům o ozbrojené vystoupení reakce. Na základě toho byla pro případ ozbrojeného vystoupení reakce zajištěna bojová pohotovost několika zvlášť spolehlivých jednotek. Také některé územní stranické orgány v krajích a okresech navazovaly styky s komunisty u jednotlivých útvarů.

Armáda v únoru 1948 nebyla mezi hlavními silami, které určovaly vývoj událostí. Po boku dělnické třídy a pod vedením KSČ se aktivně na únorových událostech podíleli nepokrokovější příslušníci velitelského sboru, opírající se o podporu většiny mužstva. I za této situace však armáda jako celek přispěla k hladkému a klidnému průběhu Února tím, že zvládla situaci ve svých řadách. Izolováním stoupenců reakce byly zmařeny plány buržoazie na případné zneužití armády.

Hodnocení úlohy ozbrojených složek v Únoru nelze jednostranně zveličovat a naopak zase snižovat. I když nepředstavovaly rozhodující sílu, přece jen se na řešení celé situace svým způsobem pozitivně podílely. Záměrné zveličování úlohy ozbrojeného prvku reakcí mělo vždy zastřít, že Únor 1948 byl zákonitým a přirozeným vyvrcholením téměř tři desetiletí trvajícího zápasu, v němž Komunistická strana Československa vedla dělnickou třídu a všechen pracující lid v boji za jejich třídní a sociální osvobození. Možnost případného použití ozbrojených složek revolučními silami se v této situaci zcela nevyloučovala. V žádném případě nebyl Únor výsledkem použití ozbrojeného násilí.

Vítězné završení procesu přerůstání národně demokratické revoluce v so-

cialistickou mělo velký význam pro obohacení zkušeností mezinárodního komunistického hnutí. Únor svými výsledky otevřel plně cestu k socialistické výstavbě v průmyslově vyspělé zemi. Tím vyvrátil jednu ze základních tezí antikomunistů a reformistů o tom, že socialistická revoluce se hodí jen pro méně vyvinuté země. Poznatky naší strany a jejího vítězného boje v letech 1944 až 1948 jsou dokladem tvůrčího uplatnění marxismu-leninismu, potvrzením obecných zákonitostí socialistické revoluce a mohou proto být cenným zdrojem poučení pro země usilující o přechod k socialismu.

Na oslavách 20. výročí Vítězného února vysoce zhodnotil význam února 1948 i generální tajemník ÚV KSSS soudruh L. I. Brežněv: „Neochvějná věrnost marxisticko-leninským zásadám umožnila zmařit imperialistické spiknutí, rozdrtit síly reakce a přivodit revoluční obrat v osudech země. Komunistická strana Československa významně přispěla do pokladnice světových revolučních zkušeností, neboť na příkladu ukázala, jak uskutečňovat socialistickou revoluci bez ozbrojeného povstání v rámci ústavního vývoje, s odhodlanou podporou miliónových mas, jež povstaly na výzvu strany“.

Etapa socialistické výstavby naší země započatá Únorem 1948 je nesporně nejslavnější etapou v celých dosavadních dějinách našich národů, neboť představuje vyvrcholení revolučních tradic našeho lidu. Výsledky, jichž při výstavbě socialismu dosáhla dělnická třída a všechen pracující lid vedený KSČ, nejpádněji prokazují přednosti socialistického společenského zřízení nad kapitalistickým. Úspěchy, jichž jsme dosáhli v Československu při budování socialismu naplňují náš lid a naši stranu pocity radosti a hrdosti.

Československá lidová armáda budovaná po Únoru 1948 jako ozbrojená pěst dělnické třídy plnila a plní tento úkol jako organizovaná síla socialistické moci. Proto, navazující na nejlepší revoluční tradice československých bojovníků za internacionální obranu prvního státu dělníků a rolníků, budovala KSČ v poúnorovém období Československou lidovou armádu jak armádu socialistického typu. Vycházela v tomto díle důsledně z leninského učení o obraně socialistické vlasti. Toto učení tvořilo v celém poúnorovém období teoreticko-metodologické a programové východisko výstavby naší armády. Po Únoru 1948 byla vytvořena nová třídní revoluční tradice československých ozbrojených sil.

Dnes je ČSLA moderní soudobou bojeschopnou armádou, pevnou součástí armád států Varšavské smlouvy. XV. sjezd strany vysoce ocenil dosažený stupeň její bojové a politické připravenosti a konstatoval, že máme spolehlivou armádu, která je připravena kdykoli splnit své vlastenecké a internacionální povinnosti. Socialistické Československo se svou rozvinutou ekonomikou, technikou a kulturní úrovní i vědeckovýzkumnou základnou je a bude i v příštích letech důležitým faktorem vědeckotechnického a vojenského potenciálu socialistických zemí.

Současná vojenskopolitická linie, která se opírá o historickou kontinuitu politiky strany, po nástupu nového vedení strany v čele se soudruhem Gustávem Husákem tvůrčím způsobem reaguje na nové jevy a situaci ve světě. Socialistický charakter naší armády je zajišťován především důsledným uplatněním vedoucích úloh strany ve všech oblastech života vojsk a štábů. V principech výstavby Československé lidové armády se důsledně odrážejí nové požadavky, které vyzvedávají do popředí jednotlivé etapy vývoje našeho státu.

Na XV. sjezdu strany bylo zdůrazněno, že narůstání řídicí a usměrňující úlohy strany ve všech oblastech socialistického státu včetně armády je objek-

tivní zákonitostí výstavby rozvinuté socialistické společnosti. Rostoucí význam vedoucí úlohy strany jako základního principu výstavby socialistické armády je dnes podmíněn především nebývalou složitostí úkolů vojenské výstavby, růstem uvědomělé aktivity a iniciativy širokých mas vojáků a jejich velitelů, zvyšující se úlohou a významem společenských organizací, vyššími nároky na rozvoj teoretické práce v oblasti vojenství a dalšími činiteli. Proto mezi významné úkoly prohlubování vedoucí úlohy strany v ČSLA patří zvyšování účinnosti poznávací, programátorské, realizační a kontrolní činnosti vojenských rad, velitelů, politických orgánů a stranických organizací.

Vnějšími faktory, zvyšujícími význam vedoucí úlohy strany, je zejména stálé sblížování socialistických zemí a prohlubující se integrace i ve sféře vojenství. Složitost současného mezinárodního vývoje, třídní boj mezi silami socialismu a imperialismu, pokroku a reakce v epoše jaderných zbraní zvýrazňuje vůdčí úlohu komunistických stran socialistických zemí.

„Předsednictvo ústředního výboru strany“ — uvádí zpráva o činnosti ÚV KSČ na XV. sjezdu strany — „se často zabývalo otázkami Československé lidové armády, zkvalitňováním jejího velitelského sboru, politickou a bojovou přípravou vojsk. Dbalo, aby naše armáda měla vše, co potřebuje k zajištění našich hranic, aby se rozvíjela jako moderní armáda, osvojovala si soudobou vojenskou techniku a zvládla vojenské mistrovství. Aby upevňovala svazky se Sovětskou armádou a armádami bratrských zemí Varšavské smolovy“.

Politická linie strany vyjadřuje jednotu politických, vojenskoodborných i technických stránek výstavby armády. Je konkretizována rozkazy a nařízeními ministra národní obrany, především rozkazem pro výcvikový rok. V tom je také jeho základní politický smysl a význam.

Hlavní politická správa ČSLA věnuje trvalou pozornost rozpracování linie XV. sjezdu do oblasti stranickopolitické práce v armádě. Výrazem toho je mimo jiné zpracování výhledu stranickopolitické práce v ČSLA do XVI. sjezdu KSČ. Hlavní pozornost je soustředěna na dvě oblasti. Je to především upevnění marxisticko-leninského charakteru armádní stranické organizace a posílení její akční jednoty při všestranném zvyšování vlivu na bojovou pohotovost, morálně politický stav a kázeň. Další oblast tvoří cílevědomá výchova příslušníků ČSLA jako uvědomělých budovatelů a obránců socialistické vlasti, oddaných vlastenců a internacionalistů. Zvýšená péče je věnována ideovým stránkám, především zajištění komplexního působení systému ideové výchovné, masové politické a kulturně výchovné práce na osobnost každého příslušníka armády.

Před XV. sjezdem KSČ, i v určitém období po jeho skončení, jsme se věnovali hlavně programovým otázkám a prohloubili jsme poznávací funkci ve stranické činnosti. Nyní, kdy se nacházíme prakticky v klíčovém roce šesté pětiletky, se plně soustředujeme na akční i realizační poslání politické práce. To nikterak neznámá, že bychom měli zanedbávat poznávací a rozborovou činnost. S veškerou naléhavostí si však uvědomujeme, že základním smyslem a kritériem účinnosti práce stranických organizací, politických orgánů, každého komunisty jsou konkrétní politické a pracovní výsledky na úseku, za který zodpovídá. To vyžaduje, aby politické orgány a stranické organizace nejen zaznamenávaly nedostatky, přijímaly nová usnesení a opatření, ale aby s dostatečnou energií kontrolovaly plnění toho, o čem bylo již rozhodnuto. Aby se při tom vážně a závazně postavily proti lhostejnosti, nedůslednosti i neodpovědnosti, ať už se projevuje v jakékoliv podobě a u kohokoliv.

Jak potvrdily výsledky uplynulého výcvikového roku i plnění současných úkolů, naprostá většina příslušníků armády jednomyslně podporuje politiku KSČ a aktivně přistupuje k plnění úkolů bojové a politické přípravy. Je zvláště potěšitelné, že toto úsilí je provázáno masovým projevem iniciativy a aktivity vojáků. Statistice individuálních a kolektivních závazků je zaměřeno k otázkám zvýšení úrovně bojové a politické připravenosti. Je to výmluvným dokladem vztahu našich vojáků ke svým povinnostem, k budování a obraně své socialistické vlasti.

Projevy uvědomělosti mas vojáků a velitelů se pozitivně odrážejí na celkové úrovni morálně politického stavu ČSLA. Neustálý růst bojové připravenosti armády však klade ještě vyšší požadavky na účinnost politické a ideově výchovné práce. A tak přesto, že v uplynulém období, zejména v kampani k 60. výročí VŘSR i v průběhu výročních členských schůzí, došlo ke zlepšení a všestrannému rozvoji ideologické práce v armádě, nelze na dosaženém stupni setrvávat. Systém naší ideově výchovné práce musí ještě efektivněji působit na všechny základní otázky života v jednotkách. Chceme, aby s větší hloubkou a pronikavostí postihoval problémy u vojsk a včas na ně bylo reagováno. V ideologické práci se musíme rozhodněji zbavovat překonaných stereotypních přístupů, větší pozornost věnovat jednotlivcům, oprostit se od zbytečného administrování a účinněji bojovat proti všem projevům formalismu.

Jedním z nejdůležitějších prostředků k dosažení těchto cílů je důsledná realizace Směrnice pro ideologickou práci v ČSLA. Uskutečňovat zásady všestranného komplexního přístupu k organizaci a provádění ideologické práce v podmínkách ČSLA. Respektovat poznatek, že ideově výchovná práce proniká stále více do všech oblastí vojenské činnosti a stává se jedním z hlavních faktorů úspěšného řešení úkolů.

Objektivní povaha soudobého vojenství je dnes taková, že nelze vystačit s rutinou a zaběhnutými přístupy. Proto v odborné, organizátorské i politické činnosti vojenských kádřů vystupuje do popředí požadavek vědecké věcnosti. Hlavní velitel Spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy maršál Kulikov o tom napsal: „Dnes je mimořádně aktuální leninská teze, že vedoucí nejsou čistými administrátory, nýbrž teoretiky, vědeckými pracovníky, proto je tak důležité organizovat praktickou činnost velitelů, štábů a politických orgánů v těsném sepětí s vojenskovědeckou prací, s tvůrčím hledáním nejlepšíh rozhodnutí ve složitých otázkách vojenství.“

Proto věnujeme v poslední době tolik pozornosti otázkám leninského stylu práce. Jeho základem je hluboká znalost zákonů společenského rozvoje a zákonitostí ozbrojeného boje, ideově teoretická odborná, technická a všeobecná připravenost důstojníků. Osvojovat si leninský styl práce — to vedle potřebné sumy znalostí také předpokládá cílevědomé vytváření návyků a schopností, a to nejen v době studia na vojenských školách, ale především v praktickém životě u jednotek nebo útvarů.

V systému práce velitelských a politických orgánů musí zaujímat stále místo zkoumání názorů a nálad příslušníků jednotek a útvarů a jejich morálně politických kvalit. Jen tak lze docílit potřebné adresnosti ve výchovném působení. Je třeba zdůraznit, že k tomu je nutná jednota názorů na základní otázky politické a vojenské výchovy, na problémy života kolektivů a naprostý soulad práce velitelů, politických pracovníků, stranických a svazáckých organizací a celých vojenských kolektivů.

Odkaz Vítězného února je pro nás nevyčerpatelným zdrojem poučení. Je při-

tomen v naší každodenní práci při plnění linie XV. sjezdu strany. Nejdůležitějším, čím k nám promlouvá, je životní význam našeho spojení se Sovětským svazem a ostatními socialistickými zeměmi. Toto spojení znemožnilo v Únoru 1948 imperialistickou vojenskou intervenci v Československu a bylo hlavním vnějším faktorem přerůstání revoluce a řešení politické krize ústavní cestou. V uplynulých třiceti letech toto spojení, organizačně upevněné Varšavskou smlouvou, vytvořilo základní podmínky pro výstavbu socialismu v naší zemi.

Neméně významným poučením je, že dělnická třída ve svazku s ostatními pracujícími zvítězila v rozhodném střetnutí s buržoazií proto, že v jejím čele stála marxisticko-leninská Komunistická strana Československa, která se v průběhu předcházejících třídních a národních zápasů stala uznávaným politickým vůdcem lidových mas. Historická zkušenost tak znovu potvrdila nezbytnost vedoucí úlohy marxisticko-leninské strany jako podmínky vítězství nad kapitalismem a vybudování socialistické společnosti.

Revoluční cesta strany a únorové vítězství prokázaly, že síla komunistické strany je v jejím spojení s dělnickou třídou a širokými masami pracujícího lidu měst a venkova. Na Gottwaldovo heslo „Čelem k masám“ navázala po dubnu 1969 politika nového vedení strany v čele se soudr. Gustávem Husákem. Poučení slavnou historií, ale i zkušenostmi krizových let, jsme si vědomi, že tato politika musí být trvalou součástí veškeré naší práce i v Československé lidové armádě. V únoru 1948 i při řešení důsledků krize se více než kdy jindy potvrdila pravdivost leninské teze, že nic není tak důležité pro vítězství revolučních myšlenek jako získání všeho lidu pro jejich realizaci.

K porážce buržoazie v Únoru 1948 přispělo dále to, že v průběhu revoluce se posílil a dále upevnil svazek dělnické třídy s pracujícím rolnictvem a pokrokovou inteligencí. Tento svazek se stal v minulosti politickým základem Národní fronty Čechů a Slováků a je jím na novém základě i dnes.

Vítězství pracujícího lidu mohlo být dosaženo konečně také proto, že KSČ cílevědomě spojovala revoluční boj našeho lidu s revolučním bojem mezinárodního komunistického hnutí. Především se opírala o nezištnou bratrskou pomoc, jež našemu lidu a naší straně poskytoval Sovětský svaz a jeho slavná komunistická strana. Důsledná věrnost principu proletářského internacionalismu je rozhodující zárukou vítězné cesty našeho lidu k socialismu.

Základní poučení z třicetileté výstavby ČSLA jako armády socialistického typu spočívá v neposlední řadě v tom, že předpokladem úspěchu je důsledné dodržování leninských principů při výstavbě našich ozbrojených sil. Vědomi si těchto zkušeností vracíme se v těchto dnech k Únoru jako k jednomu z hlavních ideových zdrojů inspirace pro další výstavbu ČSLA. V tom je také pro naši armádu Únor věčně živým odkazem.

Únor 1948 — kvalitní předěl ve výstavbě ČSLA

Události před třiceti lety v únoru 1948 vešly do historie našich národů jako rozhodující, přímé a otevřené mocenské střetnutí o další vývoj Československa a tím i jeho místo ve třídně rozděleném světě.

Dělnická třída ve svazku s ostatními pracujícími pod vedením Komunistické strany Československa dosáhla rozhodného vítězství nad buržoazní reakcí a dovršila tak svůj zápas o politickou moc v naší zemi. Únorové vítězství pracujícího lidu v roce 1948 urychlilo vývoj čs. společnosti k socialismu a stalo se východiskem dalších závažných revolučních přeměn.

Zahraničně politicky přispěl Únor 1948 k upevnění spojenectví se Sovětským svazem a ostatními lidově demokratickými státy, Československo se definitivně začlenilo do nově vznikající světové socialistické soustavy a posílilo tak své mezinárodní postavení i obranyschopnost. Pokud jde o vnitřní vývoj, stal se Únor 1948 kvalitativním předělem pro všechny oblasti společenské činnosti, které jednoznačně přešly na socialistickou orientaci.

Únorové vítězství postavilo před dělnickou třídu a její marxisticko-leninskou stranu celou řadu mimořádně složitých teoretických i praktických otázek, které bylo nutné v zájmu revoluce řešit. Tvořící se nový socialistický stát měl před sebou nejen obrovské úkoly v oblasti politické, ekonomické a ideologické, ale i v oblasti zabezpečení obrany země před napadením imperialistickými státy. KSČ chápala otázku výstavby a ochrany socialismu v dialektické jednotě. Vycházelo z Leninova učení o obraně socialistické vlasti a z bohatých zkušeností prvního socialistického státu světa a krátce po únorových dnech přistoupila k budování ozbrojené socialistické

armády, jejíž součástí je socialistická armáda. KSČ tak respektovala leninskou tezi, že „Každá revoluce má cenu jen tehdy, jestliže se dovede bránit“. (Lenin V. I., Spisy 28, SNPL 1954, 121.)

Objektivní požadavek výstavby socialistické armády byl vyvolán nejen vnitropolitickým vývojem, ale také hlubokými změnami, které přivodil Únor 1948 v mezinárodním postavení Československa.

Výstavba čs. armády se tak Únem 1948 dostala do nového, rozhodujícího stadia a stala se neoddelitelnou součástí socialistického budování v Československu. Před KSČ vyvstala v této souvislosti řada praktických problémů, které bylo nutné teoreticky formulovat, objasnit a výstavbu čs. armády politicky a kádrově zabezpečit.

Novou orientaci k výstavbě armády socialistického typu určoval obsah základních dokumentů z poloviny roku 1948, jako první armádní rozkaz Klementa Gottwalda a na něj navazující prohlášení nové vlády Národní fronty.

V prvním armádním rozkaze presidenta republiky Klementa Gottwalda bylo mimo jiné uvedeno: „Únorovým vítězstvím lidu vstoupilo budování branné moci do rozhodujícího období. Naši snahou musí být vybudovat naprosto spolehlivou armádu, věrnou lidu, zcela oddanou lidově demokratickému řádu, vyspělou politicky, prodchnutou uvědomělou kázní, vládnoucí vysokým uměním a vybavenou moderními zbraněmi a technickými prostředky. Musíme se stále zdokonalovat a učit, zejména pak od našeho největšího spojence, armády sovětské. Naši povinností bude jít vždy s požadavky doby a s pokrokem vojenského vývoje. Úkolem je dosáhnout toho, aby se armáda stala pevnou a spolehlivou zá-

titou svobody, nezávislosti a lidově demokratického řádu." [Armádní rozkaz prezidenta republiky Klementa Gottwalda z 16. června 1948. KSČ o ozbrojených silách, Naše vojsko, Praha 1976, str. 241].

Ve vládním prohlášení ze 17. června 1948 byly za hlavní postuláty budování armády a obrany socialistické vlasti zdůrazněny: spojenectví se Sovětským svazem a lidově demokratickými zeměmi, politická výchova armády v socialistickém duchu, budování nového velitelského sboru a udržení kroku s vývojem soudobého vojenství. Oba dokumenty označují etapu orientace na budování socialistické armády za rozhodující období výstavby čs. armády.

Klíčovou otázkou, na jejímž plnění záviselo tempo i celkový úspěch této orientace, bylo budování nového velitelského sboru. Nedílnou a nutnou součástí širšího pojatého zámyslu směřujícího k vybudování nové socialistické armády byla očista velitelského sboru od všech protilidových a protisocialisticky naladěných důstojníků a generálů, jakož i těch, kteří byli zkompromitováni z doby války a unikli předúnorové očistě. Očista proběhla v několika etapách a bylo při ní využito převážně forem, které umožňovaly tehdy platné služební předpisy. Např. od února 1948 do konce roku 1949 bylo z čs. armády propuštěno 2965 důstojníků, což představovalo asi 27,5 % celkového počtu k 1. 1. 1949. V roce 1950 bylo propuštěno dalších 10,4 % důstojníků z počtu k 1. 1. 1950.

Po nejnutnějších kádrových opatřeních bylo přistoupeno k řešení změn třídního charakteru velitelského sboru doplněním o příslušníky dělnické třídy a pracujícího rolnictva. Byl to úkol nadmíru náležitý vzhledem k tomu, že i po ukončené poúnorové očistě bylo stále ještě 65 % důstojníků buržoazního původu.

Usnesením předsednictva ÚV KSČ o zřízení škol důstojnického dorostu na podzim roku 1948, do kterých územní orgány strany pečlivě vybraly 2000 posluchačů z řad dělnické a rolnické mládeže, byl učiněn rozhodující krok v doplňování velitelského sboru. Po intenzivním studiu zakončeném maturitou byly vytvořeny předpoklady pro jejich studium na Vojenské akademii. Jaké cíle a úkoly měly tyto školy, a co od nich vedení strany a státu očekávalo, nejlépe vyjadřují slova dopisu K. Gottwalda prvním absolventům ŠDD: „Velitelský sbor za lidové demokracie je ve zcela jiném postavení. Je v čestném a vysokém postavení zmocněnců lidu, pověřeným pečovat o zajištění jeho svobody,

nezávislosti a pokojného budovatelského úsilí. Je složkou a součástí vládnoucího lidu v čele s dělnickou třídou. Je povolán sloužit jen a jen lidu a národu. Lidově demokratický řád přisuzuje velitelskému sboru nejvyšší odpovědnou úlohu při zajištění bezpečnosti vlasti a při výstavbě armády.

Na základě přísných třídních hledisek probíhal i výběr do dalších škol, které postupně vznikaly vedle škol důstojnického dorostu.

Péče o výchovu nového důstojnického sboru nezůstala omezena jen na toto opatření. Organizováním zkrácených běhů v jednotlivých učilištích byl doplňován velitelský sbor zvláště pro potřebu nižších funkcí a zavedením jednoročních aplikačních kursů pro velitele oddílů a vojskových těles byla řešena výchova středních a vyšších vojenských kádrů. Rozšířením počtu posluchačů Vysoké školy válečné (později Vojenské akademie K. Gottwalda) a zvýšením počtu důstojníků odesílaných do vojenských akademií Sovětské armády byla zabezpečena výchova kádrů pro štáby vyšších jednotek a svazků i pro velitele jednotlivých druhů vojsk a MNO.

Těmito rozsáhlými změnami se podařilo vyřešit pro nejbližší léta některé hlavní problémy velitelského sboru.

Z hlediska dalšího vývoje bylo nutné zároveň řešit, jak bude v podmínkách armády uplatňován jeden ze základních principů výstavby socialistické armády — princip vedoucí úlohy strany. Proto se významným momentem v procesu výstavby čs. armády stalo usnesení organizačního sekretariátu ÚV KSČ z 25. září 1948, kterým bylo rozhodnuto o výstavbě útvarových organizací KSČ v čs. armádě. Vydáním „Směrnice útvarových organizací KSČ v branné moci“, a „Organizačního řádu útvarové organizace“ byla upravena většína dosud sporných problémů a útvarové organizace KSČ v armádě byly těmito směrnici postaveny na úroveň základních organizací strany. Tímto byl učiněn rozhodný krok k nástupu komunistů v armádě do boje za prosazení vojenské politiky strany.

Spolu s kádrovým a politickým opatřením přistouplila strana od podzimu roku 1948 k řešení materiálních otázek armády a zajištění obranyschopnosti země. Do popředí vystoupily problémy výzbroje a výstroje armády, materiální péče o vojáka, zabezpečení velitelského sboru, ubytování armády aj. Situace na tomto úseku byla velmi složitá, neboť v předúnorovém období nebylo možné vzhledem k omezeným

možnostem poválečné obnovy pokročit podstatněji v řešení materiálního zabezpečení armády a obranyschopnosti země. Uvolnění prostředky umožňovaly řešit v podstatě jen běžnou údržbu a doplňování. Při řešení tohoto problému měla významnou úlohu pomoc Sovětského svazu.

Nejvýznamnější událostí čs. společnosti na přelomu padesátých let se stal nesporně IX. sjezd KSČ, který uzavíral některé procesy poúnorového vývoje země a zároveň uvolňoval a formuloval cestu Československa k výstavbě socialismu.

Sjezd potvrdil, že nastoupená cesta výstavby socialistické armády je správná a hlavní úkol pro armádu konkretizoval v požadavku: „... vybudovat armádu podle vzoru Sovětské armády, jako spolehlivý mocenský nástroj dělnické třídy a pracujícího lidu, jako armádu pravidelnou a přísně ukázněnou ... dosáhnout vyšší bojové schopnosti než kterákoliv kapitalistická armáda, učinit z armády důstojnou spojenskyni Sovětské armády a armád lidově demokratických zemí.“ (Protokol IX. sjezdu KSČ, Praha 199, str. 401.)

Sjezd zdůraznil nutnost budovat armádu podle vzoru Sovětské armády, což znamenalo důsledně uplatňovat v procesu výstavby čs. armády leninské principy výstavby ozbrojených sil socialistického státu, budovat armádu jako soudobou, moderní, schopnou vést boj na soudobé úrovni vojenské techniky. Pro armádu — stejně jako pro celou společnost vůbec — platil požadavek IX. sjezdu — upevňovat vedoucí úlohu strany, který byl pro armádu precizován do konkrétních úkolů.

Kvalitativní stránka dalšího procesu výstavby armády po IX. sjezdu KSČ byla stále více spojena s přebíráním a uplatňováním sovětských zkušeností, v nichž byla spatřována záruka jejího třídního charakteru, politického poslání i vysoké úrovně bojové schopnosti.

Konkrétní cesty výstavby čs. armády byly na přelomu čtyřicátých až padesátých let ovlivněny vyostřením mezinárodních vztahů, jakož i novým zesíleným odporem třídního nepřítele uvnitř země. Tyto faktory se odrazily v urychleném tempu výstavby čs. ozbrojených sil. ÚV KSČ na zasedání v únoru 1950 v souvislosti se směrnicemi o podstatném zvýšení úkolů prvního pětiletého plánu, přijal rozhodné opatření ve směru urychleného posílení bojové schopnosti čs. armády. Šlo o podstatné zesílení stranické práce v armádě a upevnění vedoucí úlohy strany ve všech jejích složkách, a opatření směrem k urychlené výstavbě velitelského sboru, urychlené zavedení sovětské vojenské vědy do života

armády jak v oblasti organizace, tak ve výchově a výcviku.

Na jaře 1950 bylo jmenováno nové vedení čs. armády, během roku byla dokončena strukturální přestavba armádní stranické organizace a současně vytvořen systém stranickopolitických orgánů a zavedena funkce zástupců velitelů pro věci politické (ZVP). 1. říjnem 1950 byly zavedeny nové řády, které podstatně změnily chod služby a vnitřní režim vojsk, přinesly podstatné zlepšení materiálně technického a kulturního zabezpečení vojáků základní služby.

Důležitou součástí výstavby ČSLA se stala opatření ke zvýšení pohyblivosti, palné síly a bojové pohotovosti vojsk, zejména útvarů předurčených k ochraně západní hranice.

Jedním z nejdůležitějších úkolů urychlené výstavby čs. armády bylo její vybavení soudobou vojenskou technikou. S tím byl spojen i problém unifikace výzbroje se Sovětskou armádou a armádami ostatních socialistických zemí. Významnou úlohu měla opět pomoc Sovětského svazu a jeho armády. Sovětský svaz poskytl čs. armádě nejvšestrannější pomoc — od dodávek hotových zbraní přes dodávky výrobních licencí a technické dokumentace k výrobě náročných materiálů a zbraní, jako byly např. proudové stíhací letouny, samohybná děla, protiletadlové kanóny, až po surovinové dodávky ušlechtilých materiálů. Neocenitelná byla i pomoc sovětských expertů při zavádění nové zbrojní výroby. Na základě této rozsáhlé pomoci byl čs. zbrojní průmysl v krátké době schopen dodat potřebný materiál nejen čs. armádě, ale dodávat moderní výzbroj i ostatním lidově demokratickým armádám.

Sovětská pomoc se nevyčerpávala pouze pomocí technickou. Významnou roli při upevňování bojové schopnosti ČSLA měli sovětské poradci u vojsk. Za situace, kdy na odpovědné funkce přišly sice politicky pevné, ale odborně méně zkušené kádry, pomohla přítomnost sovětských poradců částečně překonat nepříznivé důsledky tohoto stavu.

Výrazných výsledků bylo v tomto období dosaženo v kadrových změnách velitelského sboru. Stalo se tak další etapou očisty armády a jednak nábořem a vyškolením nových příslušníků velitelského sboru z řad dělnické třídy a pracujícího rolnictva. Hluboké kadrové změny se kromě toho projeví i v podstatném zlepšení třídního a politického složení velitelského sboru. Podle sociálního původu pocházelo 53,8 % z dělnických rodin, 8,3 % z rodin zřízenců a úředníků, 13,9 %

z rodin malorolníků a 7,7 % z rodin inteligence. Věkový průměr důstojníků se snížil z 38 let na 31 let. Pokrok byl i v národnostním složení, 20 % důstojnického sboru tvořili důstojníci slovenské národnosti oproti 3,4 % předmnichovské armády.

Jistý dočasný pokles zaznamenalo všeobecné a odborné vzdělání velitelského sboru, na jehož odstranění se soustředilo velení armády neobyčejným rozvojem systému čs. vojenského školství a tak byl zajištěn podstatný vzestup vzdělanosti velitelského sboru v následujícím období.

Úsilí o výstavbu socialistické armády od února 1948 do první poloviny padesátých let je neodmyslitelné od obrovské, číslorodé práce stranických a mládežnických organizací, od činnosti stranickopolitického aparátu v armádě. V náročné a namáhavé práci překonaly stranické a mládežnické organizace své dětské nemoci z let 1948—49 a získaly rozsáhlé zkušenosti v řízení komunistů i bezpartijních. Nebylo úseku života armády, kde by komunisté a svazáci nestáli v prvních řadách uvědomělých vojáků, kteří svým přístupem prokazovali své pochopení pro potřeby strany a armády.

Výstavba čs. armády od února 1948 do poloviny padesátých let, když nebylo obdobím bezkonfliktním a ve všem jednoznačně úspěšným, je obdobím, které patřilo a bude patřit k nejvýznamnějším v celém procesu vývoje čs. armády. V jeho průběhu byly položeny organizační, materiální, kádrové i politické základy ke změně charakteru čs. armády. Na konci tohoto období stála ČSLA již kvalitativně jiná, než byla armáda předúnorového Československa. Byla to armáda plně boj schopná, vybavená soudobou technikou, s velkou údernou silou, schopnou za úzké spolupráce se Sovětskou armádou a ostatními lidové demokratickými armádami spolehlivě ochránit západní hranici socialistického tábora. Do koalice Varšavské smlouvy v roce 1955 vstupovala již jako armáda socialistického typu.

Vytvořením obranného svazku evropských socialistických zemí Varšavské smlouvy v květnu 1955 byl na vyšším stupni potvrzen fakt potřeby internacionální obrany socialismu, formulovaný již V. I. Leninem, zvýrazněný mezinárodním významem VRSR a po druhé světové válce vzájemnými oboustrannými dohodami mezi státy světové socialistické soustavy.

Varšavská smlouva položila základ společnému a koordinovanému postupu členských zemí při řešení všech základních mezinárodně politických a vojenskopolitických otázek, vytvořila vhodné podmínky

pro vypracování jednotné strategie společné obrany, pro jednotné řešení organizační výstavby ozbrojených sil, pro organizaci spolupráce, výzkumu a výroby i výstroje na nejvyšší technické úrovni.

Vstup Československa do Varšavské smlouvy přinesl posílení bezpečnosti naší země a současně i zvýšení významu a úlohy ČSLA v rámci tohoto obranného svazku. Skutečnost, že ČSLA se stala armádou prvního obranného sledu vojsk Varšavské smlouvy, výrazně ovlivnila její další vývoj.

Členství Československa ve Varšavské smlouvě umožnilo čs. armádě, aby byla stále na úrovni s narůstajícími požadavky rozvoje vojenství v souvislosti s nastupující vědeckotechnickou revolucí ve vojenství. Omezené síly pouze jedné země takové možnosti nevytvářejí. Zejména bylo třeba řešit celý komplex otázek vyplývajících z nového způsobu vedení boje v podmínkách existence raketových jaderných zbraní. Do popředí vystoupila zvláště problematika přípravy lidského faktoru na podmínky raketové jaderné války a rozsáhlý komplex opatření si vyžádala příprava ekonomiky a teritoria. V důsledku toho vzrostly nároky na trvalou boj schopnost čs. armády a tedy i nároky na ty druhy vojsk, které zajišťují její nepřetržitost. Všechny tyto vojensko-odborné problémy bylo možné řešit pouze v rámci a za výrazné pomoci armád Varšavské smlouvy, především pak za pomoci Sovětské armády.

Směr dalšího vývoje ČSLA ovlivnily výsledky porady představitelů komunistických a dělnických stran socialistických zemí v květnu 1958, kde bylo rozhodnuto, že evropské socialistické země budou své ozbrojené síly vyzbrojovat především klasickou vojenskou technikou jak vlastní výroby, tak i vzájemnými dodávkami. Sovětský svaz převzal naopak úkol zabezpečit požadavky obrany socialistických zemí v raketové a letecké technice. Tak v tomto období dochází k výrazné kooperaci výzbroje socialistických armád, specializaci výzbroje vojenské techniky a k jejímu vzájemnému dodávání. Proces prohlubování soudobosti čs. armády se projevil také ve změnách organizační výstavby, v rostoucích nárocích na odborné technickou kvalifikaci, kázeň, celkovou organizovanost a kvalitu výcviku a výchovy vojsk. Všechna tato opatření zvýšila materiální technické vybavení čs. armády a podstatně pozvedla její boj schopnost na kvalitativně vyšší úroveň.

Proces vývoje ČSLA se přirozeně neobešel bez řešení politických aspektů, bez jejího dalšího upevňování a prohlubování socialistického charakteru. KSČ se znovu daleko hlouběji začala zabývat situací v čs.

armádě a na základě hlubokého rozboru byly vedle nesporných úspěchů odhaleny nedostatky, které oslabovaly její bojeschopnost. K jejich řešení bylo přikročeno v létě 1956 pod vlivem výsledků závěrů XX. sjezdu KSSS. Východiskem z této situace bylo prohloubení socialistického charakteru armády, rozvinutí leninských principů její výstavby. Současně bylo zdůrazněno, že upevnění socialistického charakteru armády nelze chápat odděleně od konkrétních třídně politických poměrů v zemi a od aktivní stranickopolitické práce.

Celoarmádní aktiv komunistů v červnu 1957 vytyčil jako hlavní úkol v armádě v dané etapě rozvoje naší společnosti upevnění jejího politického a třídního profilu.

Vážným недостатkem bylo i odtržení stranické práce v armádě od úkolů socialistické výstavby a života našeho lidu. Usnesením ÚV KSČ ze dne 7. srpna 1957 byly přijaty „Zásady pro další upevňování vztahů ozbrojených sil se stranickými orgány a organizacemi a pracujícími“, které výrazně ovlivnily proces upevňování vztahů mezi armádou a lidem, prohloubily vzájemnou informovanost a staly se základním východiskem pro rozvoj styku s pracujícími na širokém základě.

Úsilí za nápravu nedostatků, za plné rozvinutí leninských principů výstavby čs. armády bylo provázáno širokým rozmachem iniciativy a aktivity v armádě v souvislosti s celonárodní diskusí před XI. sjezdem KSČ.

Na XI. a XII. sjezdu KSČ byly otázky upevňování socialistického charakteru dále rozpracovány a nacházel výraz v řadě významných usnesení předsednictva ÚV KSČ jako kupř. usnesení o upevňování kázně, usnesení o kádrové práci, usnesení o politickém aparátu, usnesení o vojenském školství, usnesení o práci s mladými důstojníky apod. XII. sjezd KSČ v roce 1962 soustředil pozornost ČSLA na další upevnění principů proletářského internacionalismu, na další rozvíjení svazku a úzkou spolupráci se Sovětským svazem a dalšími socialistickými zeměmi a jejich armádami.

Závažným momentem ve vývoji čs. armády se stal XIII. sjezd KSČ v r. 1966, na němž bylo přijato usnesení o institucionálním uspořádání jednotného branného systému Československa. Byl to v poválečných dějinách ČSLA jediný a první pokus o komplexní pojetí obranného systému v souladu s národními a internacionálními úkoly čs. ozbrojených sil. Sjezd dále konstatoval, že spolehlivá obrana socialistické vlasti je celoživotní úkol nejvyšší důležitosti. Důsledná obrana socialismu z hlediska závěrů XIII. sjezdu vyžadovala nadále

při výstavbě ČSLA i ostatních mocenských složek státního aparátu plně uplatňovat vedoucí úlohu KSČ i další leninské principy výstavby armády socialistického typu.

Vývoj ČSLA v následujících letech byl intenzivně poznamenán vývojem naší společnosti. V závěru šedesátých let došlo v Československu k nástupu pravicových a revizionistických sil, které zneužily oprávněného a nutného procesu k nápravě chyb, zahájeného lednovým plenárním zasedáním ÚV KSČ v roce 1968, k útoku na Komunistickou stranu Československa a celý systém státní moci. Rozvrtný proces, rozpoutaný pravicovými silami, zachvátil všechny oblasti veřejného a politického života, vážně oslabil armádní organismus a ostatní mocenské složky státního aparátu. Namísto rozhodného opatření k posílení stranického vlivu v armádě dochází k pravému opaku.

„Bojeschopnost i morální a politický stav Čs. lidové armády citelně poklesly, takže oprávněně vznikala otázka, zda je naše armáda bez jasných pokynů vedení strany a státu způsobilá zajišťovat ochranu našich západních hranic, jež jsou současně hranicí i celé světové socialistické soustavy.“ (Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ — str. 26).

Postupně se vytvářela nebezpečná situace, socialismus v Československu byl vážně ohrožen a v letních měsících roku 1968 došlo k kontrarevolučnímu vývoji takového stupně, že naše země se dostala na pokraj občanské války.

„Objektivní posouzení a objasnění příčin a souvislostí hluboké krize, v níž se ocitla KSČ a celá naše společnost v r. 1968 nezvratně dokazují, že vnitřní síly, paralyzované politikou pravicových představitelů vedení strany, nebyly s to zmobilizovat a zastavit frontální nástup kontrarevoluce. Za takovéto situace, ukázala se jako nezbytná pomoc bratrských socialistických zemí. Vstup spojeneckých vojsk do Československa 21. srpna 1968... byl tedy potřebným a jedině správným řešením.“ Byl aktem opravdové internacionální pomoci v zájmu zachování socialismu v Československu, v zájmu obrany a bezpečnosti celého socialistického společenství. „Obrana a zachování socialismu u nás se tudíž netýkaly pouze bezprostředně zájmů KSČ a našeho pracujícího lidu, ale nutně se staly společnou záležitostí socialistických států, bratrských stran těchto zemí i celého komunistického hnutí.“ (Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ, str. 31.)

Základní přelom v dalším vývoji naší společnosti a tím i čs. armády přineslo

dubnové zasedání ÚV KSČ v roce 1969, které zvolilo nové vedení strany a otevřelo tak prostor pro konsolidační proces ve straně i společnosti. Velení armády krátce po dubnovém plénu přijalo celou řadu energetických opatření, která směřovala k obnově leninských principů výstavby armády, k upevnění kázně a organizovanosti života vojsk. Pod vlivem rozhodného uplatňování závěrů dubnového pléna a realizační směrnice květnového pléna z r. 1969 bylo v poměrně krátké době dosaženo pozitivních výsledků v konsolidaci čs. armády, která již v srpnu 1969 prokázala svoji schopnost plnit své třídní poslání.

V období XIV. sjezdu KSČ představovala čs. armáda pevný mocenský nástroj v rukách dělnické třídy a též pevnou součást obranného systému Varšavské smlouvy.

XIV. sjezd KSČ, který se sešel v květnu 1971 mohl konstatovat: „Po skutečně očistě a jiných opatřeních je dnes naše armáda morálně i politicky na takovém stupni připravenosti, že spolu se spojeneckými armádami může v případě nebezpečí splnit úkoly, které od ní náš lid očekává. (Protokol XIV. sjezdu KSČ, Svoboda 1971, tr. 56). Pro čs. armádu z jednání a závěrů XIV. sjezdu vyplynuly nemalé úkoly, jejichž podstatou se stalo další prohlubování třídního a internacionálního charakteru ČSLA a její další budování jako moderní soudobě socialistické armády.

Celé období mezi XIV. a XV. sjezdem bylo naplněno velkým úsilím a obětavou prací, všestranným rozmachem iniciativy a aktivity za splnění úkolů, které byly před čs. armádou postaveny. Důsledným prosazováním leninských principů výstavby armády, příkladným plněním úkolů, obětavou a náročnou prací velitelů, politických pracovníků, vojáků základní služby, soustavnou pozorností vedení strany a státu se

ČSLA rozvíjela jako armáda moderní, s vysokými politickými, morálními i odbornými kvalitami. Ocenění za tuto práci se dostalo všem příslušníkům armády z tribuny XV. sjezdu KSČ. „Máme, soudružky a soudruzi, spolehlivou armádu. Je připravena kdykoliv splnit své vlastenecké a internacionální povinnosti. Služba v naší armádě je čestnou povinností. Je školou v níž se mladí fyzicky a charakterově zakalují a politicky vyzrávají, učí se odvaze, disciplinovanosti, organizovanosti, kolektivismu a získávají zkušenosti a znalosti potřebné pro celý život.“ (Protokol XV. sjezdu KSČ, Svoboda 1976, str. 70). Vysoké ocenění ČSLA se stalo zároveň závazkem k důslednému uskutečňování úkolů, které XV. sjezd před armádou postavil. Linie XV. sjezdu KSČ při vytyčování úkolů pro ČSLA v plném rozsahu potvrdila závěry XIV. sjezdu, který základ bojové síly čs. armády spatřuje v důsledném naplňování leninských principů v její výstavbě a činnosti. Splnit své úkoly dané XV. sjezdem vyžaduje především trvalé prohlubování vedoucí úlohy strany ve všech oblastech vojenského života, cílevědomé formování marxisticko-leninského světového názoru u všech příslušníků armády, prohlubování jejich vlastenecké a internacionální výchovy, zvyšování morálně politického stavu, kázně a organizovanosti upevňování bojových vlastností a vojenského mistrovství všech příslušníků armády. Jen tak zabezpečí v internacionální jednotě s ostatními armádami bratrských socialistických zemí mírovou práci našeho lidu. Dosavadní pozitivní vývoj v ČSLA po XV. sjezdu, konkrétní dosažované výsledky v upevňování bojové pohotovosti, ve výchově příslušníků armády jako uvědomělých obránců a budovatelů socialistické vlasti jsou zárukou, že ČSLA úkoly uložené XV. sjezdem bezesbhytku splní.

Únorové vítězství pracujícího lidu vedeného KSČ před třiceti lety přineslo nové možnosti pro výstavbu čs. armády jako armády socialistické. „Únorové vítězství dělnické třídy otevřelo cestu k všestrannému a plnému prosazení leninského učení o obraně socialistické vlasti jako teoretického základu vojenské politiky strany a výstavby naší armády, směřující k přeměně ČSLA v armádu socialistického typu — armádu, která je spolehlivým nástrojem dělnické třídy a pracujícího lidu.“ (Z vystoupení arm. gen. ing. M. Džúra na celoarmádní ideologické konferenci k 30. výročí karpatsko-dukelské operace). Z tohoto zorného úhlu je Únor 1948 kvalitativním předělem ve výstavbě Československé lidové armády.

Na konci uplynulého třicetiletí je tato armáda, výrazně socialistického typu, soudobá, vysoce bojeschopná, pevný mocenský nástroj dělnické třídy a pracujícího lidu, spolehlivý ochránce jeho revolučních vymožeností a pevný článek nerozborného svazku armád Varšavské smlouvy a celého socialistického společenství.

60. výročí vzniku Sovětské armády — 60 let úspěchů při obraně socialismu a míru

Uplynulý rok byl ve všech zemích socialistického společenství ve znamení 60. výročí Velké říjnové socialistické revoluce, ve znamení hrdé bilance budování socialistického společenského zřízení. Nešlo přitom jen o připomenutí historické události z roku 1917, ale především o ukázání přímého vztahu mezi touto událostí a všestrannými úspěchy současnosti.

Realizace idejí Velkého října se promítá do všech oblastí našeho života a práce. Platí to v plné míře i pro oblast vojenství, v níž spatřujeme přímou souvislost mezi Velkou říjnovou socialistickou revolucí a vznikem Rudé armády a válečného loďstva v roce 1918.

Potřeba ozbrojených sil nového typu vyplynula z reálné revoluční situace, z nutnosti ozbrojené obrany revolučních vymožeností proti imperialistické intervenci. Právním aktem, který vyznačil počátek vytvoření Rudé armády, byl dekret z 15. (28.) ledna 1918. Za den založení pravidelných útvarů této armády se považuje 23. únor 1918, kdy rodící se ozbrojené síly země Sovětů porazily německá vojska u Pskova a Narvy a dokázaly, že jsou reálnou a účinnou bojovou silou.

Rudou armádu zrodila tedy Velká říjnová socialistická revoluce, která nastolila v sovětské zemi nejvyspělejší společenské a státní zřízení. Zde se potvrdila marxisticko-leninská téze, že charakter každé armády je přímo určen politickou organizací společnosti, třídní podstatou státu.

Největší podíl na rozpracování teoretických a praktických otázek socialistické vlasti má V. I. Lenin. Patří mu historická zásluha na stanovení vojenského programu proletářské revoluce. Rudá armáda byla vybudována jako armáda bránící nejvlastnější zájmy pracujících mas, jejich lidovou moc. Na III. všeruském sjezdu sovětů v lednu 1918 pronesl V. I. Lenin v této souvislosti památná slova: „Teď není třeba bát se člověka s puškou, protože brání pracující a bude nemilosrdný v potlačení panství vykořisťovatelů“. V Rudé armádě získaly národy Sovětského svazu ochránkyni svých třídních a národních zájmů.

Nová armáda se stala armádou bratrství a družby národů SSSR v duchu proletářského internacionalismu. Byla vždy věrna této své internacionální úloze. Projevilo se to již v letech občanské války a zahraniční vojenské interven-

ce, kdy v řadách Rudé armády bojovali kromě národů Ruska i tisíce dobrovolníků skoro všech národností střední Evropy. Ještě u příležitosti 50. výročí Velké říjnové socialistické revoluce bylo vyznamenáno 3 363 občanů socialistických států za aktivní účast v občanské válce.

Internacionální úloha Sovětská armády se výrazně projevila též v podpoře a pomoci revolučnímu úsilí různých zemí. V roce 1921 to byla bratrská pomoc revolučním silám mongolského lidu v boji s bělogvardějskou kontrarevolucí. V letech 1923—1927 byla poskytnuta významná pomoc při výstavbě a organizaci Čínské lidové armády. Sovětští vojáci — internacionalisté se spolu s jinými antifašisty podíleli na boji proti fašismu ve španělské občanské válce.

Sovětský svaz a jeho ozbrojené síly poskytly v roce 1956 bratrskou pomoc maďarskému lidu v boji s kontrarevolucí, podporovanou reakčními kruhy ve vedoucích imperialistických státech. Byly to rovněž ozbrojené síly SSSR a jejich představitelé, kteří pomohli socialistické Kubě vytvořit moderní armádu, schopnou ubránit tuto nejzápadnější výspu socialismu. Sovětští vojáci dokázali vysokou uvědomělost v plnění internacionálních povinností, když přišli v srpnu 1968 na pomoc československému lidu, jehož revoluční vymoženosti ohrožovala vnitřní kontrarevoluce a vnější reakce.

Sovětská armáda se stala silou, která nedovoluje imperialismu získat ztracenou historickou iniciativu a obrátit kolo dějin zpět. V tom spočívá i hlavní stránka jejího historického poslání.

Na základě vojenskoteoretického dědictví V. I. Lenina se rozvíjela a dále rozvíjí i sovětská vojenská věda, teorie a praxe vojenského umění socialistického společenského zřízení. Leninská stanoviska a závěry v oblasti vojenství umožňují určovat základní směry dalšího rozvoje vojenskovědeckého myšlení a vojenské praxe v závislosti na situaci, předvídat možný průběh a výsledky ozbrojených střetnutí a správně řídit výstavbu ozbrojených sil. Šedesátiletá praxe uplatňování těchto zásad je přesvědčujícím důkazem o jejich správnosti.

Sovětská vojenská věda se v období před Velkou vlasteneckou válkou rozvíjela spolu s ozbrojenými silami a současně hleděla daleko vpřed. Odhalila nové bojové možnosti ozbrojených sil, nové zdroje morálně bojových vlastností vojáků, hlavní směry vývoje vojenské techniky a výzbroje i způsobů jejich použití. Rozpracovala některé otázky charakteru příští možné války a z toho vyplývající zásady strategie a operačního umění.

Teoretické závěry sovětské vojenské vědy byly prověřovány v tomto období nejen na cvičeních, ale prošly i zkouškou bojů na jezeře Chasan, u řeky Chalchyn-Gol a v sovětsko-finském konfliktu v letech 1939—40.

Největší proovrkou správnosti závěrů sovětské vojenské vědy a současně jejich rozvinutím byla však Velká vlastenecká válka. V této těžké zkoušce dokázala sovětská vojenská věda svou převahu nad buržoazní. Svědčí o tom vynikající vítězství Rudé armády, dosažené na bitevních polích za složité vojensko-politické situace, často za velmi nepříznivých podmínek.

Zvlášť významný byl přínos sovětské vojenské vědy v oblasti strategie, zejména při vypracování otázek strategické ofenzívy a protiofenzívy. Ale i v oblasti operačního umění a taktiky bylo dosaženo ohromných úspěchů, zvláště v otázkách přípravy a vedení hlubokých operací, použití tankových a mechanizovaných svazků a svazů, zabezpečení bojové činnosti vojsk, součinnosti druhů vojsk a ozbrojených sil. Neméně důležité bylo i teoretické zdůvodnění a praktické řešení problematiky technické vybavenosti a organizační struktury ozbrojených sil.

Těchto úspěchů mohlo být dosaženo pouze uvolněním tvůrčí síly mas Velkou říjnovou socialistickou revolucí za podmínky plného respektování vedoucí úlohy Komunistické strany Sovětského svazu při tvůrčím uplatňování marxisticko-leninské teorie. V celé historii sovětského státu strana neustále pečovala a pečuje o další rozvoj sovětské vojenské vědy, usměrňuje úsilí velitelských kádřů o zvládnutí marxisticko-leninské metodologie zkoumání jevů války, o řešení aktuálních otázek vojenství a o plné využití stále rostoucích bojových možností soudobých ozbrojených sil.

Můžeme být hrdí na to, že i v Čs. lidové armádě je vedoucí úloha strany plně uplatňována na stejných teoretických základech.

První zkušenosti sovětské vojenské vědy čerpaly naše jednotky a svazky, bojující po boku Rudé armády ve Velké vlastenecké válce a partyzánské jednotky ve Slovenském národním povstání. I když šlo o zkušenosti převážně taktické nebo případně operačně taktického charakteru, víme, že příslušníci těchto jednotek si ve své většině uvědomovali přímý vztah politických základů SSSR jako státu nového typu k úspěchům ve výstavbě armády i v ozbrojeném střetnutí.

V plném rozsahu se učíme a uplatňujeme zkušenosti Sovětské armády po únoru 1948, kdy byly vytvořeny základní politické předpoklady pro výstavbu socialistické společnosti v naší zemi. V tomto tkví pro nás i hlavní význam únorového vítězství, jehož 30. výročí si v tomto roce připomínáme. Po splnění požadavků národně demokratické etapy revoluce, jež nebylo možné do února v důsledku odporu reakce v armádě prosadit, přistoupila KSČ k cílevědomé výstavbě československé armády jako armády socialistického typu.

Klement Gottwald formuloval krátce po únoru 1948 základní principy vojenské politiky, konkretizující úkoly, jež připadaly armádě v období výstavby socialismu na úseku zabezpečení země před ohrožením vnějším i vnitřním nepřitelem takto:

„Únorovým vítězstvím vstoupilo budování branné moci do rozhodujícího období. Naší snahou musí být vybudovat naprosto spolehlivou armádu, věrnou lidu, zcela oddanou lidově demokratickému řádu, vyspělou politicky, prodchnutou uvědomělou kázní, vládoucí vysokým vojenským uměním a vybavenou moderními zbraněmi a technickými prostředky. Musíme se stále zdokonalovat, učit, zejména pak od našeho největšího spojence, Sovětské armády.“

Od této doby prakticky prožíváme rozvoj vojenství v úzké součinnosti se stranickým, státním i vojenským vedením sovětského státu. Jen zásluhou této součinnosti jsme mohli udržet krok s výsledky působení vědeckotechnické revoluce na oblast vojenství. Jen díky sovětské pomoci jsme mohli vyvodit důsledky pro armádní organismus, spojené se zavedením a vývojem zbraní hromadného ničení a ochrany proti nim, jakož i pro nové způsoby vedení bojové činnosti a změny ve vedení operací, spojené i se zaváděním nových druhů zbraní a bojové techniky. Bez sovětské pomoci by se naše armáda nikdy nemohla stát armádou soudobou, schopnou bojovat v náročných podmínkách moderní války.

Nositeli změn a dynamického vývoje jsou vždy konkrétní lidé, v našem případě vedoucí kádry našeho velitelského sboru, kteří jsou již po léta školeni na sovětských vojenských školách a v kurzech. Vycházejí z nich velitelé, u nichž je harmonicky rozvíjena jak politická, tak odborná stránka, kteří jsou schopni uplatňovat poznatky sovětské vojenské vědy na všech hlavních úsecích života a rozvoje naší lidové armády.

Můžeme dnes s hrdostí říci, že není jediného úseku v životě armádního organismu, v němž by nebyly plně uplatňovány poznatky sovětské vojenské vědy a vojenského umění.

K tomu přispívá i integrační proces armád států socialistického společenství, jehož základem je Varšavská smlouva v oblasti politické a vytvoření štábu a dalších orgánů velení Spojených ozbrojených sil účastnických států v oblasti vojenské.

Výstavba Čs. lidové armády probíhá podle společně dohodnuté linie výstavby ozbrojených sil států socialistického společenství v souladu s možnostmi národního hospodářství. Práce velitelů a štábů se rozvíjí podle stejných zásad vojenského umění s přizpůsobením k místu a úloze Čs. lidové armády při odražení možné nepřátelské agrese. Bojová pohotovost Čs. lidové armády je v souladu s požadavky a normami k plnění téhož úkolu s úvahou zvláštních podmínek prvního operačního sledu. Unifikace výzbroje a bojové techniky dnes odpovídá požadavkům jednotnosti, vedoucím k ekonomickému využití průmyslových možností socialistických států v oblasti obrany a zabezpečuje možnost vzájemné součinnosti spojeneckých svazů a svazků v jakýchkoli variantách bojové činnosti. Jednotný, hluboký a technicky vybavený systém PVOS států Varšavské smlouvy umožňuje účinně ničit vzdušného nepřítele.

Organizace vědeckovýzkumné základny v ozbrojených silách účastnických států umožňuje pružné předávání a využití výsledků ozbrojenými silami všech států socialistického společenství. Součástí vědeckého potenciálu socialistického společenství je i ta část, kterou disponují armády účastnických států. I v tomto směru disponuje největšími možnostmi a prostředky Sovětská armáda. Objevy a výsledky sovětské vědy jsou poskytovány bratrským armádám, včetně naší lidové armády. Zkušenosti sovětské vojenské vědy a úzká spolupráce našich vědeckovýzkumných kádrů se sovětskými protějšky má základní význam pro rozvoj našich ozbrojených sil.

Pro rozvoj vědeckovýzkumné práce v ČSLA má tedy otázka těsné spolupráce se Sovětskou armádou prvořadý význam teoretický, metodologický i praktický. Tuto spolupráci lze charakterizovat i jako snahu o 'co největší tvůrčí přínos příslušných orgánů Československé lidové armády do společného jednotného úsilí socialistických armád.

Významnou součástí procesu osvojení si poznatků sovětské vojenské vědy a vojenského umění se stala společná zaměstnání řídicích orgánů ozbrojených sil bratrských států podle odborností a hlavně společná cvičení, jejichž význam je třeba vidět v neoddělitelném spojení politických i odborných ukazatelů.

Naše armáda byla v posledních letech vyzbrojena novou, složitější bojovou technikou a výzbrojí. Současně vyvstaly nové složité úkoly v zabezpečení obranyschopnosti socialistického společenství i každého státu socialistického společenství. Zvýšila se úloha velitelského sboru. Jeho příslušníci museli zvládnout soudobou výzbroj, nové formy operace a boje, zdokonalit své znalosti a upevnit své politické přesvědčení.

Nová situace vyžaduje, aby příslušníci našeho velitelského sboru neustále zlepšovali metody řízení vojsk na základě tvůrčího využití nejnovějších objevů vědy a techniky a byli stále na úrovni požadavků vojenské teorie a praxe. Předpokládá to hluboce studovat poznatky sovětské vojenské vědy hlavně v oblasti charakteru a zvláštností soudobé války, změn způsobů vedení boje-

vé činnosti v souvislosti s novými druhy zbraní a bojové techniky, cest dosažení vysoké bojové pohotovosti vojsk a zdokonalení velení a veškeré řídicí práce.

V technické oblasti je důležité, aby se naši velitelé neustále informovali o důležitých technických objevch, o výsledcích dosažených v přírodních vědách, o základech jaderné fyziky, konstrukci a činnosti jaderných zbraní a jejich bojových vlastnostech.

Náležitou pozornost je nutné věnovat osvojení si leninského stylu práce. Především otázky komunistické ideovosti, stranické zásadovosti, leninské činnosti a tvořivého přístupu k řešení úkolů si ještě vyžádají značného úsilí při jejich aplikaci v našich podmínkách.

Bude třeba prohlubovat i znalosti ve vedení společné činnosti spojeneckých armád, více se zabývat problematikou řídicí a organizátorské práce, otázkami velení, koordinace bojového úsilí a všestranného zabezpečení operací, činnosti týlu jakož i zvýšením účinnosti internacionální výchovy příslušníků Československé lidové armády.

Velké úkoly nás čekají ve vojenskovědecké práci, která je dnes v rámci Spojených ozbrojených sil centrálně řízena. To vyžaduje zvýšit aktivitu vědeckých zařízení Československé lidové armády a stále zvyšovat jejich efektivnost. Bude třeba dosáhnout i zvýšení úrovně našeho podílu na rozvoji vojenské teorie i praxe, odhalovat nové směry vývoje vojenství a neustále usilovat o zvýšení bojové připravenosti ozbrojených sil.

Závěry ve vojenství si vyžádají ještě hlubší zvládnutí marxisticko-leninské metodologie při řešení aktuálních otázek rozvoje všech stránek vojenství. Základním předpokladem přitom zůstává stranickost ve vědě, objektivní zkoumání jakéhokoliv jevu a všestrannost vědeckého poznání.

V naší společnosti jsou dány všechny nezbytné podmínky pro všestranný rozvoj vojenství. Je zde možnost těžit z bohatých zkušeností Sovětské armády, kádry Československé lidové armády mají potřebné znalosti marxismu-leninismu a jeho metodologie i vysokou odbornou úroveň, je jim věnována neustálá péče naší strany a máme pevnou oporu v politické organizaci států socialistického společenství — Varšavské smlouvě.

Tyto skutečnosti a jistoty jsou základem nezvratného přesvědčení o správnosti naší cesty při výstavbě a zvyšování kvality Československé lidové armády.

Plně si uvědomujeme historickou souvislost 60. výročí vzniku Sovětské armády s odkazem Velké říjnové socialistické revoluce a v našich podmínkách s 30. výročím únorového vítězství. Tato souvislost je pro nás závazkem i inspiací. Budeme dále uplatňovat a v naší každodenní práci při výstavbě a přípravě Československé lidové armády naplňovat ty tradice, které před šedesáti lety otevřel vznik Sovětské armády a naplnil náš pracující lid, který v únoru 1948 řekl své mohutné a jednotné ano pro socialistickou a komunistickou budoucnost naší vlasti.

Sovětské ozbrojené síly — záštita světového socialismu a míru

„Obrana socialistické vlasti je nanejvýš důležitou funkcí státu a je věcí všeho lidu. K ochraně socialistických vymožeností, mírové práce sovětského lidu, svrchovanosti a územní celistvosti státu jsou vybudovány ozbrojené síly SSSR a je zavedena všeobecná branná povinnost.“

Ústava SSSR, hlava V., čl. 31.

60. výročí zrodu slavných ozbrojených sil Sovětského svazu je neodmyslitelně spojeno s vítězstvím VRSR, se jménem V. I. Lenina a bolševické strany. Bolševická strana a sovětský lid byli po vítězství VRSR postaveni před úkol nejen budovat svou novou společnost, ale též ji bránit se zbraní v ruce proti vnitřním a vnějším nepřátelům revoluce, vybudovat vlastní, nové, třídně odlišné socialistické ozbrojené síly. Strana přitom vycházela z Leninova závěru: „Chce-li vládnout třída, tj. proletariát, vládnout, bude to muset dokázat i svou vojenskou organizací.“ [V. I. Lenin, Spisy 29, str. 146.]

Této skutečnosti si sovětsí soudruzi vždy byli a jsou plně vědomi. Agresivní imperialistické síly mnohokrát použily všech svých forem a prostředků, včetně

ozbrojeného násilí, aby revoluční vývoj v Sovětském svazu zastavily a potlačily. Proto otázky obranyschopnosti KSSS řeší jako jeden z prvořadých úkolů. Cesta sovětských ozbrojených sil je naplněna řadou přesvědčivých vítězství a úspěchů. Byla a je podmíněna celým procesem společenského vývoje, je organicky spojena s úspěchy a hrdinstvím všeho sovětského lidu při budování socialistické a komunistické společnosti, je prochnuta idejemi internacionalismu, opírajícími se o jednotu životních zájmů sovětského lidu a pracujících mas všech zemí, o rozšíření vzájemného spojení s mezinárodním proletariátem a pokrokovými silami národně osvobodeneckého hnutí, které poskytovaly svým bojem značnou pomoc budování a obraně mladé sovětské země.

První kroky budování a výstavby sovětských ozbrojených sil

Ozbrojenou silou vítězné VRSR, která nastolila diktaturu proletariátu v Rusku, byly Rudé gardy a ty se také staly základem budování sovětských ozbrojených sil. S procesem rozšiřování sovětské moci po celé zemi, který byl neobyčejně rychlý [říjen 1917 — únor 1918], rostl i odpor domácí kontrarevoluce a snahy zahraničních imperialistických sil zabránit tomuto procesu. Tato první sražení končila úspěchem revolučních sil. Pevnost sovětské moci nezávisela však jen na vnitřní konsolidaci, ale i na jejím mezinárodním po-

stavení. Na to mělo vliv hned několik skutečností.

Především bylo třeba vyjít z imperialistické války. Proto prvním státním aktem sovětské moci byl Dekret o míru, přijatý na II. všeruském sjezdu sovětů 26. října 1917 (8. listopadu), který navrhoval všem válčícím národům a jejich vládám ihned zahájit jednání o spravedlivý, demokratický mír. Rada lidových komisařů, na rozdíl od jiných vlád, vytyčená hesla uváděla rychle v život. Avšak mír bez anexí a kontribucí při respektování práv národů na

sebeurčení nebyl pro evropské kapitalistické vlády přijatelný. I když se podařilo 15. prosince 1917 při dvoustranných sovětsko-německých jednáních v Brestu Litovském dosáhnout uzavření příměří, jímž německá vláda sledovala možnost uvolnit síly pro západní frontu, nemělo dlouhodobého trvání. Rozsáhlé územní požadavky Němců na celé Pobaltí, Ukrajinu a další, celkem asi 1 milion km² bývalého území Ruské říše a hlavně snaha zardousit mladou sovětskou republiku jako revoluční příklad pro dělnickou třídu jejich vlastních zemí, vedl k porušení příměří. 18. února 1918 německá a rakousko-uherská armáda zahájila ofenzívu na celé východní frontě, v Baltickém a Černém moři, reakční nespravedlivou a dobyvačnou válku. K ní se koncem března připojily armády Anglie, Francie a Itálie. Celkem 14 států spolu s kontrarevolučními armádami zaútočilo na mladý sovětský stát ze všech stran. Vláda sovětů znala toto nebezpečí, věděla také, že stará armáda je nebojeschopná a není možné ji svěřit obranu země. Proto v této, pro celou zemi těžké době, byla vytvářena nová, revoluční Rudá armáda.

O vytvoření ozbrojené moci dělnické třídy, Rudé armády, rozhodl II. sjezd sovětů, zahájený 10. 1. 1918. Vojenská sekce podala návrh na urychlené budování dělnicko-rolnické armády.

Bolševická strana reálně hodnotila vojenské nebezpečí a ukázala lidu jediné správnou cestu — mobilizovat veškeré síly na obranu země. 28. ledna 1918 přijala Rada lidových komisařů dekret „O organizaci dělnicko-rolnické Rudé armády“ a v únoru 1918 dekret „O organizaci dělnicko-rolnického Rudého námořnictva“. V dekretu bylo jasně stanoveno, že se vytváří armáda třídní, která má sloužit dělníkům a rolníkům, hájit socialistickou vlast, má do ní přístup každý, kdo je ochotný věnovat své síly a život obraně vyvolané Ríjnové revoluce, vlády sovětů a socialismu.

Mladá dělnicko-rolnická armáda vytvořená na zcela nových principech úspěšně

obstála ve svém boji s interventy a bělogardějci v letech 1918 až 1920. S těmito vítězstvími vzrostla její autorita, posilovala se jistota a víra dělníků, rolníků a vojáků v pevnost vojenské i politické moci a v její schopnost čelit nepřítelům a vítězit nad nimi.

Rozhodující význam pro zabezpečení vítězství měly politické, materiální a kádrové předpoklady, jimiž se zabýval VIII. sjezd strany v březnu 1919. Vojenské otázky byly předmětem jednání v plném sjezdu a ve vojenské sekci. Při projednávání vojenské části programu strany a usnesení „O vojenské otázce“ zvítězila leninská linie. Byla to orientace komunistů na vytvoření stále, kádrové a pravidelné socialistické armády. Sjezd se vyslovil pro uplatňování třídního principu v její výstavbě. Vedle výchovy vlastních velitelských kádru z dělníků a rolníků ukázal na nutnost využívání starých odborníků pod kontrolou komisařů. Zvláštní pozornost věnoval vedoucí úloze strany v armádě a výchově jejích příslušníků v duchu politiky KSR(b).

Tato a další opatření, jako byl např. nábor komunistů do armády, kterých v době občanské války a zahraniční vojenské intervence bylo v Rudé armádě přes 280 tisíc, pomohla vytvořit armádu, jež si byla vědoma spravedlnosti svého boje a odhodlaně dovedla tento boj do vítězného konce.

Hlavní příčinou vítězství Rudé armády byla, jak se říká v usnesení ÚV KSSS k 60. výročí VRSR, „dělnická třída ve svazku s pracujícím rolnictvem, vyjadřující hlavní zájmy absolutní většiny obyvatelstva země“. Semknuta kolem komunistické strany odolala „zběsilému ozbrojenému, politickému a ideologickému odporu reakce, dezorientaci hospodářství a kontrarevolučním sabotážím, krvavému buržoaznímu teroru... Celý průběh boje proti vnitřní kontrarevoluci a zahraničním interventům ukázal, že revoluce může upevnit své vítězství pouze v případech, dokáže-li se hájit.“ (Nová mysl, č. 3/1977, str. 23.) A tento závěr potvrzuje celá historie budování socialismu a komunismu v Sovětském svazu.

Rudá armáda v podmínkách budování socialismu v SSSR

Po skončení občanské války, při hodnocení vzniklé situace ji V. I. Lenin charakterizoval jako dočasnou rovnováhu sil, i když nepevnou, přece jen umožňující mladému sovětskému státu existovat a rozvíjet se, zaměřit se na praktické plnění úkolů výstavby socialismu. K zabezpečení těchto úkolů Sovětský svaz dělal důslednou politiku mírového soužití s kapitalistickými státy. Současně byla veškerá jeho

mezinárodní činnost prodchnuta idejemi internacionalismu, opírajícími se o jednotu životních zájmů sovětského lidu a pracujících mas všech zemí, o rozšíření vzájemného spojení s mezinárodním proletariátem a pokrokovými silami národně osvobozeného hnutí, které poskytovaly svým bojem značnou pomoc při budování mladé sovětské země. Strana přitom vycházela z leninských pokynů o tom, že „... sou-

časné s mírovými kroky musíme dále udržovat všechny naše síly v bojové pohotovosti, rozhodně nesmíme naši armádu odzbrojovat.“ (V. I. Lenin, Spisy 30, str. 459.) V tomto V. I. Lenin viděl především reálnou záruku před útoky imperialistických mocností na nezávislost země, hlavní předpoklad jejich přechodu ke spolupráci a k navázání styků s mladou Sovětskou republikou na věcných a vzájemně výhodných zásadách.

Komunistická strana při rozpracování úkolů rozvoje sovětského státu rozpracovávala i programové zásady zabezpečení socialistické výstavby přijetím řady konkrétních opatření v oblasti zdokonalování vojenství a zvýšení bojové moci ozbrojených sil. K tomu zaměřovala činnost všech státních a společenských organizací, všeho sovětského lidu. Otázky upevňování obranyschopnosti země projednávaly stranické sjezdy, pléna ÚV. Zvláštní pozornost věnovala strana problémům technického vybavení, zdokonalování organizační struktury armády a námořnictva, výchově a výcviku vojáků, rozvoji sovětské vojenské vědy.

Při plnění těchto úkolů v prvních letech po skončení občanské války sehrály významnou úlohu X., XI., XIII. sjezd strany, únorové a březnové—dubnové plénum ÚV v r. 1924. Na jejich jednání byly stanoveny cesty další vojenské výstavby, směrnice vojenské reformy, které měly zabezpečit uvedení ozbrojených sil do souladu s vojenskopolitickou situací, s novými podmínkami rozvoje socialistického státu, s možnostmi jeho ekonomiky, stavem vědy a techniky.

Přes veškerou dobrou vůli po míru, kterou projevoval Sovětský svaz od prvních dnů VRSR, pokusil se mezinárodní imperialismus koncem třicátých let, tentokrát japonskými militaristy, ověřit vojenskou sílu sovětského státu. V roce 1938 virhla japonská vojska na sovětské území v oblasti jezera Chasan nedaleko Vladivostoku a v květnu příštího roku zaútočili na Mongolskou lidovou republiku v oblasti řeky Chalchyn-Gol. Rudá armáda v těchto bojích prokázala vysokou bojovou schopnost a připravenost úspěšně chránit vymoženosti socialismu. Reakční síly světového imperialismu se ani zde nepoučily a pokračovaly ve svých přípravách nových provokací proti Sovětskému svazu a v politice útupků fašistickému Německu, jenom aby je přiměly k útoku na Sovětský svaz.

Ke dni napadení Sovětského svazu fašistickým Německem se nepodařilo plně uskutečnit všechny záměry k upevnění obranyschopnosti, avšak rozhodující předpoklady byly vytvořeny. „Naše strana“, ří-

ká L. I. Brežněv, „předvíдалa možnost vojenského sražení s nejreakčnějšími silami imperialismu, připravovala zemi i lid k obraně. Sociálně ekonomické výsledky předválečných pětiletěk, ideově politická jednota sovětské společnosti, jež byla vytvořena v průběhu výstavby socialismu, položily základ vítězství našeho lidu ve Velké vlastenecké válce.“ (Leninským kursem, díl 2, str. 90.)

Po napadení Sovětského svazu fašistickým Německem a jeho satelity 22. června 1941 začala Velká vlastenecká válka sovětského lidu a od samého začátku se do jejího čela postavila KSSS, která byla organizátorkou a iniciátorkou jeho vítězství. Byl vypracován program boje s tímto silným a zákeřným nepřítelem. Program vycházel z myšlenek V. I. Lenina o tom, že „došlo-li k válce, musí být všechno podřízeno zájmům války, celý vnitřní život země se musí podřítit válce, v tom nelze připustit ani nejmenší kolísání.“ (V. I. Lenin, Spisy 31, str. 129.) KSSS se nebála říci lidem pravdu o situaci, neslibovala lehké vítězství, nezlehčovala potíže, do nichž se sovětské lidi na frontě i v zápolí dostávali. Ukazovala, že úspěch v boji závisí na stanovisku pracujících k válce, na tom, jak každý dovede zaujmout své místo ve společném boji proti fašismu. Přitom zdůrazňovala, že Sovětský svaz má všechny předpoklady k tomu, aby porazil svého protivníka, že však tyto předpoklady je možné a nutné realizovat pouze společným úsilím.

Rudá armáda pod vedením komunistické strany, podporovaná desetimiliony pracujících v zázemí se dala na vítězný pochod, který zakončila dobytím Berlína a osvobozením mnoha národů Evropy a Asie od okupantů i domácího fašismu. Z těchto vnějších podmínek pak vyrůstaly i vnitřní podmínky pro vítězství socialistické revoluce v těchto zemích a tím k urychlení procesu rozpadu světové kapitalistické soustavy.

Velká vlastenecká válka přinesla cenná poučení pro Sovětský svaz a jeho armádu. Tuto poučení hovoří jasnou a nekompromisní řečí i k vládám západních zemí. Vítězství sovětského lidu a porážka fašismu byly historicky podmíněné a zákonité. Vítězství má hluboké sociální zdroje, vyplývající z historického vývoje a samotné podstaty socialismu.

Válka prověřila socialistické společenské zřízení, které se ctí vydrželo tuto zkoušku, prokázalo svou životaschopnost a převahu nad kapitalismem. Sovětský svaz zvítězil proto, že tvůrce vítězství byl sovětský lid vedený KSSS. Sovětský člověk rozhodl o osudech války a tím dokázal ce-

lému světu revoluční vytrvalost, oddanost věci socialismu, komunistické straně, svou ideovou jednotnost, morálně politickou jednotu, železnou vůli a masové hrdinství.

O tom znovu, tak jako celá řada jiných významných dokumentů, hovoří usnesení ÚV KSSS k 60. výročí VŘSR. „Věrolovný útok fašistického Německa zmařil mírovou práci sovětského lidu. V dlouhé válce, největší v dějinách naší vlasti, prokázal sovětský lid hrdinství, jaké lidstvo dosud nepoznalo. Dokázal nejen uhájit svou svobodu a nezávislost, ale přispěl také rozhodující měrou k záchraně evropské a světové civilizace před zničením fašistickými bar-

bary... Sovětský lid prokázal masové hrdinství i v mírové práci při obnově zničených měst a vesnic, továren a závodů.“ (Nová mysl, č. 3, 1977, str. 24.)

Vítězství Sovětského svazu ve Velké vlastenecké válce má obrovský historický význam. Pod jeho vlivem se změnila tvář světa. Vzrostla autorita a vliv komunistických a dělnických stran. Dnes tyto strany existují v 90 zemích světa a v jejich řadách je 60 milionů lidí. Prohloubila se všeobecná krize kapitalismu a koloniální soustavy imperialismu. Více jak 100 zemí Asie, Afriky a Latinské Ameriky nastoupilo cestu samostatného národního vývoje.

Sovětská armáda — armáda rozvinuté socialistické společnosti

Rozhodujícím úkolem strany a sovětského lidu po válce bylo rychlé převedení národního hospodářství z válečné výroby na mírovou. Potřebám zabezpečení těchto podmínek sloužila i Sovětská armáda, která v poválečném období prošla hlubokými strukturálními i organizačními změnami. Podmínila je řada skutečností, např. zavedení jaderných zbraní, rychlý rozvoj letectva s dalekým doletem, postupné zavádění raket všech tříd a doletu do výzbroje, zmodernizování tanků a dělostřelectva, plná motorizace pozemního vojska, zavedení nových typů lodí a ponorek. Ruku v ruce s těmito úkoly se rozvíjela vojenská teorie, strategie, operační umění i taktika. Vzorostly nároky na výcvik a výchovu příslušníků sovětských ozbrojených sil.

Všechna tato opatření byla nezbytně nutná, neboť agresivní kruhy imperialismu se nesmířily s revolučními změnami ve světě. Velmi záhy po ukončení II. světové války začaly podbízet a klást všemožné překážky revolučním silám ve všech zemích, zvláště zaktivizovaly a vystupňovaly protisovětskou kampaň. „Studená válka“, atomové vydírání, vytváření agresivních vojenských bloků NATO, SEATO, CENTO a další široké sítě vojenských základů, neustálé zvyšování svých vojenských rozpočtů a militarizace země jsou toho důkazem.

V těchto podmínkách, nehledě na těžkosti poválečné obnovy ekonomiky, byl Sovětský svaz nucen upevňovat obrannou schopnost země ještě pečlivěji než dříve.

Za této situace, po podepsání dohod kapitalistických států se západním Německem v říjnu 1954 a po odmítnutí západních vlád zúčastnit se moskevské konference o evropské bezpečnosti a míru, byla 14. května 1955 podepsána ve Varšavě „Smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci“.

Po vytvoření světové socialistické sou-

stavy nabyla otázka budování a obrany socialismu kvalitativně nových, vyšších forem. Povahou základního třídního rozporu mezi světovou socialistickou a světovou kapitalistickou soustavou byla určena i povaha příští možné světové války. Tento rozpor v podstatě vylučuje možnost další mezimperialistické „světové“ války a předurčuje jedinou možnost: světová válka může nyní vzniknout jedině jako střetnutí dvou třídně antagonistických světových soustav. Hluboka a nesmířitelnost tohoto rozporu vede i dnes imperialistické moci ke kalkulacím a přípravám použití všech forem ke zničení socialismu.

Objektivně dochází k zesilování projevu agresivní podstaty imperialismu v mezinárodní politice, bez ohledu na to, že imperialistické moci jsou přinuceny akceptovat politiku mírového soužití. Jak ukazuje celý poválečný vývoj, mají reakční projevy imperialismu trvalou tendenci prohlubovat se. Tím je objektivně zdůrazněna nezbytnost zabezpečení kolektivní obrany světové socialistické soustavy, která se upevňuje ruku v ruce se zesilováním procesů socialistické integrace v oblasti ekonomiky, politiky a ideologie a s celkovým procesem sblížení socialistických zemí.

Kolektivnost obrany socialismu vychází ze samostatné podstaty socialistického internacionalismu, který se stal východiskem vztahů mezi socialistickými zeměmi. Jejím základem není jen shoda státních zájmů, ale skutečnost, že tyto země jsou vedeny marxisticko-leninskými stranami, které spojuje v pevný třídní svazek jednota idejí a hlavní společné cíle.

Budování sovětských ozbrojených sil se za této situace uskutečňuje s ohledem na složitou a často velmi rozpornou situaci ve světě a současně v podmínkách rostoucích možností rozvinuté socialistické společnosti. Dosažení vysoké úrovně rozvoje

socialistické výroby, všestranný a proporcionalní rozvoj celého společenského organismu, jeho ekonomických, politických i duchovních stránek, se zcela nevyhnutelně odráží i v ozbrojených silách, v jejich sociálně politickém a vojenskotechnickém rozvoji. Jejich sociálně politické zvláštnosti, jako jednota armády a lidu, přátelství národů a internacionalismu, řízení komunistickou stranou, vysoká uvědomělá kázeň, se rozvíjejí mnohem plněji a do větší šířky.

Se sociálně politickými změnami vzrůstá a upevňuje se všelidový charakter Sovětské armády, který se projevuje především v tom, že pozbývá své vnitřní třídní funkce, neboť zbytky vykořisťovatelských tříd byly v SSR likvidovány. Poslání a funkce Sovětské armády zdůrazňuje Program KSSS: „Z hlediska vnitřních podmínek Sovětský svaz už armádu nepotřebuje. Protože však trvá nebezpečí války vyplývající z existence imperialistického tábora, protože nebylo dosaženo úplného a všeobecného odzbrojení, považuje KSSS za nutné udržovat obrannou moc sovětského státu a bojovou připravenost jeho ozbrojených sil na úrovni zajišťující rozhodné a úplné rozdrácení každého nepřítele, který by se odvážil vztáhnout ruku na sovětskou vlast.“ (Nová mysl, zvláštní číslo, říjen 1961, str. 461.)

Z toho vyplývá nová zásadní odlišnost Sovětské armády od armád buržoazních států, kde jejich vnitřní třídní funkce nejen neodumírá, ale naopak stále roste a sílí.

Sovětská armáda, jejíž vývoj probíhá v podmínkách rozvinutého socialismu, zůstává svou povahou — stejně jako stát — armádou třídní. V nynějším třídně rozděleném světě stojí na straně dělnické třídy, pracujících mas, které bojují s imperialismem. Stejně jako v počátcích své existence slouží Sovětská armáda i dnes zájmům obrany socialistické revoluce, zabezpečení mírových podmínek pro výstavbu komunismu.

Svou sociálně politickou úlohu plní Sovětská armáda pod vedením dělnické třídy a její komunistické strany a za plné podpory všeho lidu. Základem ideově politické výchovy příslušníků ozbrojených sil je ideologie marxismu-leninismu, svým původem i obsahem třídně proletářská.

Sovětské ozbrojené síly byly vždy školou statečnosti a vysokých morálních vlastností, školou vojenského umění. Tento rys má dnes stále větší význam. Vojenská služba pomáhá úspěšně řešit jeden z nejdůležitějších úkolů strany — pomáhá utvářet uvědomělého budovatele a obránce nové společnosti.

S rostoucí složitostí výchovy a výcviku souvisí další intenzifikace výcvikového procesu, přesné organizace služby vojsk, pevného vojenského režimu, jejíž výslednicí je prvotřídní bojová pohotovost a připravenost. Toto je dosahováno péčí velitelů, politických pracovníků, stranických a mládežnických organizací, kteří v družné jednotě věnují stále větší pozornost jednotlivým druhům bojového výcviku, úkolům taktické, střelecké a odborné přípravy. Jejich heslem se stal požadavek strany, který zdůraznil L. I. Brežněv na říjnovém plenárním zasedání ÚV KSSS v r. 1976, když řekl: „Boj za efektivnost a kvalitu znamená, že každý komunista, každá stranická organizace musí všemožně podporovat a rozšiřovat konkrétní a prospěšné iniciativní činy, odstraňovat vše, co brání novátorství.“ Konkrétně to znamená, že organizace a řízení socialistického soutěžení je neustálé úsilí o hledání nových forem a metod zvyšování tvůrčí iniciativy vojáků, o hledání takových způsobů, které co nejlépe odpovídají dané etapě a úkolům útvaru či jednotky.

Nyní, jak se můžeme v tisku seznámit s konkrétními údaji ohlasu výzvy předních útvarů Sovětské armády, bylo dosaženo vynikajících výsledků při plnění závazků na počest 60. výročí VRSSR. Za velmi pozoruhodné a poučné i pro práci ČSLA považujeme, že toto úsilí není vedeno pouze k výtečnému splnění norem výcviku a bojové pohotovosti, ale je veden boj o výchovu vojáků podle zásad komunistické morálky, za vysokou uvědomělou kázeň. Samozřejmě, kategorie jako ovzduší kolektivu morální zralost nelze vyjádřit čísly. Avšak příklady předních útvarů a jednotek Sovětské armády dokazují, že správná a náročná organizace výcviku a soutěžení umožňuje plnit nejen úkoly bojové přípravy, ale i výchovy vojáků a pomáhá posilovat zdravou morální atmosféru v kolektivech.

„Sovětská armáda je pro nás příkladem“ říká ministr národní obrany armádní generál M. Džúr, „důsledného uplatňování leninských principů výstavby ozbrojených sil, výchovy vojáků v duchu socialistického vlastenectví a internacionalismu. Její historické zásluhy a osvobození národů z jarma fašismu, nezištná pomoc ostatním armádám členských států Varšavské smlouvy, podobně jako její všestranná připravenost a velké obranné možnosti, dělají z ní přirozenou rozhodující sílu v bojovém soudružském společenství Spojených ozbrojených sil. Bránit socialistické vymoženosti našeho pracujícího lidu po boku takové armády je pro nás velkou ctí a závazkem.“ (Obrana lidu, 20. dubna 1977.)

PŘIKRYTÍ STÁTNÍCH HRANIC A ODRAŽENÍ AGRESE NEPŘÍTELE

Jedním z nejdiskutovanějších problémů operačního umění jsou otázky pojetí, přípravy a organizace přikrytí státních hranic a odrazení agrese nepřítele. Na řešení tohoto problému mají velitelé a štáby různých stupňů různé názory a přístupy při rozhodování a praktickém řešení v rámci cvičení, nebo jiných zaměstnání operační přípravy.

V některých případech jde o jednoznačně chybné rozhodnutí, které vyplývá především z teoretické nejasnosti. Jedním z nejvýraznějších a častých nedostatků v rozhodnutích velitelů, popř. v dokumentaci štábů, je stanovení úkolu vyjádřeného přibližně touto formulací „... přikrýt státní hranice s cílem odrazit agresi pozemních vojsk a prostředků vzdušného napadení nepřítele“. Zde dochází ke spojování dvou pojmů, které sice spolu souvisí, ale nejsou v přímé vzájemné závislosti. Prvním z nich se druhý neřeší.

V článku se pokusím tuto problematiku vysvětlit.

Cílem přikrytí státní hranice není a nemůže být odrazení agrese nepřítele, ale pouze **zabezpečení přesunů (přeskupení) vojsk vševojskové armády prvního sledu nebo frontu a jejich operačního rozvinutí ve výchozím položení před zahájením operace.**

Vycházíme-li z uvedeného cíle, **úkolem vojsk** vyčleněných k přikrytí státní hranice může být:

- s jinými prostředky armád (frontu) a vojsk Pohraniční stráže vést průzkum činnosti nepřítele v pohraničním prostoru,
- zaujmout, vybudovat z obranného hlediska a bránit úseky (pásma) obrany „bezprostředně“ na státních hranicích,
- ženijně upravit terén s cílem zvýšit jeho obranné vlastnosti,
- připravit a v případě zahájení bojové činnosti nepřítelem způsobit mu hromadnými a soustředěnými palbami dělostřelectva a údery letectva značné ztráty. Tím znemožnit, oddálit nebo zpomalit [v závislosti na konkrétní situaci na konkrétním úseku státních hranic] vedení útočné činnosti nepřítelem,
- úpornou obranou svěřeného úseku státních hranic v součinnosti s jednotkami Pohraniční stráže odrazit útok nepřítele; zpomalit nebo zastavit postup jeho prvních sledů v případě, že překročí státní hranice. Jestliže se nepříteli podaří dále pronikat, ničit ho palbou všech prostředků a protiztečemi (nebo obranou na místě) druhých sledů a záloh.

Plněním těchto úkolů vojska v přikrytí státních hranic **umožní** hlavním silám armád prvního sledu (frontu) dokončit rozvinutí ve výchozím položení pro operaci. V případě, že svazy operační rozvinutí zakončily, **zabezpečí zahájení** odrážení agrese pozemních vojsk nepřítele aktivní nebo obrannou bojovou činností silami a prostředky divizí prvního sledu.

Zákonitě vzniká otázka, **jaké síly vyčlenit** pro splnění úkolů přikrytí státních hranic. Odpověď na ni nemůže být jednoznačná, šablonovitá. Bude záviset na uskupení nepřítele a jeho zámyslu, především na hodnotě jeho sil v prvním sledu (tankových nebo mechanizovaných) v konkrétním úseku státních hranic. Dále na charakteru terénu v daném úseku a to na jeho dostupnosti pro tanky z hlediska nepřítele a na jeho obranných vlastnostech z hlediska vlastních vojsk.

Obecně můžeme říci, že pro přikrytí státních hranic můžeme od divizí prvního sledu prvosledových armád vyčleňovat jeden až dva zpravidla motostřelecké pluky. Nemůžeme však vyloučit v určitých podmínkách (např. při existenci širokých pásem terénu dostupného pro tanky a na směru předpokládaného hlavního úderu nepřítele), že bude výhodnější vyčlenit pro přikrytí státních hranic celý, zpravidla motostřelecký svazek. Přitom je nezbytné, abychom připravili kombinaci obou způsobů. V závislosti na vybavení motostřeleckých pluků zbraněmi a bojovou technikou, bude v některých případech výhodné (např. na předpokládaném směru útoku obrněné nebo tankové divize nepřítele) vyčlenit pro přikrytí státních hranic motostřelecký pluk vyzbrojený bojovými vozidly pěchoty, což umožní dosáhnout vysokých hodnot z hlediska protitankové obrany.

Útvary (svazky) vyčleněné pro přikrytí státních hranic plní své obranné úkoly v těsné součinnosti s vojsky Pohraniční stráže a posilujeme je především dělostřelectvem. Motostřelecké útvary (svazky) zaujímají a brání úseky (pásma), jejichž organizace se řídí zásadami pro organizaci a vedení obranného boje. Přední okraj obrany budeme volit podle konkrétní situace prakticky ve vzdálenosti od několika set metrů do 2—3 km od státních hranic. Posilové i další dělostřelectvo zaujímá předsunutá palebná postavení v takové vzdálenosti od státních hranic, aby mohlo vést účinnou palbu na nepřátelská vojska, která se rozvíjejí před státními hranicemi, popř. před předním okrajem obrany.

Protitankovou obranu zesilujeme podle zvláštních plánů zřizováním záatarasů, uzlů záatarasů a přípravou pohraničních komunikací a objektů na nich k ničení. Kromě toho plánujeme zásahy protitankových záloh a pohyblivých odřadů zatarasovacích všech stupňů ve prospěch vojsk v přikrytí státních hranic, především na možné směry útoku tankových vojsk nepřítele.

Přikrytí státních hranic plánujeme, organizujeme a připravujeme již v míru, aby vyčleněná vojska mohla včas splnit stanovené úkoly a to i v případě, že nepřítel se pokusí o zahájení bojové činnosti s překvapením.

Spojitosť přikrytí státních hranic s přesuny (přeskupením) a rozvíjováním vojsk armád (frontu) je v současné štábní praxi vyjádřena i tím, že ve štábech svazů se zpracovává jednotný plán přeskupení, rozvinutí vojsk a přikrytí státních hranic pro příslušný operační stupeň velení.

Pokud jde o **ochranu přesunů a rozvíjování vojsk armády (frontu) před úderem prostředků vzdušného napadení nepřítele**, tu zabezpečují síly a prostředky PVO státu, stíhacího letectva letecké armády frontu a raketových a dělostřeleckých protiletadlových svazků a útvarů frontu, armád a divizí. Tyto síly a

prostředky protivzdušné obrany pozemního vojska chrání vojska frontu tím, že jsou buď začleněny do proudů přesunujících se vojsk, nebo předem rozvinuty na přepravách přes velké vodní překážky, či v plánovaných prostorech rozmístění vojsk ve výchozím položení.

Odražení agrese nepřítele je pojem, který svou podstatou a obsahem patří do operačně strategické oblasti a nelze jej řešit na taktickém stupni a taktickými způsoby a prostředky.

Agresi nepřítel zahajuje ozbrojené střetnutí, válku — a to všemi prostředky pozemního vojska, letectva a námořnictva, včetně kosmických prostředků. V našich podmínkách je třeba předpokládat nezbytnost odražení agrese sil a prostředků pozemního vojska a vzdušného napadení nepřítele. Z toho vyplývá, že agresí pozemních sil nepřítele nemůžeme odrazit obranou vojsk (útvarů, svazků), vyčleněných pro přikrytí státních hranic, ale bojovou činností svazů pozemního vojska (armád a frontu). V závislosti na rozsahu prostředků nepřítele k vedení agrese pozemními silami, může jeho síly odrážet celá, nebo část operační sestavy vševojskových svazů.

Vševojskové operační svazy se v období ohrožení rozvíjejí ve výchozím prostoru do hluboké operační sestavy pod ochranou vojsk vyčleněných k přikrytí státních hranic. Z hlediska frontu nejméně na 3—4 čarách, přičemž první je vzdálena od státních hranic 20—30 km a obsazují ji svazky prvního sledu prvořadových armád, druhá ve vzdálenosti 50—60 km a obsazují ji svazky druhého sledu těchto armád a třetí ve vzdálenosti 80—100 km od státních hranic a zaujímají ji vojska druhého sledu nebo vševojskové zálohy frontu.

Takto učleněná operační sestava frontu musí zabezpečovat:

- rychlý přechod vojsk k útočné činnosti ihned po palebných úderech obyčejnými prostředky, nebo po jaderných úderech,
- **odražení možných úderů uskupení pozemních vojsk nepřítele** (tj. odražení agrese jeho pozemních sil a prostředků),
- ochranu vojsk před účinky jaderných úderů, jiných zbraní hromadného ničení a zápalných prostředků nepřítele.

Z hlediska odrážení agrese musí tedy operační sestava frontu (armády) zabezpečovat vedení úporné a hluboké obrany, ale i široký manévr k vedení aktivní činnosti, vyjádřený protiúderem druhých sledů armád, divizí vševojskové zálohy frontu, nebo druhého sledu frontu.

Zbývá vysvětlit — kolik a jaké jsou možné **způsoby odražení agrese pozemních uskupení nepřítele**? V podstatě jde o tři způsoby, přičemž třetí je kombinací prvních dvou.

První způsob je charakteristický pro situaci, kdy nepřítel nedosáhl na určitém operačním směru rozhodné převahy, ale naopak tato je na straně vlastních vojsk.

V této variantě půjde o **aktivní způsob** odražení agrese, jehož podstata je tato: Vedení vstřícného úderu hlavními silami frontu (armád) s cílem rozbít úderné uskupení nepřítele na daném směru pod ochranou vojsk vyčleněných ke krytí státních hranic (tzn. části sil armád prvního sledu).

Oslabení nepřítele (způsobení mu značných ztrát) dosáhneme:

- v podmínkách použití jaderných zbraní — zničením prostředků jaderného napadení nepřítele a způsobením ztrát divizím jeho prvního sledu ne méně než 70 %,

- při použití jen obyčejných prostředků ničení — úderem frontového a vojskového letectva a palbou dělostřelectva divizí a armád prvního sledu.

Druhý způsob může být typický v podmínkách, kdy se nepříteli podaří soustředit na určitém směru značné síly a prostředky a dosáhnout v nich převahu.

V tomto případě bude výhodné použít **pasivního** (obránného) způsobu, který můžeme charakterizovat takto: **Přikrytí státních hranic částí sil armád prvního sledu a vedení úporné obranné bojové činnosti všemi nezbytnými silami na těch směrech, kde se nepříteli podaří vytvořit převahu sil a prostředků.**

Oslabení uskupení nepřítele dosáhneme:

— v podmínkách použití jaderných zbraní — zničením prostředků jaderného napadení nepřítele a způsobením ztrát divizím jeho prvního sledu ne méně než 50—60 %,

— při použití jen obyčejných prostředků ničení

- údery frontového a vojskového letectva a palbou dělostřelectva,
- pevnou obranou s cílem spolehlivě udržet nejdůležitější prostory,
- aktivní činností, tj. vedením protiztečí a protiúderů druhými sledy divizí, armád prvního sledu a popř. i vševojskovou zálohou frontu při hlubokém proniknutí úderného uskupení nepřítele,
- širokým manévrem sil a prostředků, především, protitankovými zálohami a pohyblivými odřady zatarasovacími na směry hlavního úsilí nepřítele.

Třetí způsob, který může být typický především pro stupeň frontu, spočívá (jak jsem již uvedl) ve spojení prvních dvou způsobů. Část sil frontu může vést vstříc úder a část sil obranu.

Bude nezbytné, abychom při plánování operace a odrazení agrese nepřítele na základě hluboké analýzy jeho možného zámyslu posoudili všechny možné varianty odrazení agrese a aby v příslušných plánech našly svůj odraz.

Odrazení agrese sil a prostředků vzdušného napadení nepřítele je složitá otázka, jejíž konkrétní a podrobné řešení jde za rámec mého článku. Proto jen stručně.

Odrazení agrese a ničení prostředků vzdušného napadení je úkolem svazů PVO státu a letectva v součinnosti se silami a prostředky PVO pozemního vojska. Systém PVO státu, který je udržován ve stálém a vysokém stupni bojové pohotovosti již v době míru, je operačním rozvinutím vojsk frontu ve výchozím položení doplněn a posílen silami a prostředky pozemních vojsk a letectva frontu. Do oddělení systému PVO frontu, po vyjití jeho vojsk na území nepřítele, je takto vytvořeno silné a účinné uskupení sil a prostředků k zabezpečení spolehlivé PVO vojsk i území státu, které je schopné úspěšně odrazit vzdušnou agresi nepřítele.

Neoddělitelnou součástí odrazení agrese prostředků vzdušného napadení nepřítele je ničení těchto prostředků na letištích a základnách. Největšího účinku při plnění tohoto úkolu dosahujeme v případě, že nepřítel zahájí agresi s použitím jaderných zbraní od samého začátku — uskutečněním prvního jaderného úderu frontu; v případě, že nepřítel zahájí agresi pouze s použitím obyčejných prostředků ničení — vedením vzdušné operace na daném válcíšti.

Závěrem chci zdůraznit, že příprava, organizace a plánování **přikrytí státních hranic** je problém, který z hlediska socialistického vojenského umění spadá především do sféry taktiky. Řešíme jej a zabezpečujeme v oblasti pozemních vojsk převážně taktickými prostředky a způsoby. Naopak přípravu a **odrazení agrese nepřítele** považujeme za záležitost operačně strategickou. Proto tento úkol plní operační svazy a podle zásad operačního umění a strategie. Vyjasnění těchto otázek bylo smyslem mého příspěvku.

K ODRAŽENÍ AGRESE NEPŘÍTELE

(Pokračování z VM č. 6/1977)

Úspěšné splnění úkolů při odrážení agrese v rozhodující míře závisí i na všestranném zabezpečení této činnosti. Zkušenosti a poznatky z Velké vlastenecké války i posledního izraelsko-arabského konfliktu zdůrazňují rozhodující význam všestranného zabezpečení operací od samého zahájení agrese nepřítelem. Tato opatření musí směřovat především ke zjištění příprav nepřítele k zahájení agrese a jeho zámyslu, k maximálnímu utajení vlastní přípravy k jejímu odrazení, k vytvoření podmínek pro úplné zničení agresora, k zabezpečení neustálé vysoké bojové pohotovosti a bojeschopnosti vlastních vojsk a nepřetržitosti velení. Význam těchto otázek vystupuje do popředí i proto, že bojovou činností při odrážení agrese budou velitelé, štáby i vojska poprvé vstupovat do válečné praxe.

I když odrážení agrese není nějakým samostatným druhem bojové činnosti, řada specifických podmínek při odrážení agrese si vyžádá i specifická opatření pro všestranné zabezpečení operace a boje.

Rozhodujícím opatřením ke zjištění příprav k zahájení agrese nepřítele, k vytvoření podmínek pro její efektivní odrazení a přechod do rozhodného útoku bude mít **průzkum**. Jeho zvláštností před zahájením agrese budou omezené možnosti, vyplývající z požadavku respektování státní hranice. Proto rozhodujícím zdrojem informací o činnosti nepřítele bude v této fázi agenturní průzkum a průzkum ze stacionárních a oběžných speciálních družic, popř. dalších zdrojů vyšších orgánů.

Na stupni armáda — divize, v součinnosti s vojsky Pohraniční strážé to bude především rádiový, radiotechnický průzkum a vizuální pozorování. Velmi efektivní může být v tomto období rádiový průzkum s možnou působností do značné hloubky i prostoru válčiště, vizuální pozorování z výhodných výšin pohraničních masívů a speciálních letounů (vrtulníků), které létají podél státní hranice a mají dosah při vhodných podmínkách viditelnosti do hloubky kolem 50 km.

Činnost průzkumu v tomto období zaměříme především na zjišťování:

— všech příznaků svědčících o přípravách k agresi (přesuny vojsk ke státní hranici, doplňování zejména prvosledových svazků, vytváření nových svazků a útvarů apod.),

— všech příznaků operační přípravy pohraniční zóny, zabezpečovacího pásma a výchozího prostoru (zemní práce, úprava komunikací, ukládání min do připravených studní, zabezpečování spojení apod.).

— o způsobu a době zahájení agrese, pravděpodobném zámyslu, o silných a slabých jeho místech apod.

Při prvních náznacích přípravy agrese a zostřování vojenskopolitické situace je nutné průzkumnou činnost zintenzívnit předsunutím průzkumných orgánů a jednotek na státní hranici a pokračovat v získávání zpráv z pohraničního prostoru. Tyto jednotky musí být připraveny na signál okamžitě proniknout přes státní hranici do sestavy nepřítelů.

Při zahájení agrese budeme aktivovat celý zpravodajský systém s využitím všech druhů průzkumu, včetně připravených speciálních skupin vysazovaných ze vzduchu do sestavy nepřítelů. V průběhu bojové činnosti budeme průzkum organizovat podle platných zásad.

Úspěch průzkumu bude spočívat především:

— v dokonale organizovaném průzkumu pohraničního pásma i do hloubky válčisti již v míru, především dokonalým využitím možností rádiové, radiotechnické i optické techniky;

— ve vysoké bojové pohotovosti a připravenosti všech sil a prostředků průzkumu k jejich zasazení se zahájením agrese nepřítelů;

— v promyšleném variantním zplánování a procvičování zpravodajského zabezpečení, vysoké politické, morální a odborné připravenosti všech příslušníků zpravodajských orgánů;

— v zabezpečení vysoce efektivních, spolehlivých, bezporuchových utajovaných přenosných cest pro předávání informací.

Důležitý význam v přípravě i při odrážení agrese bude mít **ženijní zabezpečení**. Na základě zkušeností z Velké vlastenecké války, izraelsko-arabského konfliktu i soudobé teorie, nepůjde jen o opatření k zabezpečení odrážení agrese přechodem do obrany, ale ženijní zabezpečení musí být zaměřeno i k efektivnímu zabezpečení úderného uskupení a jeho přechodu do rozhodného útoku. Proto ženijní zabezpečení bude značně náročné a charakter prací bude velmi různorodý.

Vzhledem k pracnosti a náročnosti ženijního zabezpečení pásma přikrytí a výchozího prostoru, je třeba přehodnotit současný stav ženijního budování v rámci operační přípravy již v míru. Včasné a důsledné ženijní zabezpečení vytváří totiž výhodné podmínky nejen pro zabezpečení životnosti vojsk a techniky a úspěšné odrážení agrese nepřítelů, ale i pro zabezpečení přechodu do rozhodného útoku a konečnou porážku nepřítelů.

Těžiště práce z hlediska ženijního zabezpečení vidím především v období zostřování vojenskopolitické situace.

Za hlavní úkoly považuji:

— přehrazení pravděpodobných zejména tankových směrů hlavně v pásmu přikrytí, budování ženijních zátarasů všeho druhu s důrazem na využití výhodného terénu;

— ženijní úpravu terénu k ochraně živé síly a techniky zejména proti jaderným a leteckým úderům nepřítelů;

— zabezpečení manévru vojsk v pásmu přikrytí a ve výchozím prostoru podél fronty i ke státní hranici s důrazem na zabezpečení přechodů přes státní hranici;

— účast na maskování podle jednotného plánu.

I když současná strategická koncepce předpokládá agresora zvýrazňuje možnost rozpoutání války bez použití zbraní hromadného ničení s přechodem na jejich použití, má **ochrana proti zbraním hromadného ničení** v komplexu zabezpečení odrazení agrese důležité místo. A to proto, že v případě použití jaderných zbraní při zahájení agrese bude charakteristické jejich hromadné použití a agresor se bude snažit rozhodnout průběh války v krátké době. Proto, i když základní opatření OPZHN se v podstatě neliší od opatření v jiných fázích operace, jsou některé zvláštnosti, které chci zvýraznit:

Celý systém OPZHN bude nutné těsně propojit se systémem, který připraví v daném prostoru teritoriální orgány. Tím dosáhneme vyšší efektivity v průzkumu, vyrozumění i ochraně i odstraňování následků a obnovování bojových prostředků po jaderných úderech nepříteli. Ženíjní vybudování prostorů rozmístění vojsk, maskování, rozptýlení vojsk, větší možnost využití terénu, vybudování míst velení, zapuštění do země spojovacích kabelů apod. bude skýtat větší možnost ukrýt živou sílu a techniku i zabezpečit nepřetržitost velení, než tomto bude zpravidla v průběhu operace.

Při organizaci radiačního a chemického průzkumu vycházíme z toho, že ve prospěch prvosledových svazků budeme využívat ve větší míře mobilnějších prostředků (vrtulníků). Tento požadavek je dán především rozmístěním divize na podstatně rozsáhlejšími prostorem: např. vezmeme-li v úvahu pásmo příkrytí i výchozí prostor, bude to představovat 20×40—50 km. Tzn., že prvosledová divize bude rozmístěna na ploše 800—1 000 km².

Při rozpoutání agrese s použitím jaderných zbraní může nepřítel vytvořit značně složitou situaci, která může být charakterizována: značnými ztrátami na živé síle, bojové technice a materiálně technických hodnotách; rozsáhlými prostory s nebezpečnými úrovněmi radiace, destrukcí, závalů, požárů a záplav a silným morálně psychologickým účinkem na živou sílu.

Při odrazení agrese bude zpravidla výjimkou možnost okamžitě po jaderných úderech organizovat speciální očistu. Vyvádění vojsk z boje, menší intenzita bojové činnosti prvosledových svazků dává nepříteli možnost v daném prostoru získat iniciativu a dosáhnout úspěchu. Proto vojska vyčleněná do pásma příkrytí a svazky prvního sledu armády, které odrážejí pronikající síly nepříteli, budou zpravidla organizovat speciální očistu pouze svými organickými prostředky, popř. s využitím teritoriálních míst speciální očisty tak, aby nebyla narušena intenzita bojové činnosti. Rozvinovaná místa speciální očisty budou zabezpečovat především hlavní úderné uskupení armády, rozhodující armádní prostředky a místa velení.

Proto při organizaci OPZHN (probíhá na základě prognózy) máme na zřeteli hlavně opatření, zabezpečující obnovení velení a využití všech bojových vojsk v organických celcích nebo ve smíšených odřadech pro pokračování v aktivní bojové činnosti. Tím nedáme nepříteli možnost k získání iniciativy a využití naší případné nerozhodnosti.

Své důležité místo v přípravě a zaujímání pásma příkrytí a výchozího prostoru pro ukrytí živé síly a techniky před pozorováním nepříteli, znemožnění zjištění uskupení a tím i zámyslu pro odrazení agrese má **operační maskování**. Zásadou operačního maskování musí být především centralizované řízení a nepřetržitě a důsledně dodržování již v míru, při zostření vojenskopolitické situace a při rozpoutání agrese nepříteli. Půjde především o to, aby:

— v míru probíhala důsledná zastírací opatření důležitých ženižních prací a před nepřítelem byla tato opatření náležitě utajena:

— při zosílení vojenskopolitické situace probíhala jednak důsledná zastírací opatření důležitých ženižních prací a vyváděných prvků operační sestavy, jednak imitační činnosti v klamných poplachových prostorech, prostorech rozmístění vojsk v pásmu přikrytí, ve výchozím prostoru na čarách rozvinutí apod. Nepřítel byl dezorientován a klamán o zámyslu vedení bojové činnosti při odrážení agrese vedením různé, přísně zplánované demonstrační činnosti. V této době budeme budovat klamné objekty v pohraničním pásmu i ve výchozím prostoru;

— při zahájení agrese bylo zabezpečeno utajení celého systému velení, soustavně probíhala zastírací opatření, zejména důležitých prvků operační sestavy a vysíláním dezinformačních zpráv klamán nepřítel o svém zámyslu. V průběhu operace plníme běžné požadavky aktivního i pasivního operačního maskování.

Vzhledem ke složitostem při zabezpečování maskování a demonstrační činnosti silami armády, bude třeba využívat především teritoriálních sil a prostředků a zavčas připravených, sériově vyrobených imitačních prostředků.

Nasycenost soudobých vyspělých armád elektronickou technikou a její široké použití především v procesu velení vyžaduje, abychom věnovali zvláštní pozornost organizaci **radioelektronického boje**. Tento požadavek vystupuje do popředí zejména při přípravě k odrážení agrese, kdy otázka velení (jeho zabezpečení na straně jedné a narušení na straně druhé) může mít rozhodující vliv na úspěch či neúspěch tohoto období. Proto REB budou organizovat v celém komplexu, na všech stupních, všechny druhy vojsk, speciálních vojsk a služeb s důrazem na průzkum elektronických prostředků nepřítel, na jejich ničení a rušení a na ochranu vlastních elektronických prostředků před rušením a ničením nepřítel.

K úspěšnému vedení REB u při odrážení agrese nepřítel musíme mít hodnověrné údaje o rozhodujících elektronických systémech, objektech a místech velení. Hlavní úsilí zaměříme na zjišťování systému velení prostředků jaderného napadení, letectva a prvosledových svazků.

Průzkum vedeme již v míru s cílem zjistit organizaci a charakter provozu elektronických systémů, sledovat místa velení, rozmístění skupin elektronických prostředků a spojovacích uzlů. Průzkum bude třeba zintenzívnit v období zvýšeného vojenskopolitického napětí a zejména při rozpoutání agrese nepřítel s důrazem na zjišťování nových elektronických prostředků, změn v rozmístění a režimu provozu objektů již dříve známých, vyhodnocení jejich možné činnosti z hlediska rušení a možné dezinformace.

Ničení a rušení elektronických prostředků nepřítel bude rozhodujícím požadavkem REB u při odrážení agrese a přechodu do rozhodné útočné operace. I když rušení může probíhat již při narůstání vojenskopolitického napětí, těžiště této činnosti bude zejména po rozpoutání agrese nepřítel a činnost všech prostředků bude zaměřena na rušení i fyzické ničení zejména: prostředků vzdušného a pozemního radiolokačního průzkumu, rádiových a radiolokačního průzkumu, rádiových a radioreléových spojů využívaných průzkumem nepřítel, důležitých uzlů, objektů a prostředků elektronických systémů velení taktického letectva, raketových útvarů a PVO, dělostřelectva i vševojskových svazků.

Již do zahájení agrese je třeba stanovit zodpovědnost za ničení a rušení

elektronických prostředků nepřítele a pro nejdůležitější cíle stanovit nejméně dva prostředky k jejich rušení (ničení). Vzhledem ke značnému počtu elektronických prostředků v sestavě nepřítele je nutné pro rušení i ničení stanovit po obdobích nejdůležitější cíle např.: narušení jaderného (leteckého) úderu nepřítele, při zahájení agrese pozemními vojsky podstatně narušit velení prvosledovým vojskům, v průběhu bojové činnosti mařit velení při zasazování druhých sledů, záloh, velení prostředkům PVO nepřítele apod.

Rozhodujícím opatřením REB již v míru, ale zejména při odražení agrese nepřítele, bude ochrana vlastních elektronických prostředků před nepřátelským průzkumem, ničením a rušením.

Ochrana před radioelektronickým průzkumem nepřítele bude spočívat především ve využití elektronických prostředků k dezinformujícím opatřením a zvláště v přísném plnění stanovených režimů v jejich provozu a v maskování jejich elektromagnetického vyzařování.

Maskování vojsk v pásmu příkrytí a ve výchozím prostoru lze dosáhnout i rušením nepřátelských pozemních a palubních průzkumných radiolokačních stanic využíváním maskujících vlastností terénu a elektronickým maskováním. Pájde především o radiolokační maskování prostorů rozmístění vojsk, os jejich přesunů ke státní hranici apod. Budeme maskovat i terénní celky, které mají ostrou radiolokační kontrastnost, a přijímat opatření ke snížení kontrastnosti silničních a železničních uzlů, velkých osad, železničních stanic atd.

Týlové zabezpečení při odražení agrese bude mít některé zvláštnosti, které mohou vyplývat především z možného nedoplnění týlových útvarů a zařízení a nerovnoměrnosti potřeby materiálního, zdravotnického a technického zabezpečení. Proto je nutné respektovat požadavek maximální samostatnosti v týlovém zabezpečení. K tomu vytvářet předpoklady již v míru předsunutím týlových zařízení blíže ke státní hranici a zabezpečením jejich vysoké odolnosti vhodným využitím terénu i jejich ženíjním vybudováním. Důležitá je i příprava komunikací k těmto objektům. Neměly by být v úzkých soutěskách, vést hlubokými lesy, neboť nepřítel by je mohl snadno zatarasit a odstranit jejich zátarasů i možnost objížďek by bylo značně složité.

V materiálním zabezpečení zejména v pásmu příkrytí budou mít rozhodující úlohu týly útvarů. Zásobování bude účelné z posádek, ve kterých zůstal k dispozici potřebný materiál a kde bude také účelné vytvářet zásoby především dělostřelecké munice a ženíjního materiálu ve výši předpokládané spotřeby. Týl svazku je účelné ponechat v pohotovosti k zabezpečení hlavních sil, i když se nedá vyloučit použití části sil automobilního praporu pro přísun zejména munice a ženíjního materiálu ke všem útvarům, které nebudou moci zásoby doplnit vlastními prostředky.

Organizace zdravotnického zabezpečení vojsk v pásmu příkrytí musí vycházet především z maximálního využití teritoriálních stacionárních zařízení, aby většina sil a prostředků polní zdravotnické služby zůstala zachována pro zabezpečení přechodu do útočné operace. Proto budeme rozvíjet zpravidla jen omezené množství zdravotnických sil a prostředků a zasazovat především prostředky zdravotnické služby vyčleněných pluků zesílené odsunovými prostředky. Tento systém budeme realizovat obdobně i u svazků a útvarů ve výchozím prostoru. Z plukovních obvazíšť budeme raněné odsunovat přímo do dočasných léčebných odsunových středisek nebo do zřizovaných odsunových a vojenských nemocnic.

Technické zabezpečení vojsk v pásmu příkrytí bude probíhat především organickými prostředky vyčleněných vojsk zesílenými částmi sil technických opraven příslušných svazků. Vzhledem k tomu, že v širokých pásmech činností budou jen omezené vyprošťovací prostředky, bude třeba pro opravárenskou činnost v první řadě využít již v míru předurčených opravárenských zařízení teritoria v pohraničním pásmu. Zbývající část technických opraven svazků bude zabezpečovat hlavní síly ve výchozím prostoru a bude je účelné rozmístit za výchozími prostory divizí. Vyprošťovací prostředky, kromě plnění úkolů vůči technice, budou zpravidla uvolňovat komunikace, udržovat jejich průchodnost pro zabezpečení manévru při protiztečích a přechodu do útoku úderného uskupení. Vzhledem k těmto úkolům může být účelné část armádních vyprošťovacích prostředků vyčlenit do pásma příkrytí a při přechodu do útoku je předsunout k plánovaným přechodům přes státní hranici.

Vyčleňovat armádní opravárenské prostředky do pásma příkrytí nebude účelné. Výhodnější bude jejich použití k zabezpečení připravovaného úderného uskupení, aby vyčleněné svazky nemusely rozvíjet svoje technické prostředky již při přesunu a zasazení.

Důležitý význam pro odrazení agrese bude mít **zabezpečení nepřetržitého velení**, které vidím ve třech polohách: v míru, při zostřování vojenskopolitické situace na válčišti a při vlastním odrazení agrese nepřítele a přechodu do útočné operace. V tom spočívá i určitá zvláštnost, kterou považuji za nutně zvýraznit.

V míru tato činnost spočívá především ve všestranné přípravě velitelů, štábů, politických orgánů i vojsk k odrazení agrese, v přijetí zdůvodněného rozhodnutí a jeho všestranném zabezpečení v součinnosti s teritoriálními orgány, v doručení úkolů vykonavatelům a organizaci součinnosti na základě různých předpokládaných variant rozpoutání agrese nepřítelem, dále v operační přípravě válčiště s důrazem na vybudování výchozího prostoru (pásma příkrytí).

Složitost spočívá především v tom, že:

- se budeme rozhodovat na základě ne konkrétní situace na frontě, ale budeme vycházet především ze znalostí doktrinárních zásad, zhodnocených cvičení nepřítele apod. Proto je zpracujeme ve variantách s tím, že je budeme upřesňovat zejména v období zostřování vojenskopolitické situace;

- vzhledem k nutnosti náležitě utajit zámysl pro odrazení agrese a první operaci, bude v období příprav přizván pouze omezený počet funkcionářů, především z operačních stupňů velení. Proto opatření v grafických a písemných dokumentech nebudou zpravidla rozpracována v celém komplexu a do nejmenších podrobností a většina příslušníků štábů (zejména na nižších stupních) bude informována pouze rámcově nebo úkoly nebudou znát vůbec a budou s nimi v potřebném rozsahu seznamováni v období zostřování vojenskopolitické situace;

- operační přípravu válčiště budeme budovat v omezeném rozsahu nejenom z hlediska případných národohospodářských ztrát, ale i z hlediska možností vyjádření zámyslu pro odrazení agrese, což může nepřítel zjistit z vykonávaných prací. Proto budeme vykonávat především takové práce, které můžeme využít i v zájmu národního hospodářství (zpevňování komunikací, mostů, výstavba komunikací ke státní hranici, zabudování telefonních kabelů do země, výstavba různých skladů apod.), zatím co některé jiné nutné objekty (místa velení a jejich zabezpečení, různé úkryty živé síly a techniky)

můžeme budovat především ve vyhrazených (střežených) prostorech při zabezpečení důsledného maskování;

— nebudeme zpravidla znát ani přesnou dobu ani způsob rozpoutání agrese nepřítelem. To může mít podstatný vliv na volbu nejvhodnější doby zahájení skrytého doplnění vojsk z národního hospodářství a zaujetí stanovených prostorů.

Tyto skutečnosti by v žádném případě neměly zpochybňovat efektivnost úsilí v práci velitelů a štábů v přípravě na odrazení agrese, ale naopak. Velitelé a štáby by měli hlouběji poznávat potencionálního nepřítele, jeho názory na možnost rozpoutání agrese a vedení války, hluboce studovat předpokládanou část válčiště a při vlastních cvičeních procvičovat možné varianty činnosti při odrazení agrese.

Při zostřování vojenskopolitické situace bude pochopitelně zintenzivněna i činnost velitelů, štábů, politických orgánů i vojsk. V jejich činnosti, na základě přijímaných konkrétních opatření nepřítelem, se musí odrážet především požadavek upřesňovat přijaté rozhodnutí, v konkrétnější formě organizovat součinnost, všestranné zabezpečení, doplňování vojsk skrytou mobilizací i budování výchozího prostoru. Současně v konečné fázi tohoto období půjde i o bezprostřední řízení postupného zaujímání vyčleněnými vojsky pásma příkrytí a výchozího prostoru.

Umění velitelů a štábů v tomto období bude spočívat v tom, aby na základě hluboké analýzy získávaných informací široce rozvinutou zpravodajskou sítí včas a správně reagovali a soustavně zpřesňovali již dříve přijatá opatření k odrazení agrese. V tomto období zpravidla záložní velitelská stanoviště podle nového pojetí zaujímají polní místa velení, postupně se zaujmají polní velitelská stanoviště, zatímco část štábu zůstává ve stálých posádkách pro řízení skryté mobilizace a postupného vyvádění vojsk do výchozího prostoru.

Je třeba přijmout taková opatření, aby velení vojskům při odrazení agrese bylo uskutečňováno z polních (stacionárních — vybudovaných) velitelských stanovišť a vojska včas, plně bojeschopná zaujala plánované prostory. V tomto případě velení může být uskutečněno v duchu uplatňování všech požadavků a vžitých principů velení. Více než v dalším průběhu boje bude typická značná různorodost bojové činnosti. Bude nutné současně velet vojskům vedoucím obranu (popř. odcházejícím z pásma příkrytí), na jiných směrech budou vojska útočit nebo vést střetné boje. Přitom bereme v úvahu i mohutný letecký (popř. jaderný) úder předcházející přechodu k agresí pozemními vojsky a nutnost v tomto období obnovovat bojeschopnost.

Složitější situaci ve velení můžeme očekávat zejména po nenadálém napadení nepřítelem, kdy může být částečně nebo zcela narušeno velení a vojska povedou zejména střetné boje, které jsou právě na velení značně náročné. Velení v této fázi (proti vžitým zásadám) můžeme dočasně decentralizovat. Velitelé a štáby na všech stupních musí projevovat maximální samostatnost a iniciativu. S touto možností je třeba plně počítat již v míru (v období zostřování vojenskopolitické situace) a přijímat taková opatření, aby projev iniciativy a samostatnosti vycházel z hluboké znalosti zámyslu nadřízeného. V praxi to znamená nutnost seznámit určený okruh funkcionářů se zámyslem a úkoly v potřebném rozsahu již v míru a zejména v období zostřování vojenskopolitické situace. V přípravě velitelů, štábů a vojsk musíme dále zaměřovat pozornost na procvičování jednotlivých variant, proti různému uskupení ne-

přítele, v různých variantách rozpoutání války, v podmínkách a situacích vlastních vojsk.

Velký vliv na práci velitelů a štábů v průběhu odrážení agrese bude mít i možnost hluboce a všestranně procvičit již v míru součinnostní otázky, a to při různých cvičeních. Součinnost by měla být zaměřena především na tyto problémy:

- způsoby vyvedení vojsk do pásma přikrytí a výchozího prostoru a jeho všestranné zabezpečení;

- možné způsoby rozpoutání agrese nepřitelem a činnost vojsk v jednotlivých variantách;

- odrážení pozemní a vzdušné agrese nepřitele, možné formy vedení bojové činnosti v pásmu přikrytí a ve výchozím prostoru;

- vytváření úderného uskupení a způsoby přechodu do útočné operace s překonáním státní hranice;

- možné varianty rozvíjení útočné operace a jejich všestranné zabezpečení.

Organizace a neustále udržovaná součinnost bude jedním z hlavních předpokladů úspěchu při odrážení agrese nepřitele a proto ji musíme chápat jako nepřetržitý proces v celém systému velení.

V tomto článku nemohu plně rozebrat otázky všestranného zabezpečení vojsk při odrážení agrese a proto jsem pozornost zaměřil na některé rozhodující druhy zabezpečení a v nich na zásadní a specifické otázky.

Z uveřejněných článků je zřejmá složitost v činnosti velitelů, štábů, politických orgánů i vojsk v praktické činnosti při přijímání a realizaci rozhodnutí pro odrážení agrese nepřitele, jako rozhodujícího úkolu ČSLA v rámci koalice armád — účastníků Varšavské smlouvy.

V člancích jsem si nekladal za cíl rozebrat všechny otázky spojené s činností při odrážení agrese, ale obrátit pozornost na ty zásadní a tím prohloubit především teoretické znalosti této složité problematiky a dát i podněty k širší diskusi na stránkách našeho časopisu.

K PŘECHODU DO OBRANY V SOUDOBÝCH OPERACÍCH

Třídně antagonistické cíle příští možné války podmiňují její úpornost a rozhodný charakter činnosti ozbrojených sil. Úspěšně odrazit případnou ozbrojenou agresi proti socialistickým státům můžeme jen rozhodným použitím prostředků ozbrojeného zápasu, aktivní a úpornou bojovou činností ozbrojených sil. Úplnou porážku můžeme způsobit agresorovi jen zničením jeho ozbrojených sil a ovládnutím významných vojenských základů i ekonomicky důležitých prostorů jako základu ekonomického a vojenského potenciálu nepřátelské koalice. Toho můžeme dosáhnout jen **útokem pozemních vojsk** vedeným do velké hloubky. Proto hlavním druhem operací pozemních vojsk na válčišti budou útočné operace. Jejich obsahem bude zničení nepřátelských uskupení, zničení raketových základů a základů letectva jadernými údery, údery letectva a útokem pozemních vojsk vedeným do velké hloubky, dobytí politicky, ekonomicky a vojensky důležitých prostorů a center a ovládnutí nepřátelského území.

Operace pozemních vojsk v příští možné válce však nechápeme jako přesně naprogramované, souvislé a nepřetržitý pohyb vojsk vpřed v celé šířce válčiště a do celé jeho hloubky, jako nepřetržitý sled úspěchů.

Správně pochopit charakteristické rysy operací v příští možné válce a způsobu jejich vedení znamená i uznat možnost vzniku krizových situací v operaci. Možnosti moderních zbraní a techniky se odrážejí ve schopnosti vojsk soustředit v krátké době úsilí na rozhodující směr. Tak můžeme v krátké době a často i s překvapením dosáhnout zvratu v poměru sil i ve vývoji situace. V kterékoliv etapě vedení

operace tak mohou vzniknout podmínky, za nichž je okamžitý přechod do útoku nebo pokračování v útoku nemožné nebo neúčelné. Za určitých podmínek tak může vzniknout situace, že upustíme od plnění úkolu útočným způsobem a budeme řešit vzniklou situaci **přechodem vojsk do obrany**.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války SSSR dávají řadu příkladů o tom, že **obrana** měla své místo jako jeden ze základních druhů bojové činnosti i v období, kdy se podařilo vybojovat a pevně držet celkovou strategickou iniciativu ve válce. Obrana v operačním měřítku často nabyla formy armádní i frontové obranné operace. Byla používána jako **vynucený prostředek k dočasnému plnění úkolu na některých směrech** a v některých obdobích i v průběhu celkově úspěšné útočné operace ve strategickém, či operačním měřítku. Některé zkušenosti z organizace a vedení obranné operace, zejména v závěrečném období války, jsou platné i v soudobých podmínkách. Sovětská vojska přecházela do obrany i v průběhu útočných operací za nejrůznější situace.

Do obrany přecházela vojska nejčastěji po neúspěchu ve střetném sražení, k odražení protiúderu nepřítele, který byl v převaze, k odříznutí ústupových cest obklíčenému silnému nepřátelskému uskupení, k udržení důležitých prostorů a čar po dosažení cíle operace apod.

Charakteristickým rysem obrany bylo to, „že byla organizována ve zkrácených lhůtách, omezenými silami a prostředky, v těsném dotyku s nepřítelem a někdy pod tlakem jeho sil, které měly převahu... K stupňování úsilí docházelo až během obranných bojů manévrem sil a prostřed-

ků z jiných úseků". (Kolektiv katedry historie vojenského umění VA M. V. Frunze za hlavní redakce genpor. K. S. Kolganova: Vývoj taktiky Sovětské armády v letech Velké vlastenecké války, česky, NV Praha 1959, str. 295.)

Obrana vždy byla chápána v jednotě s útokem jako jeden z prostředků zajišťujících nakonec vítězství (tamtéž str. 257). Jeho konečný cíl obrany bylo chápáno vytvoření podmínek pro přechod do útoku.

Zkušenosti Velké vlastenecké války také ukazují, že obrana není údělem jenom slabšího. **Přechod do obrany je především projevem ztráty iniciativy** v dané době a na daném směru. K tomu může dojít i při celkové převaze sil, při nemožnosti tuto převahu realizovat.

I když v příští možné válce budou útočné operace hlavním druhem operací pozemních vojsk, **nemůžeme vyloučit ani obranné operace**. Ani v soudobých podmínkách vedení operací neztratila obrana svůj význam a své oprávnění. V průběhu operace mohou vzniknout situace, kdy vojska budou přecházet do obrany jak v taktickém, tak i v operačním měřítku. Při uznání a pochopení objektivní možnosti a schopnosti nepřítele dosáhnout na některých směrech v určitém období převahy v silách a prostředcích, je třeba předpokládat, že stejnou možnost mají i vlastní vojska. Proto i při objektivně možné vzniku vážné krizové situace v operacích pozemních vojsk na válčisti můžeme předpokládat, že alespoň na některých směrech můžeme udržet nebo vybojovat převahu nad nepřítelem, vybojovat nebo uchovat si iniciativu a možnost přejít do útoku nebo pokračovat v útočné operaci. Jestliže tedy obrana v současných operacích může být častým jevem v taktickém měřítku, bude využívána jako vynucený prostředek a jeden ze základních druhů operací i v operačním měřítku, bude zřejmě jen výjimečným druhem bojové činnosti ve strategickém měřítku. V podmínkách Západního válčiště lze z těchto důvodů pokládat armádní obrannou operaci za typickou formu obrany v operačním měřítku. Ze zvláště nepříznivého vývoje situace může obrana nabýt i formy obranné operace fronty.

Charakter bojové činnosti vojsk v obraně, forma i cíl obrany bude záviset především na podmínkách přechodu do obrany a z nich vyplývající úlohy obrany v dané operaci. Tyto podmínky přechodu do obrany mohou být různé, budou určovány celkovou situací, charakterem činnosti a možnostmi nepřítele i vlastních vojsk, charakterem terénu i způsobem vedení války.

Vševojsková armáda může přecházet do obrany na začátku frontové operace i v jejím průběhu.

V závislosti na vývoji situace a na zámyslu vedení operace frontu může nastat případ, že vševojsková armáda přejde do obrany záměrně předem, již k odrazení agrese tehdy, jestliže se nepřítelem podaří vytvořit silné útočné uskupení a poměr sil nedává předpoklad jeho zničení silami armády ve střetném sražení. Bude tomu tak např. jestliže nepřítelem získá předstih, nebude dostatek času k plnému rozvinutí vojsk armády, do sestavy armády nebudou včas začleněny všechny svazky a posilové prostředky apod.

Pak bude cílem obrany způsobit ztráty hlavnímu uskupení nepřítele, získat čas pro přísun dalších sil, udržet důležité prostory a výhodné čáry pro zasazení hlavních sil a **vytvořit podmínky pro přechod do útoku** v součinnosti se sousedy.

Obranná operace vševojskové armády bude často součástí operace frontu, zejména střetného sražení frontu na začátku války. Úloha obrany armády v tomto střetném sražení bude spočívat v **čelním pouštění hlavního uskupení nepřítele, jeho vyčerpání a ve vytvoření podmínek pro jeho zničení**.

Taková obrana bude mít své oprávnění zejména za podmínek zahájení operace bez použití jaderných zbraní anebo při jejich nedostatku. V takových případech může být obrana vševojskové armády součástí obranné operace nebo obranného sražení fronty.

Operační sestava armády, způsob jejího zaujetí i uspořádání obranného pásma budou ve značné míře ovlivňovat přípravu výchozího prostoru.

V průběhu frontové útočné operace může být armáda přinucena přejít do obrany v důsledku neúspěchu ve střetném sražení. K tomu může dojít již při zahájení operace anebo v dalším jejím průběhu v důsledku neúspěšného střetného sražení s přísunutými operačními zálohami nepřítele.

Mezi další základní podmínky, za nichž armáda může přejít do obrany patří zejména:

— odrazení silného nepřátelského protiúderu, jehož odrazení není z jakýchkoli důvodů možné nebo účelné řešit střetným sražením,

— přechod do obrany po neúspěšném útoku na nepřátelskou obranu, kterou není možné obejít a organizovat další útok bude možné až po přeskupení vojsk popř. i po přísunu a doplnění vyčerpaných zásob munice a ostatního materiálu,

— obrana organizovaná po ztrátě boje-

schopnosti vojsk v důsledku značných ztrát osob, výzbroje a techniky, nedostatku munice, PHM a zásob materiálu, kdy za dané situace nebude možné pokračovat v útoku nebo alespoň v nejnútnejší míře všestranně zabezpečit útočnou bojovou činnost vojsk,

— přechod do obrany při dosažení cíle operace, vznikne-li nutnost zabezpečit udržení ovládnutých čar a prostorů,

— vzniknou-li rozsáhlé radioaktivně zamožené prostory, jejichž obejití není možné, při jejich okamžitém překonávání a pokračování v útoku by vznikaly takové ztráty, v jejichž důsledku by vojska ztratila bojeschopnost.

Porovnávání možných podmínek přechodu do obrany umožňuje stanovit, že jejich společným charakteristickým rysem a podstatou, obdobně jak tomu bylo v podmínkách 2. světové války, je **především ztráta iniciativy** nebo nemožnost realizovat bojové možnosti vojsk v aktivní útočné činnosti. Příčinou toho může být nedostatek sil a prostředků, ztráta volnosti manévru nebo nemožnost, či ztížené podmínky pro aktivní a účinné využití sil a prostředků v dané době na daném směru.

Ztrátu iniciativy můžeme určit za základní zákonitost, která určuje nutnost přechodu do obrany. Tato skutečnost určuje i úlohu obrany. Z tohoto hlediska spočívá základní úloha obrany v požadavku opětovného **získání iniciativy**, ve vytvoření podmínek pro aktivní útočnou činnost, která je nejvýraznějším projevem iniciativy.

Kromě záměrného přechodu do obrany předem již k odrazení agrese na začátku války nebo takového výjimečného případu, kdy je vševojsková armáda ve druhém sledu frontu, budou podmínky přechodu charakterizovány tím, že vševojsková armáda bude přecházet do obrany vždy v dotyku s nepřitelem. Tyto podmínky je však třeba rozlišovat. Pro organizaci i způsob vedení obrany bude rozhodující, zda bude armáda přecházet do obrany v dotyku s **hlavním uskupením** nepřitele, pod jeho tlakem a údery anebo mimo dotyk s tímto uskupením, v dotyku jen se **slabšími silami** nepřitele.

V závislosti na podmínkách může obrana vševojskové armády nabýt formy obranné operace nebo jenom obranného sražení.

Obrana vševojskové armády bude zpravidla součástí frontové operace, v závislosti na podmínkách buď útočné, nebo i obranné operace frontu.

Možné podmínky přechodu vševojskové armády do obrany určují místo obrany ar-

mády v rámci frontové operace. Vševojsková armáda bude do obrany přecházet zpravidla v **prvním sledu frontu** a ve většině případů na druhém nebo dalším směru frontu. V případě, kdy obranná operace armády bude součástí obranné operace frontu, může být vševojsková armáda v obraně na směru, kde je soustředěno hlavní úsilí frontu. Jak vyplývá z rozboru možných podmínek přechodu do obrany, bude zřejmě pouze výjimkou takový případ, kdy by vševojsková armáda přešla do obrany ve druhém sledu frontu v rámci obranné operace frontu.

Podmínky, za nichž může vševojsková armáda přecházet do obrany, úloha a místo armády v sestavě frontu, budou zásadním způsobem ovlivňovat konkrétní cíl armádní obranné operace.

I když obecným cílem obrany je zmařit nebo odrazit útok nepřitele, způsobit mu ztráty a vyčerpat jeho síly, získat čas pro soustředění nových sil a prostředků, udržet bráněný prostor a vytvořit podmínky pro přechod do útoku, bude vždy záležet na konkrétních podmínkách, které budou určovat cíl obrany v rámci operace frontu. V některých případech bude cíl obrany spočívat v udržení bráněného prostoru a v dosažení změny v poměru sil tím, že úporná obrana způsobí nepřátelskému uskupení rozhodující ztráty. V některých případech může cíl obrany spočívat v uchování bojeschopnosti vojsk nebo v získání času pro obnovení bojeschopnosti vojsk, přísun a soustředění dalších sil popř. i dalších zásob materiálu a tak **vytvořit podmínky pro obnovení útoku**. S cílem uchovat bojeschopnost vojsk a vytvořit podmínky pro obnovení útoku bude přecházet armáda do obrany např. při vzniku rozsáhlých pásem radioaktivního zamoření a možném nebezpečí vysokého radioaktivního ozáření živé síly při pokračování v útoku. Správné zhodnocení vlivu konkrétních podmínek, z nichž armáda bude přecházet do obrany, pochopení úlohy obrany v dané situaci a stanovení cíle odpovídajícího konkrétním podmínkám bude mít určující význam pro dosažení úspěchu obrany.

V každém případě bude **základním cílem obrany vytvořit podmínky pro přechod do útoku**. Nemůžeme stavět obraně cíl pouze udržet nebo ubránit či uchovat. Tím se pouze zachraňuje a nic nevytváří. Základním a hlavním cílem obrany musí být vytvořit podmínky pro převzetí iniciativy.

V souvislosti se zkoumáním úlohy a cíle obrany vyvstává i otázka možnosti obrany. Objektívni možnosti obrany jsou právě příčinou jejího vzniku a schopnosti exis-

tence. Obrana umožňuje účinnější využití palebných prostředků proti útoku, ztěžuje využití palebných prostředků útočníka, umožňuje snížit jejich ničivé účinky a omezit vliv jejich škodlivých účinků, dává možnost ztížit útočníku pohyb. Obrana tak umožňuje i slabšími silami čelit nepříteli, který je v převaze. Z těchto důvodů byla v minulosti obrana často využívána za podmínek, kdy na daném směru se nepředpokládalo vést útok. Na takových směrech bylo možno ponechat v obraně slabší síly a z těchto směrů přeskupit síly na směry, kde se připravovala nebo vedla operace. Obrana umožňovala uvolnit trojnásobný až čtyřnásobný počet sil a prostředků. To vyplývalo z objektivních možností vojsk. Například v závěrečném období Velké vlastenecké války byla sovětská divize schopna úspěšně bránit pásmo 8–12 km široké, zatímco za útoku při značném zesílení zejména tanky a dělostřelectvem se šířka útočného pásma divize pohybovala kolem 3–5 km.

V současných podmínkách se vztah mezi bojovými možnostmi vojsk v obraně a za útoku výrazně změnil. Divize je schopna bránit pásmo jedenapůlkrát až dvakrát širší než za útoku. Již tato skutečnost naznačuje, že nemůžeme mechanicky v plné míře přebírat názor o šetření sil obrany k vytvoření převahy pro útok na jiném směru.

Zhodnocení možných podmínek přechodu do obrany v soudobých operacích naznačuje, že ve většině případů **nebude možné ani účelné odebrat větší počet sil a prostředků ze směrů, na nichž vojska přecházejí do obrany.** Zřejmě nebudeme moci při přechodu do obrany zeslabovat již tak slabší uskupení. K tomu, aby bylo možné dosáhnout cíle obrany a zejména vytvořit podmínky pro přechod do útoku, bude zřejmě ve většině případů nutné **přeskupit další síly** na směr, na němž vojska byla přinucena přejít do obrany, dosáhnout tak **narůstání úsilí** a vytvořit podmínky pro zničení nepřátelského uskupení a přechod do útoku.

To však neznamená, že při přechodu do obrany nebude možné nebo účelné měnit složení vojsk armády, která bude přecházet do obrany. Vzhledem k nestejněměrnému vývoji situace a k vytvoření výhodných podmínek pro zabezpečení velení bude zřejmě velmi často docházet ke změnám v bojovém složení armády. Vzhledem k situaci může být často účelné předat ze sestavy armády přecházející do obrany do podřízenosti sousední armádě, pokračující v útoku, ty svazky, které mají podmínky připojit se k útoku. V některých případech mohou do sestavy armády v obraně přejít

křídelní svazky od sousedů, které v důsledku vývoje situace byly také přinuceny přejít do obrany.

Vážnou otázkou přechodu do obrany je **vytvoření operační sestavy pro obranu.** Vytvoření a zaujetí operační sestavy bude záviset na podmínkách přechodu do obrany, charakteru činnosti vojsk přecházející přechodu do obrany, cíli obrany, místě a úloze armády v sestavě frontu. Pro přechod do obrany bude charakteristické její organizování ve zkrácených lhůtách, pod tlakem času. Operační sestava armády před přechodem do obrany v dotyku s nepřitelem bude zpravidla uspořádána do jednoho sledu a bude mít poměrně malou hloubku. K zaujetí prostorů a čar výhodných pro organizaci obrany a k vytvoření hluboce členěné sestavy bude nutné **přeskupit síly a prostředky.** Jedním z hlavních požadavků na přeskupení bude jeho rychlost a nutnost dát vojskům co nejvíce času na přípravu bojové činnosti. Při vytváření obranné sestavy bude proto nutné vyhnout se složitému, časově náročnému manévru.

Způsob přeskupení bude záviset především na tom, zda armáda bude přecházet do obrany v dotyku s hlavním uskupením nepřítelů a pod jeho tlakem, nebo zda bude přecházet do obrany s předstihem, před zasazením hlavního nepřátelského uskupení a v dotyku se slabšími silami nepřítelů.

Při přechodu do obrany **mimo dotyk s hlavním uskupením** nepřítelů v podmínkách, kdy svazky prvního sledu budou mít ještě možnost pokračovat v útoku, může být někdy účelné volit přední okraj obrany i před čarou dotyku, na výhodné terénní čáře, kterou vojska mohou ovládnout před zasazením hlavního uskupení nepřítelů. V takových podmínkách je výhodné vytvořit operační sestavu při pokračování v útoku částmi sil svazků určených do prvního sledu obranné sestavy. Útok těchto sil usměrnit do stanovených obranných pásem a dát tak možnost postupně uvolňovat útvary a svazky určené do druhého sledu. Výhoda tohoto způsobu zaujetí obranné sestavy spočívá v tom, že není nutné stídat vojska a přebírat a předávat obranné úseky. To je vždy spojeno s nebezpečím, že se nepřítel může vklínit do sestavy armády přecházející do obrany.

V podmínkách přechodu do obrany **mimo dotyk s hlavním uskupením nepřítelů**, kdy terén bude umožňovat organizovat obranu s předním krajem na dosažené čáře, nebo za ní, bude zpravidla nutné přeskupit vojska a vystřídát některé útvary a svazky prvního sledu k vytvoření druhého sledu v obraně. V tom případě

bude zřejmě nejúčelnější **zasadit volné síly svazků** určených do prvního sledu k zaujetí zvoleného předního kraje obrany. Tak umožnit postupně vyvést z boje a přeskupit svazky a útvary určené do druhého sledu. Tento způsob vyžaduje dokonalou součinnost vojsk zejména v době vyvádění sil z prvního sledu a překračování předního okraje obrany. Značný význam bude mít především palebné zabezpečení odchodu vojsk z čáry dotyku tak, aby byly odraženy pokusy nepřítele o vlom do obranné sestavy v těsném dotyku za vyvádění vojsky.

Velmi složité podmínky pro vytvoření obranné sestavy vzniknou v případě, kdy armáda bude přecházet do obrany **pod tlakem hlavního uskupení nepřítele**. Takové podmínky mohou vzniknout především v důsledku neúspěchu ve střetném sražení. Pak bude nutné nejen **přeskupit vojska do hloubky** s cílem vytvořit druhé sledy svazků a armády, ale často vznikne nutnost **přeskupit síly i podél fronty** k zesílení obrany na směru hlavního úderu nepřítele.

Za těchto podmínek může přeskupení sil k zaujetí obranné sestavy na některých směrech nabýt i formy částečného odchodu. Bude účelné volnými silami organizovat obranu za dosaženou čarou dotyku. Svazy a útvary určené do druhého sledu nebo k zesílení obrany na jiném směru povedou odchod bojem pod ochranou silných zadních vojsk a za palebné podpory vojsk na zvoleném předním kraji překročí přední kraj a zaujmou postupně stanovené přestory.

Vytvoření hluboce členěné operační se-

stavy při přechodu do obrany bude velmi složitým a vážným problémem, jehož úspěšné řešení bude mít rozhodující vliv na dosažení cíle obrany. Úspěch bude záviset především na včasném zhodnocení situace a pochopení podmínek, za nichž přechází armáda do obrany, na volbě **jednoduchého způsobu přeskupení** vojsk, využití **volných sil** a záloh, na **palebném zabezpečení** zejména období zahájení organizace obrany a přeskupení vojsk a na včasné doručení úkolů vojskům.

Situace při přechodu do obrany bude často komplikována i různorodou bojovou činností vojsk a mezerami v operační sestavě. Armáda může přecházet do obrany za situace, kdy část sil již byla přinucena přejít do obrany, část sil může ještě pokračovat v útoku a na některých směrech dokonce mohou vojska odcházet pod úder nepřítele. To vše bude klást vysoké nároky na práci velitelů a štábů i na sladěnou bojovou činnost vojsk.

Závěrem chci zdůraznit, že obrana zůstává oprávněným druhem bojové činnosti i v soudobých podmínkách. Zhodnocení možných podmínek vedení operací vede k oprávněnému závěru, že obrana může být použita v různém rozsahu a nemáme žádné důvody pro její znehodnocování. Rozhodujícím druhem operací však zůstávají útočné operace. Jen útokem dosáhneme úplného zničení nepřítele. Proto konečným cílem obrany za jakýchkoli podmínek stále zůstává vytvoření podmínek pro přechod do útoku. Tomuto cíli musí odpovídat zámysl organizace, uspořádání a vedení obrany na všech stupních.

K PRŮZKUMU PO HROMADNÉM POUŽITÍ JADERNÝCH ZBRANÍ

Hromadné použití jaderných zbraní formou prvního jaderného úderu může změnit podstatným způsobem situaci na bojišti. Ztráty v útvech a svazcích nebo jejich úplné narušení bojeschopnosti může ztížit nebo úplně znemožnit plnění původního zámyslu. Změní se poměry sil na jednotlivých operačních nebo taktických směrech, bude narušeno velení a rozbořen terén. K dalšímu úspěšnému vedení operace bude nutné co nejdříve získat přehled o situaci jak vlastních vojsk, tak zvláště nepřítele, zjistit jeho ztráty, získat podklady pro reálné a účinné použití bojeschopných sil a prostředků. Úkolem průzkumu zůstává získání zpráv nutných pro rozhodovací a řídicí činnost jak velitelů a štábů, tak i zpravodajských orgánů a též nepřetržité získávání podkladů pro další jaderné úder.

Tyto úkoly nebude plnit celý systém zpravodajského zabezpečení rozvinutý v průběhu operace před použitím jaderných zbraní. Ztráty utrpí většina sil a prostředků a některé druhy průzkumu nebudou dočasně schopny plnit své úkoly, ať již pracují v sestavě nepřítele nebo vlastních vojsk.

Fukce KV spojení bude narušena pozemními nebo vzdušnými výbuchy v rozsahu od 3 do 24 hodin. Budou-li použity jaderné výbuchy ve velkých výškách, lze předpokládat narušení spojení až na dobu několika dní. Plná obnova spojení závisí na konzolidaci jednotlivých vrstev ionosféry. Plnění úkolů průzkumu za těchto podmínek bude proto velmi obtížné.

Každý zpravodajský nebo průzkumný orgán, který si zachová alespoň částečnou bojeschopnost, musí okamžitě pokračovat v činnosti a neprodleně přikročit k obnově pevné organizace průzkumu v nových podmínkách, v celém prostoru a rozsahu své působnosti, popř. musí na sebe vzít i úlohu jiných orgánů.

Podle důležitosti předpokládáme po prvním hromadném úderu toto pořadí činností:

1. Zjistit situaci podřízených i nadřízených orgánů a obnovit s nimi spojení.
2. Upřesnit úkoly průzkumným orgánům, které si zachovaly plnou nebo alespoň částečnou bojeschopnost.

3. Shromažďovat a analyzovat všechny získané zprávy ke zjištění ztrát a z toho vyplývající bojeschopnosti a možností nepřítele. Obnovit veškerou informační činnost.

4. Připravit, úkolovat a zasadit další síly a prostředky průzkumu z vytvořené zálohy.

5. Obnovit bojeschopnost průzkumných útvarů a jednotek.

Rozhodující pro celou další činnost průzkumu bude co nejrychlejší obnovení spojení, maximální využití těch prostředků, které si zachovaly bojeschopnost a efektivní použití zálohy průzkumu na všech stupních. K obnovení spojení a získání zpráv využijeme všech dostupných prostředků, včetně vyslání důstojnických průzkumných hlídek a styčných důstojníků.

Přechod na použití jaderných zbraní ovlivní všechny druhy průzkumu, a to jak přímým zničením sil a prostředků, znemožněním vzájemného spojení a znemožněním pohybu vytvořením prostorů (pásem) radiačního zamoření, nebo jejich dočasným vyřazením, popř. podstatným snížením jejich schopnosti plnit úkol. Nemůžeme též zanedbat narušení psychického stavu u vojáků v prostoru nebo v blízkosti jaderného úderu.

V agenturním, speciálním, hloubkovém a vojskovém průzkumu v sestavě nepřítele budou ztráty závislé na prostorech vlastních jaderných úderů. Při správně vedeném průzkumu by orgány těchto druhů průzkumu měly být v těsné blízkosti nepřátelských objektů a hlásit jejich souřadnice. V podstatě můžeme říci, že průzkumné orgány budou řídit palbu na sebe nebo do bezprostřední blízkosti. Jak zachovat jejich bojeschopnost? Vzhledem k tomu, že první jaderný úder je centrálně naven a bude velmi krátká doba od vyhlášení signálu k realizaci, nebudou moci řídicí orgány dát každému orgánu zvláštní zprávu formou změny úkolu ke změně nebo opuštění prostoru. Také by to vždy nebylo výhodné, neboť chceme, abychom určené nepřátelské objekty (cíle) trvale sledovali. Zpravidla nebude dostatek času na podstatnou změnu stanoviště nebo ji nemůžeme vzhledem k činnosti nepřítele uskutečnit. Vojskový průzkum (průzkumné skupiny, hlídky, bojové průzkumné hlídky, pozorovací hlídky) budou využívat ochranných účinků bojové techniky a terénu. Orgány agenturního, speciálního a hloubkového průzkumu tuto možnost nemají a zůstává jim jen využití terénu a objektů na něm. Jsme však povinni poskytnout těmto orgánům alespoň minimum času na zachování bojeschopnosti. K tomu bude nutné najít vhodnou formu rychlého vyrozumění. Uvažujeme-li, že orgány průzkumu, které plní úkol v týlu nepřítele, vyrozumíme smluveným signálem o povinnosti přejít na dozorčí příjem — a tuto povinnost splníme alespoň 1 hodinu před zahájením prvního jaderného úderu, pak jsme schopni z řídicího centra dát i včas (těsně před úderem) varovný smluvený signál pro ukrytí a zachování bojeschopnosti. Je to nutné i vzhledem k tomu, že od těchto orgánů, po obnově spojení, budeme chtít zprávy o objektu, na který jsme vedli úder. Otázka varovného signálu je však velmi složitá. Nejde o jednotný signál pro všechny průzkumné orgány, neboť může dojít k prozrazení doby jaderného úderu. Proto jeho volba, charakter, doba i způsob předání a výběr určených průzkumných orgánů, kterým bude vyslán, patří k nejzávažnějším úkolům zpravodajských orgánů.

Při vyžadování zpráv o výsledcích úderu musíme respektovat možnosti průzkumných orgánů. V podstatě nám mohou dát první zprávu o místě jaderného výbuchu a zda sledovaný objekt byl zasažen. Až v dalším můžeme vyžadovat přesnější zprávy o činnosti objektu. Ztráty nepřítele bezprostřed-

ně po jaderném úderu stanovíme pouze orientačně na základě výpočtu a prvního hlášení orgánu, že cíl byl zasažen. Po použití jaderných zbraní (vlastních i nepřítelů) můžeme vzít též v úvahu, že ionosféra bude narušena. Proto upřesňující údaje o účincích vlastních jaderných úderů a prostředcích jaderného napadení nepřítelů, které budou nově zjištěny, můžeme odložit po obnově spojení. Budou-li SHPz nebo PzS SU v blízkosti cíle do okamžiku použití vlastních jaderných úderů, nelze vyloučit, že psychický stav těchto příslušníků bude na velmi nízkém stupni a že nebudeme moci s nimi počítat (alespoň dočasně) pro další činnost. Další použití těchto orgánů proto musí vyplývat z jejich možností po jaderném úderu, jejich bojeschopnosti, stupně zamoření terénu a volnosti pohybu. Zpravidla nemůžeme do nových prostorů, nebo do prostorů, kde byly průzkumné orgány pravděpodobně zničeny, přesunout zasažené pracující orgány, ale bude výhodnější zasadit nové ze zálohy průzkumu. Vážným problémem bude odhad předpokládaného stupně zamoření terénu v prostoru, do kterého budeme nové orgány ze zálohy průzkumu zasazovat. Neuváženým rozhodnutím bychom mohli nově zasažené orgány vyřadit z činnosti dříve, než budou schopny úkol v daném prostoru splnit. Je též nutné zvážit skutečnost, že i u nově zasažených SHPz nebo PzS SU bude závažnou otázkou rádiové spojení — jeho uskutečnění a kvalita.

Jiná bude situace ve **vzdušném průzkumu**.

Hromadné použití jaderných zbraní může podstatně ovlivnit činnost sil a prostředků vzdušného průzkumu, a tím i jeho možnosti, zejména z hlediska rozsahu plnění úkolů v celém pásmu průzkumu.

K hlavním faktorům, které mohou ovlivnit tuto činnost, bude patřit především stupeň zničení a početnost provozuschopné bojové a jiné průzkumné techniky na letištích a v rozptylových prostorech, zničení nebo poškození vzletových a přistávacích pásem, skladů pohonných hmot, výzbroje a leteckého technického materiálu, potřebného k zabezpečení vlastní činnosti průzkumných letounů. Na rozsah možností vzdušného průzkumu bude mít rovněž vliv velikost prostorů a stupeň radiačního zamoření atmosféry po výbuších jaderných zbraní. Chci zdůraznit, že hromadné použití jaderných zbraní vytvoří v poměrně krátkém čase velkou koncentraci radiace i ve vzduchu. Do těchto prostorů můžeme vlétat za určitou dobu, aby nebyla ohrožena bezpečnost letu, činnost palubních přístrojů a zařízení a zejména bojeschopnost letových osádek a pilotů. Může tomu tak být nejdříve za 10 až 15 minut po jaderném výbuchu, kdy již přestanou působit některé základní projevy výbuchu jako je světelné záření, tlaková vlna, chvění vzduchu způsobené vznikem velké teploty, dým apod.

Jedním z nejdůležitějších faktorů, které ovlivní možnosti vzdušného průzkumu v tomto období, bude početnost ztrát pilotů a letových osádek, jakož i pozemního technického a zabezpečujícího personálu. Zde bude zvláště citlivým místem psychický stav pilotů, jejich morální a fyzická připravenost i vůle pokračovat aktivně v plnění bojových úkolů v nových podmínkách, s nimiž se dosud nesetkali. Proto položíme hlavní důraz v tomto směru na konkrétní součinnost zpravodajských orgánů s politickými pracovníky i stranickými a mládežnickými organizacemi.

Aby ztráty sil a prostředků vzdušného průzkumu byly v období hromadných jaderných úderů co nejmenší, bude nutné uskutečnit řadu opatření, která se budou týkat i průzkumného letectva. Zvláště velký význam bude mít včasné rozptýlení průzkumného letectva na několika letištích a jeho

rychlé vyvedení z pod jaderných úderů nepřítele, které vede na jemu známá stálá letiště, zejména ta, kde zodolnění není vybudováno v celém rozsahu. Zde bude proto hrát důležitou úlohu dostatek záložních letišť, popř. vzletových a přistávacích pásem, jimiž mohou být i přímé úseky dálnic. Využitím dálnic dosáhneme nejen většího rozptylu, ale zejména se značně zkrátí doba potřebná k přípravě nových letišť i pro průzkumné letectvo, aby dosah vzdušného průzkumu nijak nezaostával za bojujícími vojsky.

Dalším důležitým opatřením k zachování optimálních možností sil a prostředků vzdušného průzkumu bude zachovat si dostatečnou zálohu pilotů a letových osádek včetně technického personálu a zabezpečujícího materiálu k opakovaným vzletům v krátké době průzkumnými letouny, které zůstaly k dispozici.

Jednou z podmínek úspěšné činnosti průzkumného letectva v hloubce operační sestavy nepřítele a snížení ztrát vlastních sil a prostředků i v období hromadného použití jaderných zbraní bude ničení nepřátelské PVO. Čím více bude tato obrana narušena, tím vzniknou lepší podmínky pro činnost průzkumného letectva a tím i pro vedení přímého a kontrolního vzdušného průzkumu objektů nepřítele a jeho činnosti po jaderných úderech. Současně se tím vytvoří i podmínky pro bezpečnější přepravu a vysazení dalších orgánů agenturního a speciálního průzkumu do týlu nepřítele.

Velmi složitá situace nastane bezprostředně po hromadném použití jaderných zbraní z hlediska plánování, řízení a vedení vzdušného průzkumu. Na zabezpečení vlastních jaderných úderů se zúčastní průzkumné letectvo současným vzletem téměř všech sil a prostředků kromě zálohy, kterou použijeme na splnění nenadálých úkolů vzdušného průzkumu. Tato záloha může zahrnovat kolem 25 % sil a prostředků. Hromadný vzlet průzkumného letectva budou plánovat a řídit centrálně orgány frontu a letecké armády s cílem zjistit předběžné výsledky vlastních úderů, ale zejména získat podklady pro další jaderné údery. Rozsah těchto úkolů bude značný, protože od vzdušného průzkumu budeme vzhledem k jeho manévrovacím schopnostem vyžadovat zprávy z velkého prostoru a v poměrně krátké době. Proto v této době se musí na získávání zpráv vzdušným průzkumem podílet nejen průzkumné letectvo, ale všechny osádky úderného frontového letectva při plnění bojových úkolů. To se týká zejména stíhacího bombardovacího letectva, z jehož úsilí nejméně 10 až 15 % vzletů využijeme ke splnění úkolů ve prospěch letecké armády. V důsledku toho nelze v tomto období předpokládat vyčleňování vzletů průzkumného letectva ve prospěch vševojskových armád. Požadované úkoly vzdušného průzkumu v jejich prospěch budou zpravidla plněny z úsilí úderného letectva, pokud bude ve prospěch těchto armád vyčleněno.

Hlavním zdrojem zpráv vzdušného průzkumu pro vševojskové štáby v tomto období musí být jednak odposlech hlášení pilotů z paluby letounů za letu a dále orgány střediska bojového velení letecké armády, umístěného při velitelském stanovišti.

Při řízení a vedení vzdušného průzkumu bezprostředně po hromadných jaderných úderech budeme brát v úvahu skutečnost, že se bude velmi rychle a podstatně měnit situace převážně většiny dosud sledovaných objektů (až 70 % i více). Objeví se nové objekty dosud nesledované, na bojišti bude probíhat široký manévr a nepřehlednost situace ztíží orientaci průzkumných pilotů a letových osádek při vedení vzdušného průzkumu.

Základním způsobem vzdušného průzkumu v tomto období bude vzdušné pozorování s okamžitým hlášením všech zjištěných údajů rádiem z paluby letounů. Zde vycházíme z několika okolností, které tento způsob průzkumu ovlivní.

Jak jsem již uvedl, vlet do prostoru průzkumu bude možný již za 10 až 15 minut po jaderném výbuchu. To umožní zahájit průzkum poměrně včas oproti jiným druhům průzkumu, a to přímo v prostoru objektu. Za tuto dobu však nemusí být ještě vytvořeny takové podmínky, aby kontrolní vzdušný průzkum byl důsledný. Bránit tomu budou zejména vzniklé následné projevy výbuchů jako jsou požáry, závaly, oblaka dýmu a prachu, silný vítr apod. Proto bude nutné určit prostory zvláštní pozornosti podle důležitosti objektů a průzkum opakovat tak, abychom získali co nejkonkrétnější údaje o výsledcích jaderných výbuchů a ke stanovení ztrát nepříteli.

Prostor jaderného výbuchu bude rovněž středem pozornosti nepříteli, který se bude snažit nejen zjistit důsledky výbuchu na další činnost, ale přijmout opatření na ochranu tohoto prostoru ze vzduchu vlastním stíhacím letectvem. To musí vést průzkumné osádky k větší bdělosti při pozorování vzdušného prostoru, což se projeví omezenými možnostmi pro pozorování pozemních objektů.

Nemalou úlohu sehraje i délka pobytu průzkumných pilotů a letových osádek v prostoru průzkumu, který bude zamořen určitým stupněm radioaktivity podle síly výbuchu. Tento stupeň zamoření rovněž ovlivní nejvhodnější dobu kontrolního vzdušného průzkumu.

V poměrně malém rozsahu bude možné bezprostředně po jaderných úderech vzdušné fotografování. Zde vycházím z toho, že zvýšený stupeň radioaktivity ovzduší má nepříznivý vliv na průzkumná zařízení, zejména na letecké filmy a objektivy fotografických přístrojů. Proto vzdušné fotografování bude možné až za podstatně delší dobu než pozorování nebo jen v přílehlých prostorech k zjišťování opatření nepříteli k odstraňování následků přísunem záloh, bojové techniky a jiného materiálu.

Vzdušný průzkum vedený radiotechnickými průzkumnými prostředky bude rovněž moci pokračovat v plnění úkolů v závislosti na situaci vzniklé po výbuchu jaderných zbraní a podle možností svých technických prostředků.

Jaderné údery mohou mít podstatný vliv na **rádiový a radiotechnický průzkum**. Jaderný výbuch vytváří především mohutný a krátký impuls elektromagnetické energie se širokým kmotočtovým spektrem. Na velkou vzdálenost (stovky km) bude tento impuls přijímán jako porucha, na přímou viditelnost může dojít ke zničení (spálení) elektrických obvodů průzkumných zařízení. Dalším produktem jaderného výbuchu je silná izolace atmosféry, která může trvat 10 i více hodin. Vliv se projeví ve všech frekvenčních pásmech různě.

V pásmu krátkých vln (1—25 MHz) dojde v důsledky vysoké ionizace vrstev D a E k přerušení příjmu odražených elektromagnetických vln na dobu 10 až 17 hodin. To znamená znemožnění rádiového KV průzkumu pomocí odražené vlny (rádiové stanice nepříteli v hloubce 100 a více km) Rádiový průzkum povrchové vlny (rádiové stanice nepříteli do vzdálenosti 50—100 km) bude narušen jen částečně, v závislosti na výkonu nepřátelských vysílačů, nejlepší slyšitelnost bude v pásmu 1—2 MHz.

V pásmu velmi krátkých vln působí jaderné výbuchy různě, v závislosti na frekvenčních pásmech, ve kterých průzkum probíhá.

V pásmu metrových vln (taktické spojení — 30—76 MHz) vlivem zvýšené

ionizace vrstvy D a atmosféry dojde k odrazu těchto vln, a tím k možnosti slyšitelnosti stanic nepřítele z větší hloubky (až do 2 000 km). Tím dojde k značnému nárůstu počtu stanic, které mohou jednotky VKV průzkumu zachytit.

V pásmu decimetrových a centimetrových vln (průzkum radiotechnických zařízení, radioreléových a troposférických spojů nepřítele) nedojde po jaderném výbuchu nepřítele k podstatným změnám. Ke krátkodobému přerušení odposlechu může dojít v případě, jestliže jaderný výbuch bude v prostoru mezi průzkumným prostředkem a sledovaným objektem nepřítele.

Uvedené vlivy jaderných výbuchů na šíření elektromagnetických vln negativně ovlivní plnění úkolů rádiového a radiotechnického průzkumu, zejména jeho nepřetržitost, včasnost a hodnověrnost získaných údajů o nepříteli. Rádiový a radiotechnický průzkum bude značně ztížen narušením vlastního spojení průzkumných útvarů a jednotek, a to jak uvnitř útvarů, tak i spojení s nadřízenými štáby a součinnostními spoji. V závislosti na rozsahu použití jaderných zbraní nepřítelem může dojít k vyřazení části sil a prostředků rádiového a radiotechnického průzkumu, zejména průzkumné techniky s vysokou citlivostí a složitými anténními systémy.

Účinky jaderných zbraní vyvolávají změny i v systému spojení a radiotechnického zabezpečení nepřítele. Počítáme s omezením jeho spojení v pásmu KV, s využitím záložních spojů v pásmu VKV, oklikových radioreléových a troposférických spojů. V širším měřítku budeme k velení vojskům využívat vzdušných VS, dojde k rozsáhlému manévru prostředky spojení a radiotechnického zabezpečení, ke změnám dopravních údajů apod. Požadavek nepřetržitého velení vojskům může mít vliv i na snížení stupně utajení předávaných zpráv.

Tato stručná charakteristika možných změn v systému spojení a radiotechnického zabezpečení nepřítele i v rádiovém a radiotechnickém průzkumu v případě použití jaderných zbraní vyžaduje, abychom přijali opatření k obnově nepřetržitosti, včasnosti a hodnověrnosti průzkumu. K hlavním úkolům patří:

- obnovení spojení průzkumných útvarů a jednotek s nadřízenými štáby, uvnitř útvaru i součinnostního spojení, s využitím oklikových spojů a vševojskové spojovací sítě,
- vydání upřesňujících nařízení pro rádiový a radiotechnický průzkum, s ohledem na stav sil a prostředků po jaderných úderech,
- z hlediska co nejefektivnějšího plnění úkolů bude třeba změnit rozdělení sil a prostředků, v některých případech i manévry prostředky různé podřízenosti, využít záložní techniku a doplnit osobami i technikou,
- zabezpečení nutných oprav poškozené průzkumné techniky na stupni útvaru a vyžádání dalších náhradních dílů,
- rozšíření pátracích pracovišť k postižení všech změn v organizaci velení a spojení nepřítele,
- v pásmu VKV v důsledku odrazení slyšitelnosti odražené vlny, a tím zvýšení počtu nepřátelských vysílačů, bude nutné jejich rozřazení z hlediska zpravodajské hodnoty a získané informace z větší hloubky včas předávat z VKV rádiových rot na štáb armády a frontu.

V plnění úkolů radiotechnického průzkumu (pokud nedojde k přímým ztrátám na bojové technice) nedojde k podstatnějším změnám v plnění bojového úkolu. Může dojít pouze ke krátkodobému přerušení.

Speciální rádiové spojení ovlivní případné přímé ztráty na bojové technice a živé síle a změny v šíření elektromagnetické energie. V každém případě budou mít řídicí prostředky výhodnější podmínky pro obnovu spojení než

podřízené stanice. Rozhodující bude pružné přizpůsobení celého systému SRS ve prospěch korespondentů respektováním jejich možností a zaměřením se na udržení spojení s rozhodujícími průzkumnými orgány.

Závěrem chci zdůraznit, že některé zpravodajské orgány — zvláště při vyřazení příslušného velitelského stanoviště — budou dočasně pracovat bez přímého odborného řízení. To však neznamená, že by nemohly zabezpečit činnost vojsk a průzkumných orgánů svého velitelského stupně.

Při organizaci a plánování průzkumu po prvním jaderném úderu dojde k určitým změnám cílů i úkolů průzkumu. Nepůjde jen o částečné změny v plánu. Situace u nepřítele se podstatně změní. Může dojít i k podstatným změnám v plánu operace (boje). Situace sil a prostředků průzkumu může být úplně jiná, než před zahájením operace.

Při plánování průzkumu před zahájením operace si vytváříme určitý předpoklad pravděpodobného zámyslu nepřítele, známe zámysl použití vlastních vojsk, známe situaci sil a prostředků průzkumu a jejich možnosti. Proto můžeme odpovídajícím způsobem řešit jejich použití.

Po prvním jaderném úderu většinu nových údajů nebudeme znát. V podstatě budeme tedy vytvářet upřesněný plán průzkumu podle postupně získávaných údajů jak o nepříteli, tak o silách a prostředcích průzkumu. Přitom se zasazenými silami v týlu nepřítele nebudeme moci zpravidla vykonat široký manévr. Svůj zámysl budeme muset především realizovat co nejvýhodnějším použitím zálohy sil a prostředků průzkumu.

Ze stručného nástinu těchto problémů vyplývá, že přechod na jaderné zbraně podstatně ovlivní činnost a výsledky průzkumu.

Je proto nezbytné, aby odpovědní pracovníci štábů a především zpravodajští specialisté ve štábech všech stupňů, včetně vědeckých a pedagogických kádrů, věnovali studiu těchto otázek zvýšenou pozornost, využívali materiálů Sovětské armády i bratrských armád Varšavské smlouvy a neopomíjeli ani názory odborníků kapitalistických armád.

V praktické činnosti štábů i vojsk při plnění úkolů RMNO je pak nezbytné více procvičovat konkrétní řešení situací v organizaci a vedení průzkumu, které mohou vzniknout po hromadném použití jaderných zbraní.

DRUŽBA — 77

V tomto článku chci uvést některé poznatky a zkušenosti, které jsme získali v průběhu spojeneckého cvičení DRUŽBA-77.

Cvičení začalo vyhlášením bojové pohotovosti v časných ranních hodinách. Jednotky a štáby zaujaly stanovené prostory. Činnost probíhala podle zpracovaných plánů, proto jsme si mohli prověřit jejich realitu a hledat další možnosti zkracování časových norem. Při plnění tohoto úkolu se potvrdila nutnost důsledného denního bojového rozdělení, rychlého a přesného získávání počtu osob, techniky a materiálu. Je nutné též podle konkrétní situace upřesnit úkoly velitelům a příslušníkům štábů.

Po dosažení pohotovosti obdržel svazek bojové nařízení k zaujetí výchozího prostoru pro cvičení. Pro přesun svazku jsme museli v některých případech stanovit i samostatné osy přesunu útvarů. K řízení přesunu jsme zřídili kontrolní stanoviště štábu svazku, zejména v těch místech, kde se na hlavní osy napojovaly jednotlivé útvary, na čáře výchozích míst a čáře rozchodů. Na samostatnou osu jsme poslali důstojníka štábu svazku s úkolem pomoci veliteli útvaru při řízení přesunu a kontrole plnění vydaných úkolů. S předstihem jsme vyslali průzkumy jednotlivých pochodových os a rekognoskační skupiny na plánovaná velitelská stanoviště. Ukázalo se, že v zímě je nutné zesílit rekognoskační skupiny pracovní skupinou, vybavenou nářadím a posypovým materiálem pro úpravu zájezdových cest. Podstatně se tím urychlí činnost při vlastním zaujímání velitelského stanoviště. Včas byla předsunuta na nové VS skupina pro řízení přesunu, která od stanovené čáry řídila zaujetí výchozího prostoru.

Osvědčilo se nám, že ke stanovené době pohotovosti byli povoláni

na VS styční důstojníci jednotlivých útvarů, kteří hlásili ukončení přesunu s návrhem rozmístění jednotek útvarů. Na podkladě těchto hlášení jsme poslali bojové hlášení nadřízenému štábu. Ke spojení jsme využili stálých telefonních vedení a směrových rádiových stanic. Po zaujetí prostoru jsme organizovali kontroly s důrazem na maskování, strážní službu a bojové chování. Na VS jsme organizovali nácviky činnosti na jednotlivé signály zabezpečení bojové činnosti. Větší důraz jsme měli položit na přesnou znalost úkolů jednotlivce a podrobněji určit palebná stanoviště při obraně VS.

Po obdržení bojového úkolu přistoupil štáb svazku k plánování. Činnost probíhala podle metodiky práce ve zkrácených časových lhůtách i s vymezením času pro práci podřízených velitelů a štábů. Ukázalo se však, že někteří funkcionáři neznali dobře novou metodiku práce. Zejména nebyl při přednesených informacích respektován požadavek účelnosti a stručnosti. Proto docházelo v mnoha případech k zbytečné nervozitě. Přes některé dílčí nedostatky bylo rozhodnutí připraveno a vydáno ve stanovené časové lhůtě. Mohli jsme však lépe využít styčných důstojníků od jednotlivých útvarů k rychlejšímu předávání předběžných i bojových nařízení pomocí pošt. Úkolem svazku byla daleký přesun s překonáváním velkých vodních toků, zaujetí vyčkávacího prostoru odkud být připraven k přechodu do útoku v nařízeném směru nebo přejít do obrany na státní hranici. K organizaci boje byl dán dostatečný čas, kterého jsme využili i k průzkumu os přesunu, organizaci pořádkové služby a zaujetí stanovišť pro řízení přesunů. Organizovali jsme kontroly a pomoc při plánování na podřízených stupních. Všechna tato opatření v důsled-

ku složitých zimních podmínek sehrála svůj pozitivní význam.

Při zahájení přesunu jsme vyslali jeden zesílený pluk jako předsunutý odřad, což se ukázalo jako správné. Po zahájení agrese PO zesílil jednotky v příkrytí státní hranice a aktivní činností zabezpečil čáru zasazení hlavních sil divize. V ranních hodinách zahájila divize přesun po nařízených osách. Po projití výchozími místy hlavními silami divize zahájil protivník agrese a vysazením jedné vzdušné výsadkové brigády obsadil přechody přes řeku Labe na pravé ose a před naším sousedem pochodujičím vpravo od nás. Pro řízení činnosti se vytvořila složitá situace neboť předsunutý odřad byl již za řekou a postupoval v nařízeném směru. Situaci jsme řešili tak, že úkoly PO zůstaly nezměněny a byl vyčleněn motostřelecký pluk pochodujičím v hlavních silách divize na pravé ose, aby v součinnosti s pravým sousedem likvidoval výsadek a násilným přechodem překročil řeku Labe z chodu a ovládl přepravy. Při řešení tohoto úkolu se ukázalo, že v období plánování a příprav k vedení bojové činnosti jsme dostatečně nedocenili význam součinnosti s naším pravým sousedem. Neorganizovali a včas jsme nevyslali styčnou skupinu vybavenou pojiťky k divizi, která postupovala vpravo. Neměli jsme dostatek zpráv o situaci a činnosti pravého souseda a proto i rozhodování pro hlubší manévry k ničení výsadku nebylo možné. Situaci jsme řešili tak, že velitel svazku s několika důstojníky vyjel na pozorovatelnu velitele sousední divize, kde upřesnil situaci a sladil vzájemná rozhodnutí. Vyslal dva důstojníky s rádiovou stanicí na VS našeho pravého souseda. Obdobně učinil pravý soused k nám.

Daleký přesun probíhal organizovaně v plánovaném čase i když na některých osách, kde nebyl narušován činností nepřítel, mohl být rychlejší. Dobře bylo organizováno pomocné VS pro řízení přesunu. Kladem bylo, že všechny přesuny proběhly bez mimořádných událostí a vážnější dopravní nehody. V nočních hodinách, kdy hlavní síly divize dosahovaly stanovený prostor, předsunutý odřad již v součinnosti s jednotkami příkrytí státní hranice bojoval s nepřitelem, který pronikl na naše území. Noci jsme využili k upřesnění úkolů, organizaci součinnosti na plastickém stole, ošetření a doplnění techniky, výdeji teplé stravy i krátkému odpočinku, zejména řidičů. V časných ranních hodinách byla vyvedena zbývající část dělostřelectva a protiletadlového dělostřelectva do palebných postavení. Ostatní útvary a jednotky se přesunovaly na čáru zasazení

k zaujetí bojové sestavy. Velitel svazku řídil zasazení divize ze své pozorovatelné s využitím směrových stanic a své osobní rádiové stanice. Tím bylo zabezpečeno, že čas „C“ měly všechny jednotky svazku jednotně. Důležitou úlohu při tom sehrály přesné propočty vzdáleností i nutného času k dosažení předního okraje obrany nepřítel. Na stupni svazku jsme je připravili až do praporů v to. Nezbytnou podmínkou je rovněž rychlé a včasné plnění všech rozkazů velitele svazku až v jednotlivých rotách. Při vedení útoku jsme nezávázali další dobu pobytu velitele svazku a náčelníků druhů vojsk na předsunutém velitelském stanovišti. Je nutné mít neustále na paměti, že hlavní místo velení u divize je velitelské stanoviště, z kterého vyjíždí velitel svazku se svojí skupinou jen na nezbytně nutnou dobu k vyřešení nutného úkolu. Vzhledem k celkové situaci na frontě přešel nepřítel na použití jaderných zbraní. Přípravy na přechod k použití jaderných zbraní se podařilo štábu svazku správně vyhodnotit a jednotky včas varoval. V tomto období byla již součinnost s pravým sousedem na velmi dobré úrovni. Ověrdčila se nám vzájemná pomoc, kdy v počátku byly jaderné údery vedeny na pravého souseda a naše divizní MSO bylo rozvinuto ve prospěch jeho zasažení jednotek. V průběhu další bojové činnosti nám náš soused tuto pomoc vrátil, když padly jaderné údery na naší divizi.

Odřady odstranění následků byly organizovány dobře a zasáhly včas. Bojeschopným jednotkám jsme ihned upřesnili bojové úkoly. Velký význam má správné předběžné vyhodnocení ztrát i propočtu doby pro obnovu bojeschopnosti jednotek pro přijetí reálného rozhodnutí.

Vzhledem k celkové situaci a protiúderu nepřítel přecházela divize na výhodné čáře do obrany. V tomto období mělo svůj význam vyjetí velitele divize k plukům na předpokládaném směru hlavního úderu nepřítel. Nejen, že upřesnil přední okraj obrany, ale na místě schválil i rozhodnutí velitelů pluků a vyřešil nezbytné otázky součinnosti. Obranný boj řídil velitel svazku z VS. Po odrazení protiúderu nepřítel obdržel svazek úkol přeskupit síly a zahájit útok na směru hlavního úderu armády. Ovládnutím stanovené čáry zabezpečit v součinnosti s pravým sousedem zasazení druhořadové divize armády. Přeskupení jednotek proběhlo v noci. Znovu se ukázala nutnost důsledných propočtů a přísného vymezení pochodových os pro přeskupení. Svojí úlohu sehrála pořádková služba i kontrolní činnost štábu. Přeskupení sil proběhlo včas a jednotky po krátké dělostřelecké přípravě zahájily útok na novém

směru. K zabezpečení zasazení 2. sledu armády jsme plánovali vyjít na určenou čáru hlavními silami divize a vyčlenit devět dělostřeleckých oddílů. Po zasazení druholedové divize zasadit náš pluk

2. sledu k využití rychlého postupu nové zasazené divize a udržet s ní těsnou součinnost. Jakmile jednotky dosáhly okraje výcvikového prostoru bylo cvičení ukončeno.

V průběhu cvičení jsme 3krát přednášeli své návrhy řídicímu cvičení v ruštině. Řídicí cvičení je hodnotil vcelku dobře. Kladl důraz zejména na jejich stručnost, věcnost a správné závěry, poměry sil, přesuny, bojeschopnost. Značnou pozornost jsme věnovali praktické organizaci boje a pronikání přijatých rozhodnutí do vojsk. Ukázalo se, že nemáme vždy přesný přehled o tom, kdo, kdy a jaký úkol obdržel. Rovněž podřízení velitelé (NŠ) často opomíjeli potvrzovat přijetí úkolů a jeho pochopení. Znovu se potvrdilo, jak je nutné pečlivě propočítat, kolik času vyčlenit pro práci vlastního štábu a kolik pro práci podřízených. Dobře se nám osvědčilo doručování grafických bojových nařízení a rozhodnutí velitele útvarům, které jsme rozmnožili na oleátech.

V přípravě dokumentů v ruštině se nám osvědčilo využití sovětské vzorové dokumentace. Před přednesením návrhů je nutná součinnost mezi jednotlivými náčelníky k ujednání způsobu řešení úkolu i též nezbytná součinnost s odbornými náčelníky sousední divize.

Bojová činnost jednotek přes poměrně značné doplnění zálohami probíhala dobře. Jednotky byly vyvedeny na plánované čáry zasazení včas a čas „ač“ byl dodržen. Tempo zteče však bylo v řadě případů velmi pomalé. Příčinou byl poměrně těžký terén, složité zimní podmínky, ale i to, že řidiči bojových vozidel nesprávně vyhodnocovali bažinatý terén a z obavy zapadnutí techniky jeli pomalu. Rezervy se nám projevíly i v rychlé reakci na vydané rozkazy, zejména při změnách bojových sestav. Při přechodu jednotek do obrany ještě dlouho trvá vyhledávání výhodného místa pro vybudování okopů nebo zaujetí věžového postavení. U velitelů čet, osádek se projevily nedostatky v zakreslování palebných náčrtů. Při zimních úpravách a budování okopů důsledně nevyužívali trhaviny k narušení zeminy. Deformační nátěry i maskování techniky bylo vcelku dobré. Byly však nedostatky při dodržování světelné kázně v noci.

V průběhu bojové činnosti nebyly rozehrávány žádné zprávy o uskupení a složení nepřítel. Proto velký význam mělo včasné zasazení **průzkumných orgánů** a jejich kvalitní činnost při získávání zpráv.

Převážná část PzS i bojových průzkumných hlídek nám zjistila, sledovala 80 až 85 % cílů. Byly však i některé, které zjistily jen 50 % cílů. Ukázalo se, že příprava a vycvičenost skupin je rozdílná a neproběhla vždy též jejich kvalitní příprava před zasazením a nebylo udrženo s nimi nepřetržité spojení.

Útvary a jednotky dělostřelectva plnily stanovené úkoly dobře. Zejména jsou vžity zásady potvrzování vydaných rozkazů a budování palebných postavení. Rozvinutí a zaujímání bojových sestav probíhalo ve stanovených časových normách. Byla i dobrá součinnost mezi veliteli pluku i veliteli PDS. Větší pozornost jsme však měli věnovat využití dělostřelectva pro přímou střelbu zejména v obraně.

Jednotky PVO své úkoly plnily vcelku dobře. Osvědčilo se nám, že jeden důstojník oddělení PVO divize se osobně podílel na řízení protiletadlových baterií pluků, které byly vedeny v sestavách provoslových praporů. Palebná postavení PL baterií i protiletadlového útvaru byla zaujímana včas, vybudována i zamaskována. Ukázaly se dobré návyky v řízení palby do baterie v to. Obsluhy radiolokátorů spolehlivě zjišťovaly a vedly vzdušné cíle. Bylo zachyceno a vedeno 100 % všech vzdušných cílů. Nedostatky se projevíly v boji s nízkoleťci cíly, kde zejména u vševojskových jednotek tyto úkoly nejsou důsledně zvládnuty.

Zenijní jednotky splnily dobře úkoly zejména při násilném přechodu řeky LABE. Nedostatkem vševojskových štábů však bylo, že výpisy z grafikonu přepravy nebyly doručeny až na kontrolní propouštěcí místa. Cvičení nám znovu potvrdilo, jak je důležité důsledně vyhodnocovat pochodo- vé osy pro přesuny speciální techniky. V průběhu přesunu jsme museli vyhledávat obtížky pro přesun pontonové jednotky v důsledku nízkých podjezdů apod. Značnou pozornost je nutné věnovat v zimních podmínkách zabezpečení plynulého pohybu dostatečným vyvezením posypového materiálu i zabezpečení sněhových pluhů na jednotlivých osách. Úkoly pro ženijní budování pozorovatelů, budování obrany je nutné vydávat s předstihem a tím vytvořit podmínky pro jejich kvalitní splnění. Dobře bylo v průběhu cvičení využí-

váno pohyblivého odřadu zatarasovacího. Ukázalo se, že nemáme vhodné normalizované prostředky pro maskování v zimě.

Chemické jednotky prokázaly dobrou připravenost. V průběhu vedení bojové činnosti za použití ZHN došlo k situaci, že ve přespěch pravého souseda zasáhlo MSO vlastních jednotek a naopak. Důležitým článkem v této situaci byla součinnost mezi chemickými náčelníky. Ještě před zásahy MSO byla stanovena jejich předpokládaná místa rozvinutí, místa styků velitelů k dohodám, kapacita MSO, regulace na MSO a způsob vytyčení pro noční činnost, příjezdové, odjezdové cesty, jejich označení, způsob průchodů, způsob hlášení pohotovosti a začátek činnosti ve prospěch zasažených jednotek a dobu ukončení speciální očištění. K jednotlivým plánovaným MSO byly prováděny rekognoskace a vzájemná informace o jejich výsledcích. Byly stanoveny i součinnostní signály k zásahu MSO. Splnění těchto úkolů mělo svůj pozitivní význam pro pozdější vlastní činnost jednotek, která probíhala organizovaně v časových normách. Zkušenosti ukázaly, že je nutné větší pozornost věnovat jednotlivým opatřením ochrany proti zbraňům hromadného ničení a zabezpečit důslednou realizaci vydaných nařízení.

Velký význam pro zabezpečení velení měla dobrá **organizace spojení**, která měla některé zvláštnosti. Šlo o spojenecké cvičení, které se vyznačovalo poměrně dlouhým přesunem jednotek a řešením násilného přechodu vodního toku částí sil svazků v součinnosti se sousedem. Součinnostní spojení velitelů a štábů svazků působících vedle sebe je poměrně složité. Na cvičení jsme toto spojení řešili výměnou styčných skupin se spojovacími prostředky. Tím se urychlila a zpřesnila výměna informací. Tento způsob se ukázal jako výhodnější, než vzájemný vstup do rádiových sítí nebo organizování zvláštního směru (nebo sítě). Spojení mezi řídicím cvičením a velitelem divize bylo organizováno zvlášť vyčleněnými spojovacími prostředky se sovětskou obsluhou. Spojení za dalekého přesunu jsme organizovali obvyklým způsobem s tím, že pomocné velitelské stanoviště pro řízení přesunu bylo přibližně ve středu přesunu na výhodném místě tak, aby z něho mohl velitel řídit boj o předmostí i celý násilný přechod vodní překážky. Velmi výhodným se ukázalo utajené rádiové spojení, které měl velitel svazku s veliteli pluků. Hlášení i rozkazy pronikaly velmi rychle, což ovlivnilo celkovou činnost vojsk.

Materiální a zdravotnické zabezpečení úkoly na cvičení splnilo. Ukázalo se však,

že na jednotlivých stupních byla věnována menší pozornost vzájemné informací a předávání zpráv. TVS pluků mělo nedostatek zpráv o vševojskové situaci. Nebyla doceňována ani otázka obrany a ochrany jednotlivých TVS. Plánované přísuny materiálu proběhly včas a jednotky byly průběžně doplňovány. S větší pozorností je nutné vést podrobné přehledy o jednotlivých druzích materiálu. Velmi dobře byla organizována opatření proti omrzlinám, zejména vyvezením dostatečného množství obuvi, oděvů, prádla a zabezpečení sušen. Rozehrané zdravotní ztráty byly správně řešeny a zdravotnické odsuny dobře organizovány. V průběhu cvičení nedošlo k případům omrznutí. Přesuny po železnici byly správně organizovány a proběhly bez vážnějších nedostatků. Ukázalo se však, že je nutné organizovat rekognoskaci pochodových os na nakládací stanice. Při návratu ze cvičení jeden proud vozidel v důsledku husté mlhy sjel z plánované osy přesunu.

V technickém zabezpečení sehrálo svůj význam včasné předsunutí dílenských vyprošťovacích prostředků na základě důsledného vyhodnocení pochodových os do míst technické pomoci a v průběhu bojové činnosti vyhodnocení terénu z hlediska možnosti zapadnutí techniky. Předsunutím vybraných náhradních dílů byly vytvářeny podmínky pro rychlou opravu poškozené techniky a jejího návratu do boje. Svůj pozitivní význam sehrála i dobře organizovaná síť technického zabezpečení. Při násilném přechodu řeky LABE se osvědčilo včasné organizování záchranné a vyprošťovací služby v úzké součinnosti s operačním a ženijním náčelníkem divize. Přesto, že v přípravě na cvičení byla přijímána opatření k zabezpečení činnosti specialistů v poli, ukázalo se, že nebyla důsledně splněna, zejména k zabezpečení pro práci v noci i ohřevu specialistů, při opravě techniky v poli v zimních podmínkách.

Stranickopolitická práce byla zaměřena k plnění politických i odborných cílů cvičení. Zabezpečovala vysoký morální politický stav drtivé většiny jednotek. V řídicí činnosti usilovalo PO o přimknutí této práce k dané bojové situaci. Těžiště bylo položeno do práce zejména se zálohami, štáby a specialisty. SPP pozitivně ovlivňovala aktivitu vojáků, organizovanost, kázeň, bojové chování, dodržování bezpečnostních opatření i úroveň materiálního a zdravotnického zabezpečení. Velká pozornost byla věnována poskytování pomoci politického aparátu v útvech, kde trvale pracovalo 60 % příslušníků PO. U útvarů plnicích rozhodující úkoly ovlivňoval činnost NPO

osobně. Tím byl naplňován článek 73 Polního řádu.

Projevily se i rezervy v práci. Poznatky získané z vojsk byly v kolektivu PO málo zobecňovány a ne vždy využity ke zkvalitnění řízení SPP. Slabší kontakt byl s pracovníky zařazenými na TVS a řízení ZVP útvarů druhů vojsk, které neplnily rozhodující úkol. Ukázalo se, že je nutné v průběhu cvičení svolat porady PO se ZVP útvarů k ujednání postupu další práce a lepší orientaci. V důsledku toho nepovažovali i někteří ZVP útvarů za nutné porady se ZVP praporů.

Takováto potřeba se konkrétně projevila před zahájením přesunu divize nebo po vydání úkolů k přechodu do obrany. Na druhé straně je nevýhodné svolávat ZVP v období, kdy se divize připravovala k zasedání a tato činnost vyžadovala osobní přítomnost ZVP u vojsk. Předběžná nařízení byla doručována včas. Určité disproporce vznikaly ve včasném doručení bojových nařízení i jejich malé stručnosti.

PO svazku zpracovalo kvalitní popularizující a pro plnění dalších úkolů mobilizující dopis velitele a NPO vojskům. Dopis byl doručen k útvarům včas. S tímto dokumentem se však důsledně nepracovalo a někteří velitelé ještě druhý den o něm nevěděli. Poučení z toho plyne, že sebestlepší dokument není nic platný, pokud jej nedovedeme k lidem, kteří jej mají mezi vojáky realizovat. Některé nedostatky se projevily v informačním systému zejména v opožděném doručování informací. Rezer-

vy byly i v řešení obsahu nedostatků, které se v jednotkách vyskytovaly.

V průběhu cvičení, v družném úsilí se stranickými funkcionáři zabezpečovalo PO pravidelnou a nepřetržitou práci stranických organizací. Stranické organizace měly jednoznačně pozitivní vliv na řešení problémů, zejména ve štábech. Přesto se ukázaly některé rezervy ve zkvalitňování obsahu práce s vedoucími stranických skupin v prosazování a využívání stranických metod práce funkcionářů a všech komunistů při zabezpečování bojových úkolů a při ovlivňování činnosti jednotek. V náročnějším uplatňování stranického vlivu na činnost vedoucích funkcionářů. Je nutné se vyvarovat dublování velitelských opatření.

Stranické organizace měly rozhodující podíl na konkrétním plnění MPP a agitací práce i na tom, že objasňování úkolů cvičení bylo spojováno s objasňováním vnitřní a mezinárodní politické situace. Ideově výchovná práce byla zaměřena k internacionální výchově, k objasňování aktuálních mezinárodních a vnitropolitických otázek, cílů cvičení a mobilizaci příslušníků svazku k jejich příkladnému plnění.

V průběhu cvičení byla posílena vlastenecká a internacionální výchova vojáků, třídní a bratrské vztahy příslušníků ČSLA a Sovětské armády. Upevnilo se přesvědčení vojáků ze zálohy i základní služby o správnosti vojenskopolitické linie XV. sjezdu KSČ.

BOJ S POZEMNÝMI PROTITANKOVÝMI PROSTRIEDKAMI NEPRIATEĽA

V rámci armád NATO je protitanková obrana pokladaná za jednu z najdôležitejších a prvoradých úloh. Na rozdiel od minulosti je protitanková obrana chápaná komplexne, pričom sa počíta so súvislým ničením nepriateľských tankov do hĺbky 3000–4000 m od predného okraja vlastnej obrany.

Význam protitankových prostriedkov vzhľadom na predpokladané počty tankov na bojisku neprestajne stúpa. V americkej i západonemeckej armáde sa objavilo veľa nových typov protitankových zbraní, z ktorých niektoré sú už zavádzané do výzbroje a nahrádzajú zbrane prvej generácie.

Značná pozornosť je venovaná vývoju a zavádzaniu do armád PTRS 2. generácie s poloautomatickým navádzaním namiesto PTRS 1. generácie. Je snahou, aby v jednotlivých armádach NATO bolo čo najmenej rôznych druhov PTRS a boli zavedené najmodernejšie typy. Má sa tak dosiahnuť ďalšie skvalitnenie účinnosti protitankovej obrany pozemných vojsk. Ide o nasledovné typy PTRS:

V súčasnosti sa začína venovať pozornosť protitankovým strelám tretej generácie, ktoré sú navádzané na cieľ pomocou laserového lúča. Operátor, ktorý ožiaruje cieľ, nemusí byť v blízkosti odpaľovacieho zariadenia protitankovej riadenej strely. PTRS môže vypustiť (odpáliť) z odkrytého alebo zakrytého postavenia. Uvádza sa, že efektívnosť týchto systémov je veľmi vysoká.

V armádach NATO v posledných rokoch je venovaná zvýšená pozornosť bojovému použitiu vrtuľníkov, najmä v boji proti tankom. Na základe praktických zkušok pri vojenských cvičeniach môžu byť vrtuľníky s výhodou použité pri ničení tankov a obrnených cieľov na veľké vzdialenosti. Došlo sa k záveru, že protitankové vrtuľníky, ktoré strieľajú na väčšie vzdialenosti sú mimoriadne efektívne.

Osádka vrtuľníkov môže pomocou zamierovačov so stabilizátorom objaviť a identifikovať riadené strely z väčšej vzdialenosti, než je účinná paľba prostriedkov protivzdušnej obrany, ktorými

Názov PTRS	Výrobca	Rozsah účinnej paľby (m)	Priebojnosť panciera (mm)	Maximálna rýchlosť (m.s^{-1})	Hmotnosť (kg)
DRAGON	USA	35–1000	cez 400	100	6,1
MILAN	FR, NSR	25–2000	400	180	6
TOW	USA	65–3000	500	200	18
HOT	FR, NSR	75–4000	500	280	20

sú vybavené tanky. Okrem toho majú tanky pomerne malú možnosť objaviť vrtuľníky v prípade, že vrtuľníky budú využívať maximálny dosah účinnej streľby protitankových riadených striel. Naproti tomu pri vzdialenostiach medzi tankami a vrtuľníkmi pod 200 m sa vrtuľníky dostanú do pásma účinnej streľby a ako ukázali cvičenia — budú tiež zistené osádkami tankov.

K ďalšiemu zvýšeniu hustoty protitankovej obrany sa počíta s využitím divízných raketometov LARS 110. Vo výzbroji týchto raketometov sa predpokladá väčšie využitie nových typov neriadených rakiet typu MEDUSA a PAN-DORA s protitankovými mìnami.

Avšak jedným z hlavných protitankových prostriedkov na západe zostávajú tanky, ktoré môžu úspešne pôsobiť vo všetkých druhoch bojovej činnosti. Počíta sa s nimi pri plnení protitankových úloh v všetkých typoch divízií, kde sú začlenené. V súčasnosti sa hľadajú nové konštrukcie bojového tanku, ktorý by bol schopný prekonať súčasný systém protitankovej obrany.

Hlavné druhy protitankových prostriedkov armád NATO:

a) K základným druhom ručných protitankových zbraní patria:

- pancierovka Armbrust 300,
- 66 mm pancierovka M 72,
- 84 mm tarasnica Carl Gustav M 2 a ďalšie;

b) K protitankovým riadeným strelám patria:

- Cobra 810,
- Milan,
- MGM-71 TOW;

c) Medzi najdôležitejšie protitankové delá môžeme zaradiť:

- 90 mm samohybný kanón (stíhač tankov),
- 106 mm bezzákluzový kanón M 40 A1.

Tieto protitankové prostriedky nepatria a zvlášť PTRS patria v armádach NSR a USA k najúčinnjším protitankovým prostriedkom. Môžu viesť účinný boj s tankami a obrnenými cieľmi od minimálnych vzdialeností až do 4000 m. Majú vysokú priebojnosť (až 500 mm) jednoduchosť použitia a vysokú manévrovaciu schopnosť. Preto z našej strany musíme im venovať zvýšenú pozornosť a hľadať spôsoby ich najefektívnejšieho ničenia.

Organické začlenenie protitankových zbraní a ich rozbor ako cieľov delostreleckej paľby.

Ručné protitankové zbrane

Ručné protitankové zbrane sú svojimi takticko-technickými parametrami určené pre vyzbrojenie najmenších bojových jednotiek mechanizovaného alebo motorizovaného družstva. To umožňuje týmto jednotkám pri boji na prednom okraji efektívne ničiť tanky a obrnené transportéry útočníka. Ohnisko odporu družstva o rozmeroch 100—150×50—100 m je súčasťou operného bodu o celkových rozmeroch 300×200—500 m. Veľké množstvo týchto zbraní u jednotiek umožňuje vytvoriť potrebnú hustotu protitankových zbraní nielen na prednom okraji ale v celej hĺbke bojovej zostavy. Zavedené typy pancieroviek a tarasíc umožňujú ničenie tankov od najmenších vzdialeností do 450 m i viac.

Z hľadiska delostreleckej paľby sú to jednotlivé ciele a budú ničené a umlčované sústredenou a hromadnou paľbou v rámci ničenia a umlčovania živej sily protivníka v opornom bode čaty.

Protitankové riadené strely

Jednotky PTRS sú začlenené do organizácie mechanizovaných práporov armád USA a NSR a do organizácie všetkých typov brigád armády NSR. V armáde USA sú nimi vybavené aj ľahké tanky a časť stredných tankov. Tvoria tiež výzbroj bitevných vrtuľníkov určených do protitankovej zálohy divízie.

V armáde NSR je na stupni motorizovaného (horského) práporu 6 kusov odpaľovacích zariadení COBRA alebo MILAN v protitankovej čate. Ďalej u motorizovanej (horskej) brigády v protitankovom prápore ako raketové stíhače tankov v počte 8 odpaľovacích zariadení, v protitankovej rote mechanizovanej brigády 8 a tankovej brigády 13 raketových stíhačov tankov PTRS.

Jednotky PTRS v boji môžu byť použité manévrovým i pozícnym spôsobom. Manévrovým spôsobom budú použité protitankové zálohy brigád a práporov a jednotky PTRS v druhých sledoch (zálohách) brigád a práporov. Pozícnym

spôsobom na obranu samostatných oporných bodov môžu byť využité čaty kanónových stíhačov tankov (raketových stíhačov tankov), tankové a prieskumné čaty s PTRS a na obranu postavenia protitanková čata PTRS TOW alebo jej časť. Pozíciným spôsobom budú použité aj jednotlivé obrnené prostriedky a terénne automobily s PTRS alebo samostatné jednotlivé navigačné zariadenia. Protitanková čata motorizovaného (horského) práporu bude spravidla rozmiestnená medzi prvosledovými a druhsledovými rotami a bude tvoriť protitankovú zálohu s možnosťou pôsobenia na ohrozenom smere (manévrový spôsob použitia). Môže byť zasadená aj do priestoru prvosledových rôt medzi čatné oporné body vo vzdialenosti 300–500 m od predného okraja. Palebné postavenie protitankovej čaty môže mať rozmer až 700×100 m. Vyčkávací priestor tvorí plochu 6–9 ha.

Protitankové delá

Bezzáklizové kanóny sú hlavným organickým protitankovým prostriedkom mechanizovaných rôt USA. Spravidla v každej mechanizovanej čate je začlenený jeden Bzk.

V útočnom boji sa použijú Bzk spravidla centralizovane. V niektorých situáciách sa môžu ponechať čatám. Bzk zaujmajú palebné postavenia v bojových zostavách mechanizovaných rôt (čiat) a vytvárajú spoločne s ostatnými protitankovými prostriedkami jednotný systém protitankových palieb.

V obrane používa veliteľ mechanizovanej roty Bzk opäť centralizovane, na prehradenie nebezpečných tankových smerov. Bzk sa rozmiestňujú v rotných oporných bodoch 100–500 m od predného okraja tak, aby zosilnili systém paľby protitankových prostriedkov pre boj zblízka. Ak charakter terénu nedovoľuje manévr všetkých alebo väčšiny Bzk z jedného tankového smeru na druhý, ponechávajú sa mechanizovaným čatám. V tom prípade sa Bzk umiestňujú do vybudovaných palebných postavení na vzdialenosť 50–100 m od predného okraja.

Protitanková rota (rota stíhačov tankov)

Je organizačne začlenená v zostave mechanizovanej a tankovej brigády NSR. V útočnom boji je rota stíhačov tankov prostriedkom veliteľa brigády, ktorý ju spravidla používa centralizovane. Môže sa však prideliť práporom, pričom čaty

kanónových stíhačov sa väčšinou pridelujú mechanizovaným práporom, čaty raketových stíhačov tankovému práporu. Protitankové rota tankovej brigády môže pôsobiť vcelku alebo po čatách, ktoré sa pridelujú jednotlivým práporom podľa ich úloh a charakteru terénu v úseku predpokladanej činnosti.

Pri vedení boja sa čaty stíhačov tankov rozmiestňujú za bojovými zostavami prvého sledu brigády na tankových smeroch a premiestňujú sa skokmi z jednej čiaty na druhú tak, aby boli schopné začať paľbu na tanky nepriateľa.

V obrannom boji sa protitanková rota používa ako protitanková záloha brigády. Na nebezpečných tankových smeroch sa pripravuje niekoľko palebných čiar, na ktorých sa budujú oporné body, zosilnené rôznymi ženíjnými zátarasmi.

Rôzne bojové použitie jednotiek PTRS spôsobuje aj zvláštnosti pri ich ničení. Vzhľadom na predpokladané časté zmeny v bojovej zostave treba na ne viesť paľbu vo všetkých fázach boja a to v priestoroch rozmiestnenia (vyčkávacích postaveniach), pri presune do bojovej zostavy a v bojovej zostave (na palebnej čiare, v oporných bodoch, pri obrane postavení a na čiare zasadenia).

Z hľadiska delostreleckej paľby bude protitanková rota ako záloha brigády charakterizovaná ako cieľ:

— v priestore sústredenia (vyčkávacím postavením) cieľ nekrytý o ploche 10–15 hektárov. (PTZ práporu — čata raketových a kanónových stíhačov tankov 4–6 ha);

— na presune (pochodový prúd) cieľ nekrytý, dĺžka prúdu do 1300 m (protitanková čata do 600 m);

— v oporných bodoch (po čatách) cieľ krytý, o ploche 4–8 hektárov;

— na palebnej čiare protitanková rota môže mať šírku až 1500 m a hĺbku do 2000 m. Volí sa na výhodných čiarach, ktoré kolmo prehradzujú tankové smery, na okraji osád, pozdĺž komunikácií tak, aby bola uľahčená koordinácia paľby a manévr PT prostriedkami. Charakter cieľa môže byť v závislosti od ženíjného vybudovania a palebnej čiaty buď nekrytý alebo krytý.

Protitankový prápor

Protitankový (horský protitankový) prápor tvorí základ protitankovej obrany motorizovanej (horskej) brigády. Je to pohyblivý a pružný prvok bojovej zostavy brigády. Vo výbroji protitankového práporu sú najúčinnnejšie protitankové prostriedky brigády. Skladá sa z rot

veliteľskej a služieb a troch protitankových rôt. Protitankový prápor má 48 kanónových a 8 raketových stíhačov tankov.

Rozhodujúcu úlohu bude mať protitankový prápor predovšetkým v obrane. V závislosti od charakteru terénu a úloh, ktoré budú plniť motorizované alebo horské jednotky, môže sa použiť centralizované na splnenie samostatnej úlohy, alebo viesť boj rozdelené po rotách, z ktorých každá bude plniť svoju úlohu v určenom priestore. A konečne, môže sa rozdeliť na podporu motorizovaných alebo horských práporov a na vytvorenie protitankovej zálohy brigády. Ak bude protitankový prápor rozdelený na podporu mopr alebo hrp po rotách, vytvárajú protitankové roty (čaty) oporné body na dôležitých smeroch samostatne alebo v zostave rotných rájónov obrany. V hĺbke protitankovej obrany motorizovaného (horského) práporu sa vytvára samostatný oporný bod čaty stíhačov tankov, ktorý sa ženine buduje a pripravuje s cieľom vytvoriť hĺbku protitankovej obrany práporu. Časť síl protitankových jednotiek môže byť vyčlenená do predných bojových hliadok. V prípa-

de, že protitankový prápor bráni samostatný rájón obrany v prvom slede brigády, môže začať boj s tankmi protivníka už pred vlastným obranným rájónom silami predných bojových hliadok.

Pri stanovení úloh protitankového práporu, ktorý bráni obranný rájón na tankovom smere sa vychádza zo zásady aby šírka obranného rájónu bola menšia než hĺbka a bola stanovená čiara, ktorú nesmí prekročiť tanky protivníka. Šírka rájónu obrany (v závislosti od terénu a množstva protitankových prostriedkov) môže byť 3–4 km. Hĺbka rájónu spravidla dosahuje až 6 km. Pri obrane na širokom fronte môže šírka obranného rájónu dosahovať až 5 km a hĺbka minimálne 2,5 km. Rájón obrany protitankovej roty môže byť až 1500 m široký a 1000 m hlboký. Oporné body čiat sú až 700 m široké a 100 m hlboké. V horskom teréne sa šírky obranných rájónov zväčšujú, pretože je ťažko dosiahnuť požadovanú hĺbku obranného rájónu.

Z palebného hľadiska predstavuje protitankový prápor motorizovanej a horskej brigády tie isté ciele, ako u protitankovej roty, ktoré boli rozvedené v predošlej časti.

Spôsoby vedenia boja s protitankovými prostriedkami v útočnom boji

Jednou z rozhodujúcich podmienok úspešného ničenia protitankových prostriedkov nepriateľa je zistenie jeho protitankovej obrany. Túto úlohu plní prieskum, ktorý musí byť nepretržitý s využitím všetkých prostriedkov. Hlavné ťažisko bude spočívať v systematickom pozorovaní z pozemných pozorovateľní prvosledových jednotiek. Velitelia a prieskumníci musia sústavne a dôkladne sledovať terén a to z hľadiska jeho využitia nepriateľom a z hľadiska pokrytosti. Maximálne vylúčiť výskyt hluchých priestorov (zriaďovať bočné a predsunuté pozorovateľne). Využiť možnosti pozorovania z vrtuľníkov a údaje z leteckých snímok ako i výsledky rádiolokačného prieskumu. Všetku túto činnosť musia vykonávať veľmi zodpovedne a premyslene. Učíť veliteľov a prieskumníkov znalosti organizácie a bojového použitia protitankových prostriedkov nepriateľa. Na základe toho potom správne stanovovať úlohy prieskumu. Treba sa zamerať hlavne na rýchle a presné určovanie cieľov pre priamu strelbu. Na zisťovanie protitankových prostriedkov pohyblivého charakteru využívať prieskum z vrtuľníkov, rádiolokačný prieskum, bojové prieskumné hliadky a prieskumné skupiny.

Organizácia boja

Organizácia boja na rozbitie systému protitankovej obrany nepriateľa predstavuje komplex bojovej a palebnej činnosti, ktorá smeruje k úplnému zničeniu nepriateľskej obrany a v nej rozmiestnených polebných prostriedkov, ktoré sú schopné ničiť tanky a obrnené transportéry. Tohto boja za rozbitie protitankovej obrany sa zúčastňuje: raketové vojsko, letectvo, vrtuľníky vyzbrojené PTRS, delostrelectvo zo zakrytých palebných postavení, protitankové delostrelectvo, PTRS, tanky a ručné zbrane.

Použitie a činnosť vlastných palebných prostriedkov pri ničení protitankových prostriedkov nepriateľa je závislá od ich účinnosti, rozmiestnenia a druhu, vzdialenosti od predného okraja, ich vzájomnej palebnej súčinnosti a od možnosti manévru. Systém protitankovej obrany nepriateľa bude mať prvky, na ničenie ktorých sa budú musieť zúčastňovať zvlášť vyčlenené protitankové prostriedky. Ničenie ostatných protitankových prostriedkov je možné bez vyčlenenia zvláštnych skupín. Zvlášť výrazné ničenie nepriateľských protitankových prostriedkov bude pri prílohe pripravenej obrany nepriateľa. To

bude treba zničiť maximum protitankových prostriedkov, ktoré môžu byť použité v systéme protitankovej obrany a to najmä v pásme prielomu i tých, ktoré môžu pôsobiť do pásma prielomu.

Na zničenie **ručných protitankových** zbraní rozmiestnených v ohniskách odporu družstiev a v čatných oporných bodoch netreba vyčleňovať zvláštne prostriedky, pretože v delostreleckej príprave a časti delostreleckej podpory budú umlčované a ničené sústredenými (hromadnými) paľbami delostrelectva zo zakrytých palebných postavení v rámci ničenia a umlčovania ohnisk odporu čiat.

Na zničenie **Bzk, SHD, PTRS a tankov** musia byť vyčlenené protitankové prostriedky, ktoré v priebehu delostreleckej prípravy musia spoľahlivo zničiť všetky zistené protitankové prostriedky i novobjavené, a to v maximálnej hĺbke prvosledových práporov do začatia ich účinného pôsobenia na naše tanky a obrnené transportéry.

Pod paľbou delostrelectva zo zakrytých palebných postavení a úderov letectva sa tieto protitankové prostriedky vysunujú do vopred pripravených palebných postavení k prednému okraju a po prenesení paľby delostrelectva do hĺbky obrany nepriateľa, dokončia umlčanie a zničenie tých prostriedkov, ktoré zatiaľ umlčané alebo zničené neboli, alebo sa objavili v priebehu boja. Pod ochranou daných prostriedkov priamej streľby vyrážajú do útoku tanky a obrnené transportéry, ktoré dokončia rozbitie systému nepriateľskej obrany.

Protitankové prostriedky v hĺbke obrany najmä jednotky PTRS (protitankové zálohy) ničia a umlčujú počas delostreleckej prípravy delostrelectvo zo zakrytých palebných postavení.

Podľa možností dostrely jednotlivých protitankových prostriedkov protivníka do účinného pásma našich jednotiek treba v prvom rade umlčovať a ničiť PTRS a 90mm SHD nachádzajúce sa v čatných a rotných oporných bodoch. Dané protitankové prostriedky a postupne ďalšie podľa zmenšovania ich účinných dostrelov treba umlčať, alebo znemožniť im podmienky paľby do vtedy, než môžu aktívne pôsobiť na naše tanky a obrnené transportéry.

V priebehu delostreleckej podpory delostrelectvo zo zakrytých palebných postavení prenáša paľbu z predného okraja na oporné body a ohniská odporu v hĺbke nepriateľskej obrany. S tým zároveň umlčuje i ručné protitankové prostriedky v týchto priestoroch. V tom čase rozvinu-

tú vlastné protitankové prostriedky vedú paľbu s maximálnou intenzitou do priestorov oporných bodov čiat a rot prvého sledu aj mimo nich a na ciele, ktoré neboli zničené počas delostreleckej prípravy. Treba počítať s tým, že v tomto období sa postupne budú vyskytovať nové protitankové prostriedky nepriateľa, ktoré sa budú zapájať do bojovej činnosti. Preto je nutná úzka súčinnosť priamej streľby a streľby zo zakrytých palebných postavení. Delostrelectvo zo zakrytých palebných postavení ničí palebnými prepadmi rozvinujúce sa protitankové zálohy a zabraňuje im v manévru. Delostrelecké prostriedky priamej streľby v útočných zostavách vlastných vojsk ničia novozistené protitankové prostriedky a tým zabezpečujú rýchly postup vševojskových jednotiek. Veľmi vhodné je používať na protitankové prostriedky trieštivé a dymové strelivo, čím sa zvýši efektívnosť paľby delostrelectva zo zakrytých palebných postavení. V dôsledku členenia protitankovej obrany protivníka do veľkej hĺbky, nadobúda v súčasnosti na význame delostrelecká podpora vedená formou dvojitého postupného sústreďovania paľby (palebného valu). Princíp spočíva v tom, že počas umlčovania nepriateľských protitankových prostriedkov na prvej čiare postupného sústreďovania paľby (palebného valu) časť delostrelectva umlčuje súčasne protitankové prostriedky umiestnené v hĺbke obrany a tak im znemožňuje viesť paľbu na naše tanky a obrnené transportéry.

Protitankové prostriedky nepriateľa v závislosti od efektívnosti jednotlivých delostreleckých zbraní, od rozmeru cieľa a vlastnej spotreby streliva je výhodne umlčovať a ničiť týmto spôsobom:

— 90 mm SHD, tanky, raketové stíhače a Bzk pri ich priamom výstrele ničiť 100mm SHD, 82mm BzK, tankami a PTRS;

— PTRS, ktoré sú umiestnené na odvrátených svahoch, alebo rozvinuté na palebnej čiare pri vedení paľby zo zeme, znemožňovať paľbu dymovým strelivom zo zakrytých palebných postavení;

— PTRS, 90mm SHD, raketové stíhače a tanky rozmiestnené vo vyčkávacích postaveniach a priestoroch rozmiestnenia ničiť paľbou delostrelectva zo zakrytých palebných postavení sústredenými a hromadnými paľbami a trieštivotrhavým strelivom;

— protitankové prostriedky umiestnené v ohniskách odporu a v oporných bodoch čiat ničiť pri dostatočnom rozmere

cieľov priamou streľbou, pri malých roz-
meroch (ručné protitankové zbrane) sú-
stredenou paľbou zo zakrytých palebných
postavení na dané ohnisko odporu.

Boj s protitankovými prostriedkami ve-
dieme nepretržite v priebehu celej ope-
rácie. V útočnom boji ničenie protitan-
kových prostriedkov a narušenie celého
systému protivníkovej obrany uskutočňu-
jeme v období delostreleckej prípravy,
podpory i delostreleckého sprievodu pa-
lebnými prepadami, sústredenými (hro-
madnými) paľbami v priebehu operácie

a priamou streľbou batérie, diel, PTRS,
ktoré podporujú vojská v útoku.

Boj s protitankovými prostriedkami za-
hrňuje tiež umlčovanie nepriateľských ba-
térií v priebehu celej operácie. Tieto ba-
térie môžu ničiť tanky a OT útočníka
v priestoroch sústredenia a na čiarach
rozvinutia. V prípade preniknutia tan-
kov do priestorov palebných postavení
týchto batérií sú schopné ich ničiť pri-
amou streľbou. Musíme aj ničiť PL batérie,
ktoré sú schopné viesť efektívnu paľbu
na tanky, ktoré prenikli do hĺbky obrany.

Nutnosť nepretržitého boja s protitankovými prostriedkami vyžaduje veľkú ope-
ratívnosť v práci veliteľov a štábov, spoľahlivé spojenie a velenie. Skúsenosti z bo-
jov na Strednom východe ukazujú, že tankové jednotky mali pri vedení útoku vysoké
straty, ktoré boli spôsobené PT prostriedkami. Preto pred všetkými prostriedkami
a hlavne pred delostrelectvom stojí úloha včas zistiť a rýchlo zničiť odpaľovacie
zariadenia PTRS a ostatné PT prostriedky, ktorými sú bojové zostavy pravdepô-
dobného nepriateľa nahustené.

ORGANIZACE MOSTOVÉ PŘEPRAVY

Zatímco plavidlová, brodová, podvodní a lední přepraviště nejčastěji zřizujeme u motostřeleckého nebo tankového praporu, mostová přepraviště zpravidla zabezpečuje svazek nebo svaz.

I v současné době počítáme, že v průběhu násilných přechodů nebrodných vodních překážek budeme přepravovat po mostech 50 až 60 % techniky prvosledových svazků a v rámci svazů 70 až 80 % techniky. Význam mostových přepravišť pro zdar násilných přechodů je tedy nesporný.

Mostová přepraviště zřizují ženijní pontonové jednotky. Stavbu mostu zahajují jakmile vlastní vojska ovládnou protilehlý břeh natolik, aby nepřítel nemohl postřelovat vodní překážku kulomety a přímou palbou dělostřelectva. Byl-li protivník spolehlivě umlčen jaderným úderem, zahájíme stavbu mostu ihned po zahájení násilného přechodu.

Na mostových přepravištích stavíme mosty na plovoucích podpěrách. Jde ve směr o pontonové mosty ze soupravy PMS. Počítáme-li s dlouhodobou přepravou, zahájíme současně stavbu nízkovodního mostu z výpomocného materiálu. Jakmile je přeprava převedena na tento most, pontonový most se rozebere a mostová souprava se přesune do prostoru dalšího zasazení. Výpomocný most stavíme v dostatečné vzdálenosti od původního pontonového mostu, aby případný jaderný úder na pontonový most nevyřadil oba současně.

Velitel úseku násilného přechodu určuje dobu pohotovosti mostového přepraviště a podle ní nařizuje i průjezd vojsk výchozí čarou tak, aby čelo proudu dosáhlo kontrolního propouštěcího místa v době, kdy dosáhneme pohotovosti mostu k přepravě.

Při násilném přechodu z chodu postupují vozidla mostové soupravy zpravidla přímo k vodní překážce (začleněna do se-

stavy útočících vojsk). Při násilném přechodu s plánovitou přípravou shromáždí se vozidla mostové soupravy před zahájením stavby mostu v prostoru soustředění přepravních prostředků, vzdáleném 3 až 7 km od vodní překážky. Po složení mostního materiálu u vodní překážky shromažďují se vozidla v prostoru soustředění dopravních prostředků (prázdných vozidel).

Záloha přepravních prostředků se přesouvá k vodní překážce s materiálem pro stavbu mostu a umísťuje se ve skrytém prostoru poblíž mostu; z této zálohy nahrazujeme zničené a poškozené části mostu.

U mostů přes úzké vodní překážky v některých případech volit společný prostor pro soustředění přepravních prostředků, prázdných vozidel a zálohy materiálu.

V současné době používáme vesměs mosty z materiálu soupravy PMS (Pontonové mostové soupravy) a únosnosti 60 tun. Maximální rychlost jízdy tanků po těchto mostech je 30 km/h, rychlost vozidel do hmotnosti 30 tun není omezena.

Rychlost přesunu po mostech může však být často nepříznivě ovlivněna nedostatečně upravenými přístupy k mostu a nájezdy na most. Tím se přepravní kapacita zbytečně snižuje. Přepravní kapacitou rozumíme počet vozidel, který přepravíme za hodinu. Přepravní kapacita (uváděná v předpisech) je údaj pouze teoretický. Např. předpis Žen-24-10 uvádí, že přepravní kapacita šedesátitunového mostu ze soupravy PMS je za příznivých podmínek 600–700 vozidel za hodinu. To ovšem předpokládá přejezd vozidel v nepřetržitém sledu, což v průběhu násilného přechodu nepřipadá v úvahu a praktická přepravní kapacita mostu je proto nižší.

Čas, potřebný k přepravě jednotek po mostech, závisí na délce proudu, na počtu mostů a dovolené rychlosti jízdy po nich.

Určujeme jej podle vzorce:

$$T = \frac{6C L}{nV},$$

kde T = doba přepravy po mostě v minutách,

L = délka proudu při jízdě po mostě v km,

V = rychlost přesunu po mostě v km/h,

n = počet mostů.

Při určování délky proudu jednotek, přepravujících se po mostě, bereme v úvahu počty vozidel, vzdálenosti mezi vozidly a délku vozidel. Délku proudu určujeme podle vzorce:

$$L = (c - 1) I,$$

kde c = počet vozidel,

I = vzdálenost mezi vozidly v metrech.

Vzdálenosti mezi automobily (zvláštěnou o délku vozidla) uvažujeme zpravidla 30 m, mezi tanky 50 m.

Příklad: Máme stanovit čas potřebný k přepravě smíšeného proudu 141 automobilů a tanků po pontonovém mostě ze soupravy PMS. Přeprava proběhne v noci.

Nejprve určíme délku proudu.

$$L = (c - 1) I = (141 - 1) \cdot 40 = 140 \cdot 40 = 5600 \text{ m} = 5,6 \text{ km}.$$

Rychlost přepravy po mostech se v noci snižuje o 25 % a činí v našem případě cca 22 km/h.

Čas potřebný k přepravě určíme takto:

$$T = \frac{60 L}{I \cdot V} = \frac{60 \cdot 5,6}{1 \cdot 22} = 15 \text{ minut}$$

Proud se tedy přepraví za 15 minut.

Bojová technika se po mostech přepravuje maximální rychlostí, kterou umožňuje konstrukce mostu. Vzdálenost mezi jednotkami se zkracuje na minimum; na protilehlém břehu pak jednotky zvýší rychlost přesunu a nabírají opět předepsané vzdálenosti. Tím umožníme přepravit v určité době co možná největší množství vozidel a přitom předcházíme hromadění jednotek před mosty.

Podrobný ženíjný průzkum mostového přepraviště

Podrobný ženíjný průzkum organizuje a vysílá velitel pontonového mostu nebo jednotky, která dostala za úkol mostové

Zpětná přeprava po mostě je v době násilného přechodu nepřipustná. Je možná jen ve zcela výjimečných případech na rozkaz velitele úseku násilného přechodu.

Není-li zabezpečena přiměřená obrana mostu, hlavně proti nepřátelským letounům, můžeme most rozpojit a přejít na přívozovou přepravu v předem určeném prostoru (úseku). Na přívozovou přepravu přecházíme i tehdy, je-li most tak poškozen, že jej nelze opravit materiálem ze zálohy.

Je-li most silně postřelován dělostřelctvem, nebo hrozí-li nebezpečí, že na něj půjde jaderný úder, organizujeme manévr mostem a zahájíme přepravu na záložním přepravišti.

Rozkaz k přechodu z mostové na přívozovou přepravu nebo k přemísťování mostu a zahájení přepravy na záložním přepravišti vydává velitel úseku násilného přechodu, ve výjimečných případech správce přepraviště.

Hrozí-li bezprostřední nebezpečí zničení mostu plovoucími minami nebo dobytí nepřitelem, může správce přepraviště nařídít jeho rozebrání.

K přímé obraně mostu vyčleňujeme podle nařízení velitele úseku násilného přechodu motostřelecké nebo tankové jednotky, zesílené protitankovými zbraněmi.

Zřízení mostového přepraviště zahrnuje:

- podrobný ženíjný průzkum prostoru přepraviště,
- odtažení přístupů k vodní překážce a břehů,
- úpravu a vytyčení příjezdů k mostu,
- stavbu mostu,
- zřízení protiminových uzávěr k ochraně mostu před plovoucími minami,
- vyčlenění záchranné a vyprošťovací služby a směny mostového přepraviště.

Počítáme-li s dobytím stálého mostu, zaujímá mostová souprava prostor soustředění přepravních prostředků a použijeme ji v případě, že se nepříteli podaří stálý most zničit nebo vážně poškodit. Po dobytí stálého mostu zřizujeme mostové přepraviště podle běžných zásad s tím, že odpadá stavba mostu a ke zřízení přepraviště a zabezpečení provozu na něm stačí zpravidla síly do jedné ženíjní čety.

přepraviště zřídít. Průzkum má v podstatě tyto úkoly:

- najít vhodné prostory pro soustředě-

ni přepravních prostředků a dopravních prostředků (prázdných vozidel soupravy),

— prozkoumat přístupové cesty od kontrolního propouštěcího místa a prověřit zda nejsou zataraseny,

— průzkum vodní překážky (šířka, hloubka, rychlost proudu, charakter břehů, vodní stavby) a určit osu mostu,

— určit a vyznačit místa pro spouštění pontonových dílů a člunů,

— určit stanoviště orgánů řídicích přepravu a orgánů pořádkové služby,

— určit místo pro zřízení záložního mostu a místa pro zřízení přívozů pro případ přechodu na přívozovou přepravu.

Plynulá stavba mostu vyžaduje, aby velitelem průzkumné hlídky byl důstojník, který bude řídit stavbu mostu. Velmi účelná je též přítomnost velitelů jednotek, určených pro stavbu jednotlivých soulodí a úseků mostu. Tím se vytvoří předpoklady pro organizovaný příjezd soupravy k překážce, neboť velitelé znají dokonale svůj úkol a prostor činnosti.

Se stavbou mostu započneme ihned po získání nejnutnějších údajů. Proto musí mít velitel průzkumné hlídky spolehlivé

spojení s důstojníkem, který řídí přesun mostové soupravy k vodní překážce.

Průzkumná hlídka musí zahájit svoji činnost včas a musí být patřičně vybavena prostředky pro průzkum vodní překážky, výtlačným materiálem a odtarasovacími prostředky.

Průzkumná hlídka může mít:

— skupinu č. 1 s úkolem prozkoumat prostor stavby mostu, vodní překážku a stanovit osu mostu;

— skupinu č. 2 s úkolem vyhledat prostory soustředění přepravních a dopravních prostředků a zálohy přepravních prostředků;

— skupinu č. 3 s úkolem navrhnout rozmístění orgánů pořádkové služby a orgánů správce přepraviště (do této skupiny je výhodné zařadit velitele jednotky, která bude zabezpečovat spojení na přepravišti);

— skupinu č. 4, v níž jsou velitelé jednotek, určených pro stavbu jednotlivých soulodí a úseků mostu a velitel člunové jednotky, s úkolem určit a vyznačit místa sestavení mostních soulodí a místa pro spouštění člunů do vody.

Organizace pořádkové služby na mostovém přepravišti

Jako u všech ostatních přepravišť, musí i správce mostového přepraviště zabezpečit pořádkovou službu od kontrolního propouštěcího místa až po zabezpečení odjezdu vozidel od mostu na protilehlém břehu. K výkonu pořádkové služby určuje:

— nejméně dva pomocníky;

— pořádkové hlídky na přilehlém a protilehlém břehu a hlídku pro pozorování vodní hladiny,

— potřebný počet regulačníků,

— obsluhy spojovacích prostředků; při nedostatku vlastních si vyžádá spojovací prostředky s obsluhami od přepravujících se útvarů),

— směnu mostového přepraviště.

Pro zabezpečení hladkého průběhu přepravy je velmi důležité, aby pořádková služba byla organizována promyšleně a včas. Její organizace proto musí být správcí přepraviště v hlavních rysech jasná již při přibližování se k řece a některé orgány pořádkové služby musí zahájit svoji činnost již při příjezdu mostové soupravy k vodní překážce.

Správce přepraviště musí mít ze svého stanoviště přehled, aby mohl přepravu řídit. K řízení přepravy musí mít zabezpečeno spojení se svým pomocníkem v kontrolním propouštěcím místě, s prostory soustředění přepravních a dopravních pro-

středků, s velitelem říční stráže a s hlídkou pro pozorování vodní hladiny.

Směnu mostového přepraviště vyčleňujeme z pontonových jednotek, které stavěly most a skládá se:

— z dozorcího mostu,

— z jednoho až dvou pomocníků dozorcího mostu,

— z mostní stráže,

— z mostní hotovosti,

— z říční stráže.

Dozorčímu mostu přidělíme vyprošťovací prostředky od přepravujících se útvarů k odstranění vozidel, která uvázla na mostě. Dozorčí mostu je důstojník podřízený správci přepraviště, kterého v době jeho nepřítomnosti zastupuje. Je mu podřízena směna mostového přepraviště; odpovídá za její trvalou pohotovost a za zabezpečení přepravy po mostě. Je povinen:

— řídit chod služby na mostovém přepravišti,

— zabezpečit odsun poškozených vozidel z mostu,

— kontrolovat a zabezpečovat přesun po mostě podle grafikonu přepravy,

— dbát, aby přepravující se jednotky dodržovaly kázeň a bezpečnostní opatření a při přestupcích rázně zakročili.

Pomocníci dozorcího mostu plní úkoly podle pokynů dozorcího mostu.

Úkolem mostní stráže je střežit most, udržovat na něm pořádek, regulovat přepravu po mostě a nepustit na most břemena, jejichž hmotnost přesahuje únosnost mostu. Stráž stává zpravidla po dvojici strážných u vjezdu na most a výjezdu z mostu po jednom strážném na každých 50 m mostu. Příslušníci mostní stráže nedovolují bezdůvodné zastavení vozidel na mostě, nepřipouštějí vjezd dalších vozidel na most v případě, že jiné vozidlo muselo na mostě pro poruchu zastavit, a nedovolují vstup na most nepovolaným osobám. Na mostní stráž do značné míry závisí rychlost a organizovanost přepravy po mostě.

Pro příslušníky mostní stráže platí všeobecná ustanovení o organizaci a výkonu strážní služby, uvedená v předpise Zák1-1-2.

Mostní hotovost vyčleňujeme v síle odpovídající délce mostu (četa až rota). Její část je přímo na mostě, část ve skrytu v bezprostřední blízkosti mostu, připravená k zásahu v případě potřeby. Jejím úkolem je:

- nepřetržitě kontrolovat technický stav mostu a provádět potřebné opravy,
- nahlazovat zničené části mostu materiálem za zálohy přepravních prostředků,
- neustále udržovat ve sjízdném stavu vjezd na most a výjezd z mostu,
- rychle rozebrat most při přechodu na přívoznou přepravu,

— na splavných řekách otvírat propusti pro plavidla,

— podle potřeby vytvářet propusti v mostě, aby mohly proplout miny a jiné předměty, které nemohly zachytit protiminové uzávěry a zneškodnit říční stráž.

Místní hotovost zneškodňuje vodní miny a jiné předměty, které propluly mostní propustí; není-li to možné, vyzoomí o tom správce přepraviště, který je poproudně.

Říční stráž zabezpečuje ochranu mostu před plovoucími minami a diverzní činností protivníka. Vyčleňuje ji útvar či jednotka, která zřizuje mostové přepraviště. V závislosti zejména na šířce vodní překážky a rychlosti proudu tvoří říční stráž zpravidla družstvo až četa. Říční stráž vybavujeme rychlými motorovými plavidly, obojživelnými transportéry, spojovacími a signalizačními prostředky. Na širokých a splavných řekách může mít i dělostřelecké, popř. tankové jednotky pro boj s plovoucími obrněnými transportéry nebo jinými plavidly protivníka.

Stanoviště říční stráže je v takové vzdálenosti protiproudě od osy mostu, aby mohla v případě ohrožení mostu plovoucím předmětem včas vyzoomět správce přepraviště a most rozpojit.

Abyste zadržely plovoucí miny, diverzní plavidla a různé plovoucí předměty, zřizují říční stráž na řekách protiminové uzávěry, a to zpravidla v několika řadách.

Záchranná a vyprošťovací služba a bezpečnostní opatření

Při zřizování a provozu mostového přepraviště je třeba organizovat záchrannou a vyprošťovací službu a dodržovat bezpečnostní opatření podle příslušných ustanovení předpisů Vševojsk-2-3 (Násilný přechod vodní překážky) a Žen-2-4 (Výcvik na vodě). Zároveň je třeba dodržovat bezpečnostní opatření pro práci se soupravou, z níž je stavěn most. Pro práci se soupravou PMS jsou tato opatření uvedena v předpise Žen-24-10 (Pontonová mostová souprava PMS).

Záchrannou a vyprošťovací službu na mostovém přepravišti organizuje správce přepraviště. Příslušníci záchranné služby se vyčleňují z jednotek zřizujících přepraviště. Prostředky pro vyprošťování vozidel uvážených na mostě dodávají přepravující se útvary.

Mimo všeobecná bezpečnostní opatření, platná při všech druhích přeprav přes vodní překážky, je třeba dodržovat při zřizování mostových přepravišť a při zabezpečování provozu na nich zejména tato opatření:

- Při kotvení mostu otočením nebo po

úsecích musí být vyčleněno nejméně tolik motorových záchranných plavidel, kolik se předpokládá mostních úseků. Při kotvení po jednotlivých pontonových dílech se vyčleňuje jedno záchranné plavidlo na čtyři mostní soulodi.

— Záchranná plavidla se zdržují na poproudní straně zakotvené části mostu a jejich velitelé sledují kotvení mostních úseků nebo soulodí, pro která jsou určeni. V průběhu přepravy po mostě jsou záchranná plavidla připravena k zásahu ve vzdálenosti 30 až 50 m poproudně mostu.

— V průběhu kotvení a po zakotvení mostu se nesmí žádné plavidlo, které se nepodílí na stavbě mostu nebo jeho údržbě, zdržovat blíže než 200 m protiproudě mostu.

— Při přejezdu mostu se břemena nesmějí na mostě zastavovat, prudce brzdit nebo se rozjíždět a náhle zatáčet. Jejich hmotnost nesmí překročit nosnost mostu, stanovenou s přihlédnutím ke zvláštním podmínkám (zvýšená rychlost proudu apod.).

- Při přejezdu mostu se musí dodržo-

vat stanovené vzdálenosti mezi jednotlivými břemeny a nesmí být překračována dovolená rychlost. V žádném případě se nesmí připustit, aby na most vjížděla další břemena, jestliže se na něm některé břemeno z jakýchkoliv příčin zastavilo.

— Na mostě se nesmějí zdržovat osoby,

které zde neplní žádný úkol, nebo které zde již svoje úkoly splnily.

— Po mostech ze soupravy PMS může být při přejezdu vozidel povolen přechod pěších, avšak jen ve vykázaném pruhu.

— Na každém mostě musí být vyčleněna směna mostu.

Možnost manévru mostem z jedné překážky na další

V průběhu útočných operací běžně počítáme s použitím materiálu jedné a téže mostové soupravy k zabezpečení mostové přepravy na dvou i více vodních překážkách. Možnost včasného manévru těmito prostředky z jedné řeky na druhou závisí zejména na vzdálenosti překážek od sebe, na tempu útoku, na době uvolnění přepravních prostředků z první řeky a rychlosti jejich přesunu k řece další.

Vzdálenost mezi vodními překážkami, při níž můžeme opakovaně použít materiál stejné mostové soupravy, stanovíme podle vzorce:

$$L = \frac{TV_1 V_2}{V_1 - V_2},$$

Kde L = vzdálenost mezi vodními překážkami, při níž můžeme znovu použít materiál jedné a téže mostové soupravy, udáváme v km;

V_1 = rychlost přesunu přepravních prostředků v km/h;

V_2 = střední tempo útoku v km/h;

T = celkový čas použití přepravních prostředků na první řece, včetně času potřebného k jejich sejmutí a k přípravě na přesun k další vodní překážce, udáváme v hodinách.

Příklad: Máme určit vzdálenost mezi řekami, která dovolí opakované použití pontonové roty divizního ženijního praporu. Střední tempo útoku plánujeme 6 km/h. Na přesun pontonové roty k další řece počítáme s rychlostí 20 km/h. Rota ukončí přepravu po mostě na první řece za 6,5 hodiny; mimo to potřebuje dalších 1,5 ho-

diny na sejmutí mostu a přípravu k přesunu.

$$L = \frac{T V_1 V_2}{V_1 - V_2} = \frac{(6,5 + 1,5) \cdot 20 \cdot 6}{20 - 6} = 69 \text{ km}$$

Dosadili jsme do vzorce a zjistili, že pontonová rota může za uvedených podmínek znovu zřídit mostové přepraviště na vodní překážce, vzdálené cca 69 a více km od překážky první.

Při zabezpečení násilného přechodu dvou po sobě následujících vodních překážek můžeme určit čas, po který může být materiál mostové soupravy ponechán na první řece, aniž by se zpozdlilo jeho zasazení na další řece. K řešení úlohy upravíme původní vzorec takto:

$$T = \frac{L (V_1 - V_2)}{V_1 V_2}$$

Příklad: Máme určit čas, po který může pontonová rota zabezpečovat mostovou přepravu na první řece, je-li další vodní překážka vzdálena 63 km. Střední tempo útoku mezi řekami plánujeme 6 km/h. Rychlost přesunu pontonové roty předpokládáme 25 km/h.

$$T = \frac{L (V_1 - V_2)}{V_1 V_2} = \frac{63 \cdot (25 - 6)}{25 \cdot 6} = 8 \text{ hodin}$$

Od vypočteného času „ T “ odečteme čas 1,5 hodiny, potřebný k sejmutí mostu, postavení přes první řeku a k přípravě na přesun k další řece; potom dojdeme k závěru, že za daných podmínek může pontonová rota zabezpečovat přepravu na první vodní překážce 3,5 hodiny.

VLIV MANIPULACE S MATERIÁLEM NA ZVÝŠENÍ BOJOVÉ POKOTOVOSTI VOJSK

Jednou z důležitých podmínek dosažení bojové pohotovosti vojsk je včasné a úplné vyvezení pohyblivých a vyčleněných zásob do stanovených prostorů. Je také hlavním předpokladem pro dosažení celkové pohotovosti a bojeschopnosti útvarů, svazků a zařízení a jejich schopnosti zahájit bojovou činnost. Na tomto úkolu se v rámci bojové pohotovosti významně podílí i oblast manipulace s materiálem.

Vyvážení zásob je jedním z nejnáročnějších a nejsložitějších, ale i nejvíce pracných úkolů při bojové pohotovosti, který vyžaduje zpravidla největší pracovní síly i času a klade vysoké nároky na organizaci, řízení a součinnost. Charakteristickým rysem vyvážení zásob při bojové pohotovosti je hromadná nakládka materiálu na více místech současně, ve velmi krátkém časovém úseku a s minimálními počty pracovních sil, zpravidla nezaškolených. Tento úkol je o to složitější, že musí být splněn v kteroukoli denní a roční dobu, za jakýchkoliv povětrnostních podmínek a i při nepředvídaných situacích. V poslední době jsme vynaložili nemalé úsilí na racionalizaci procesu nakládání a vyvážení zásob a získali jsme cenné zkušenosti. To se projevuje v postupném zkracování časových lhůt, ve snižování počtu vojáků v nakládacích skupinách i ve zvýšeném stupni mechanizace nakládacích prací.

Nejcennějším poznatkem je to, že k této problematice nemůžeme již přistupovat s vžitými a mnohdy zastaralými metodami, ale snažíme se uplatňovat nové racionalizační prvky zabezpečení tohoto procesu.

Úkolem oblasti manipulace s materiálem při bojové pohotovosti je zabezpečit včasné a úplné vyvezení zásob materiálu a techniky s minimální potřebou pracovních sil, mechanizačních a dopravních prostředků. Takto definovaný úkol neomezujeme pouze na vlastní manipulaci s materiálem. Komplexnost pojetí úkolu manipulace s materiálem při bojové pohotovosti spočívá v tom, že řeší a zabezpečuje všechny části tohoto procesu, tj. od plánování, přípravy zásob, přes organizaci nakládacích prací až po soustředění zásob po jejich vyvezení a přípravu na rozvinutí polního dopravně zásobovacího systému. Za hlavní, racionalizační prvky při zabezpečení vyvážení zásob z hlediska úkolu oblasti manipulace s materiálem považují:

- docílení nejkratší vzdálenosti mezi dopravními prostředky a zásobami;
- vytvoření maximálního počtu nakládacích míst;
- připravenost materiálu k vyvážení;
- omezení ruční manipulace;
- optimální organizace nakládacích prací;
- trvalé zabezpečování bojové poho-

tovosti vozidel a mechanizačních prostředků;

— efektivnost racionalizačních opatření.

Docílení nejkratší vzdálenosti mezi dopravními prostředky a zásobami

Tuto racionalizační zásadu uplatňujeme v plném rozsahu ve velkém i malém měřítku. **Vzdálenost mezi místem dislokace dopravních jednotek a skladů, odkud je materiál vyvážen, by měla být co nejkratší.** K této zásadě přihlížíme při řešení dislokačních otázek dopravních jednotek a skladů, ale též při výstavbě a rekonstrukci skladů, autoparků apod. Tak můžeme docílit relativně největších časových úspor, protože po vyhlášení bojové pohotovosti nemusíme ve skladech čekat na příjezd dopravních vozidel, ale můžeme ihned zahájit nakládání materiálu. Tuto zásadu uplatníme i při volbě osy přesunu do určených skladů. Podle okolností volíme nejkratší cesty, nebo po kterých se dostaneme co nejdříve ke zdrojům zásob. Tento princip uplatníme i při vlastním nakládání materiálu na dopravní prostředky ve skladech. Znamená to omezit na minimum horizontální přepravu nebo přenášení materiálu ze skladu k dopravním prostředkům. To splníme tím, že zásoby určené k vyvezení, umístíme co nejbližší k nakládacím místům a také tím, že vytvoříme podmínky, aby dopravní prostředky byly přistaveny co nejbližší k místu uložení zásob.

Vytvoření maximálního počtu nakládacích míst

Z dosavadních poznatků prověrek vyvážení zásob při bojové pohotovosti vyplývá, že ve většině případů je splnění stanovené časové normy nejvíce ovlivněno celkovým počtem nakládacích míst. S ohledem na způsob manipulace (ruční, mechanizovaná nebo s malou mechanizací) můžeme naložit za jednu hodinu z jednoho nakládacího místa 3—4 nákladní automobily typu T 148 nebo 3—5 vozidel typu P V3S. **Celkový počet nakládacích míst je jedním z limitujících činitelů včasného naložení zásob na dopravní prostředky.** Zvýšením počtu nakládacích míst se podstatně zrychlí ce-

lý proces ložných prací, protože se pracuje na více místech současně. Některé skladové budovy, ve kterých jsou uloženy zásoby určené pro vyvezení, již nevyhovují současným požadavkům na rychlé nakládání materiálu. Umožňuje-li to konstrukční řešení a technický stav skladových budov, je účelné zvýšit počet nakládacích míst zvýšením počtu vrat, dveří i úpravou dveřních prostorů a nakládacích míst v souladu s předpokládanými mechanizačními prostředky a jejich průjezdními profily a parametry. V zájmu rychlého vyvážení zásob ve skladech zpevníme nakládací místa, komunikace, rampy apod. Špatný stav nakládacích míst, manipulačních ploch a ramp je příčinou nejen pomalého a málo bezpečného pohybu vozidel uvnitř skladového areálu, ale i nízké produktivity mechanizačních prostředků pro manipulaci s materiálem. Může dojít ke snížení výkonnosti až o 60 %. Zvyšování počtu nakládacích míst má své omezení v tom, že vzdálenost mezi jednotlivými nakládacími místy by měla být s ohledem na způsob manipulace a typy dopravních prostředků 8—15 metrů u skladů bez ramp a cca 5—10 metrů u skladů s rampou. Tyto vzdálenosti jsou dány nutností zabezpečit dostatečný prostor pro příjezd a odjezd vozidel z nakládacího místa a vytvoření dostatečného manévrovacího prostoru při práci vysoko zdvižných motorových vozíků nebo jiných mechanizačních prostředků.

Připravenost zásob k vyvezení

Jde o řadu přípravných opatření a prací. Je to zejména správné a účelné uložení materiálu ve skladech, paletizace a svazkování materiálu, uložení části zásob na nákladní automobily nebo na nakládací plošiny NP 3500, kompletace materiálu podle plánu naložení nebo předpokládaného použití, kompletace do kontejnerů apod. Včasná a úplná příprava materiálu usnadňuje práci a zmenšuje rozsah nakládacích prací při vyvážení zásob. **Přípravu materiálu považují za nedílnou součást zabezpečení bojové pohotovosti.** Úroveň připravenosti materiálu ovlivňuje celkovou potřebu pracovních sil v nakládacích skupinách, efektivnost a možnosti využití mechanizačních prostředků pro ložné práce.

Příprava a uložení materiálu ve skladech: Zásoby určené k naložení při bojové pohotovosti ve skladech zásadně ukládáme odděleně od ostatního materiálu a označíme v souladu s plánem naložení a předpokládaného použití. Při tom je ukládáme v tom pořadí, v jakém budou odebírány ze skladu nebo ze složiště, a jak budou postupně nakládány na dopravní prostředky. Materiál ukládáme zásadně na podložky nebo na palety, abychom vytvořili předpoklady pro rychlou, snadnou a bezpečnou ruční i mechanizovanou manipulaci. Zkušenosti ukazují, že požadavky účelného uložení materiálu ve skladech nelze podceňovat. V některých případech došlo k tomu, že materiál nebyl uložen ve skladu v tom pořadí, v jakém byl vyvážen, což si vyžádalo uvolňování přístupu k těmto zásobám a tím i práci navíc, nebo materiál byl uložen na podlaže bez podložek a proto nebylo možné využít mechanizační prostředky a s materiálem se muselo manipulovat ručně.

Tvorba větších manipulačních jednotek: Příprava materiálu k rychlému vyvezení spočívá také v tom, že jej kompletujeme do větších manipulačních celků. Vytvořením větších manipulačních jednotek dojde k jejich celkovému snížení (průměrně 5–10%), což zkracuje čas potřebný k naložení zásob na dopravní prostředky a vytváříme podmínky pro mechanizaci ložných prací. K tomu využíváme všechny druhy a typy palet, ukládací bedny, různé typy vaků, pytle, přepravní bedny apod. Dále využíváme tzv. svazkování materiálu, tj. paletizace bez palet u materiálu, který má pravidelný geometrický tvar a soudržnost.

Trvalé naložení materiálu na automobily: Materiál (zpravidla část pohyblivých zásob útvarů a svazků) můžeme trvale naložit na nákladní automobily. Je to nejvyšší možný stupeň připravenosti materiálu k vyvezení při vyhlášení bojové pohotovosti. Proto tento způsob využijeme především ve vojenském týlu (na stupni útvar a z části i na stupni svazku). Tento způsob má však své negativní důsledky. Podstatně se zhoršuje technický stav materiálu uloženého na autech, zhoršuje se i technický stav vozidel, která jsou trvalou nakládkou (zejména těch, jež nejsou chráněna přístřešky nebo uložena v garážích).

Uložení materiálu na nakládacích plošinách NP 3500: Zavedení nakládacích plošin NP 3500 umožňuje z části odstranit negativní důsledky, které byly při uložení materiálu na nákladních automobilech a při tom zachovat vysokou pohotovost materiálu. Nakládací plošiny NP 3500 používáme zejména ve vojenském týlu a umožňují naložení materiálu v rozsahu vozidla P V3S. Nakládací plošiny umístíme na zpevněném povrchu, aby k nim byl dobrý příjezd a nedocházelo k poklesu stojanů vlivem zatížení. Tyto nakládací plošiny využíváme dále ve vojenském týlu v polním dopravně zásobovacím procesu. Podstatné omezení manipulace při bojové pohotovosti je u pohyblivých zásob tankového a automobilního materiálu, který kompletujeme a uložíme ve speciálních kontejnerech S-5 s nosností 5 tun. Tyto kontejnery nakládáme na dopravní prostředky pomocí speciálního samonakládacího zařízení SAMOZ nebo automobilního jeřábu.

Kompletace a ochrana materiálu: Při přípravě materiálu určeného k vyvezení je třeba, aby materiál byl v manipulačních jednotkách řádně zabalen a fixován. Před uložením do obalů kontrolujeme technický stav materiálu i technický stav obalů, palet a fixačních prostředků. Zvláštní pozornost věnujeme ochraně materiálu, který je trvale uložen na nákladních automobilech, nakládacích plošinách a na volných složištích. Takto uložený materiál nejvíce podléhá korozi a nepříznivě na něj působí povětrnostní vlivy.

Omezovat ruční manipulaci

Bez ohledu na to, na kterém zásobovacím stupni je při bojové pohotovosti manipulováno s materiálem a jaký je rozsah manipulace, měli bychom vyloučit ruční manipulaci. **Je to nejpomalejší a nejméně produktivní způsob manipulace**, který vyžaduje nejvíce pracovních sil. V souladu s ustanovením předpisu Tyl-21-2 „Manipulace s materiálem“ je třeba uplatňovat mechanizovanou manipulaci s materiálem, která je základním způsobem manipulace s materiálem v Čs. lidové armádě. Ruční manipulace použijeme výjimečně v těch případech, kdy nemáme vhodné mechanizační prostředky pro manipulaci s materiálem nebo

vhodné podmínky pro nasazení mechanizačních prostředků.

Čs. lidová armáda je již v současné době vybavena dostatečným množstvím mechanizačních prostředků různého určení k tomu, aby fyzicky namáhavá práce příslušníků nakládacích skupin při bojové pohotovosti byla omezena na minimum. V případě nedostatku manipulačních kapacit při bojové pohotovosti můžeme zabezpečit předem dočasnou pracovní výpomoc mechanizačními prostředky z národního hospodářství. Orientačně kalkulujeme s manipulačním výkonem jednoho pracovníka při ruční manipulaci 1 tuna za hodinu, s malou mechanizací cca 2 tuny za hodinu, při mechanizované manipulaci 5–10 tun za hodinu v závislosti na použitém mechanizačním prostředku. Např. pouhé použití rudlu zvyšuje pracovní výkon 1–2krát a snižuje fyzickou námahu na polovinu. Vysokozdvíhací motorový vozík zmanipuluje za hodinu 12–25 tun materiálu a to je podstatný rozdíl proti ruční manipulaci. Normy výkonů mechanizačních prostředků uvádí předpis Týl-21-2 a Týl-51-6. Odborné orgány MNO podrobně rozpracovaly technologické postupy a výkonové normy manipulace s materiálem při bojové pohotovosti s využitím všech mechanizačních prostředků, kterými je ČSLA vybavena. V první řadě využijeme mechanizační prostředky tam, kde se materiál zvedá nebo spouští (což jsou nejnamáhavější pracovní operace). V druhém pořadí pro přemísťování materiálu, kdy je nutné práci organizovat tak, aby byla dodržena racionalizační zásada jedné roviny.

Optimální organizace nakládacích prací

Je taková, která s minimální potřebou pracovních sil, mechanizačních a dopravních prostředků zabezpečuje splnění stanoveného úkolu ve stanoveném čase. Prvním kritériem optimální organizace je její reálnost. A právě zde se v některých případech ukázaly určité nedostatky, protože některé kalkulace byly málo reálné a neodpovídaly skutečným podmínkám a orientačním normám. K stanovení optimální a reálné organizace nakládacích prací je třeba znát dobře stanovený úkol, podmínky a postupy jeho plnění, výkonové možnosti a různé

způsoby využití mechanizačních prostředků, možnosti a podmínky efektivní práce pracovních sil, důsledně připravit materiál, osoby a techniku. K prověření reálnosti organizace prací je výhodné rozčlenit je na několik časových úseků i dílčích úkolů a vzájemně konfrontovat jejich pravděpodobný průběh. Není a nemůže být optimální organizace nakládacích prací tam, kde nejsou využity všechny dostupné mechanizační prostředky pro manipulaci s materiálem.

Správná organizace nakládacích prací vyžaduje řešit i přísun prázdných vozidel k jednotlivým nakládacím místům a celou regulaci pohybu vozidel ve skladovém areálu. Další zásadou je, že zrychlení procesů nakládání materiálu nemůžeme pouhým zvýšením počtu pracovních sil nebo mechanizačních prostředků. Nadměrný počet pracovních sil nebo mechanizačních prostředků průběh nakládacích prací spíše zpomaluje, než zrychluje. Mnoho lidí a techniky na jednom místě vytváří podmínky neorganizovanosti a chaosu. Základním požadavkem dobré organizované činnosti je plynulá, rytmická a sladěná činnost pracovních sil a mechanizačních prostředků. Je podmíněna stanovením optimálního počtu pracovních sil a mechanizačních prostředků a správného klidného řízení tohoto procesu. něho klidného řízení tohoto procesu. Všechny nedostatky v nedostatečné organizaci nakládacích prací musíme kompenzovat zvýšeným výkonem pracovních sil.

Trvalé zabezpečení bojové pohotovosti

Plnění úkolů podle plánu bojové a politické přípravy, hospodářské úkoly útvarů, svazků a zařízení ČSLA, denní život a jiné okolnosti jsou příčinou toho, že se občas plány zabezpečení bojové pohotovosti mohou poněkud odchýlit od skutečnosti. K tomu, aby byly úkoly při bojové pohotovosti (včetně vyvážení zásob) stále zabezpečeny, slouží denní bojové rozdělení. Při správném a důsledném rozdělení musí být jasno, kdo, kde a jak a s jakými prostředky bude plnit úkoly při vyvážení zásob. Bojové rozdělení je denní trvalý úkol všech velitelů a náčelníků. Při tom je nutné z hlediska vyvážení zásob především sledovat:

— počty a přítomnost osob, mechanizačních a dopravních prostředků a zabezpečovat jejich ekvivalentní náhradu (např. změna typu mechanizačního prostředku má vliv na způsob práce, změna typů dopravních vozidel má vliv na obložnost, změna osob musí být zabezpečena včetně jejich důsledného poučení apod.);

— technický stav mechanizačních a dopravních prostředků;

— technický stav a průjezdnost komunikací a nakládacích míst;

— vliv povětrnostních vlivů na proces vyvážení zásob (sníh, déšť, námraza, závěje, závaly apod.);

— vycvičenost obsluh mechanizačních prostředků;

— znalost úkolů osob pověřených řízením vyvážení zásob při bojové pohotovosti.

Důležitou součástí trvalého zabezpečení bojové pohotovosti jsou plánované i neplánované nácviky činnosti při bojové pohotovosti. Musí být v takovém rozsahu, který poskytuje záruku, že úkoly při vyvážení zásob budou v plném rozsahu splněny. Nejde jen o metodické nácviky činnosti, nebo pouhé poučení, ale především o nácviky skutečné činnosti, tj. přímo ve skladech, s materiálem, s přistavenými vozíky apod. Činnost nacvičujeme nejen za denního světla, ale též v noci, za snížené viditelnosti, za deště a mrazu. Procvičujeme najíždění vozidel k nakládacím místům, ověřujeme efektivní způsob práce apod. Zkušenosti ukazují, že nemůžeme spoléhat na rutinu a předpokládané schopnosti řídicích orgánů a vojáků. **Nakládací práce při bojové pohotovosti jsou zcela odlišného charakteru než běžné manipulační práce.** Je to daleko větší rozsah manipulace, práce pod tlakem času, nutnost dodržovat určené pořadí nakládání materiálu, nervozity některých pracovníků a po určité době i značná fyzická i psychická únava. Povinnosti při bojové pohotovosti a postup práce musí přejít trvale do vědomí určených pracovníků, musí se stát trvalým návykem. Toho docílíme jen správnou metodikou a častým nácvikem činnosti při bojové pohotovosti.

Vyvážení zásob není jen záležitostí týlových orgánů, ale všech materiálních

náčelníků a musí být předmětem pozornosti i náčelníka štábu a velitele. Jejich vzájemná součinnost a spolupráce je předpokladem splnění všech úkolů. Jak ukazují zkušenosti z prověrek, vyvážení zásob závisí především na realitě zpracovaného plánu, jeho důsledném organizačním a materiálním zabezpečení, na bojovém rozdělení a na schopnosti odpovědných funkcionářů řídit tuto činnost i při změnách podmínek a situací.

Efektivnost racionalizačních opatření

Pro splnění úkolů při bojové pohotovosti nelitujeme sil a prostředků, protože zabezpečení bojové pohotovosti je povinností všech příslušníků Čs. lidové armády. Stupeň mechanizace práce při vyvážení zásob bude úměrný množství materiálu, který má být vyvezen, a stanovené časové normě. Proto ve vojenském týlu využíváme především drobných racionalizačních opatření, která bez velkých nákladů usnadňují práci a zabezpečují splnění úkolů. Jsou to např. různé improvizované nebo trvalé rampy, skluzy, lyžiny apod. Využíváme především malé mechanizace a těch mechanizačních prostředků, kterými je útvar vybaven pro pole. Naproti tomu u zařízení ČSLA, která mají rozsáhlé úkoly ve vyvážení zásob při bojové pohotovosti, realizujeme především trvalá opatření, plně využíváme všech dostupných a výkonných mechanizačních prostředků, včetně jejich povolání z národního hospodářství na dočasnou výpomoc. **I v této oblasti dodržujeme přísně zásadu efektivnosti a dbáme na to, abychom stanovené úkoly splnili s minimálními náklady a minimální potřebou živé lidské práce.**

Vliv oblasti manipulace s materiálem na zvýšení bojové pohotovosti vojsk uplatňujeme především v oblasti vyvážení zásob. Přímý vliv se projevuje:

— ve snižování počtu pracovních sil v nakládacích skupinách při bojové pohotovosti a tím uvolníme vojáky k plnění jejich hlavního úkolu;

— ve zvýšeném stupni mechanizace práce;

— ve zkracování časových norem stanovených pro vyvezení zásob;

— v přípravě zásob a opatření, která usnadňují splnění úkolů při bojové pohotovosti a umožňují rychlý přechod na polní dopravní zásobovací systém po vyvedení vojsk ze stálých posádek;

— v komplexním řešení této problematiky s ohledem na zlepšení podmínek pro plnění hlavních úkolů útvarů a svazků Čs. lidové armády.

Zkušenosti a poznatky potvrzují, že přes dosud vynaložené úsilí nejsou dosud vyčerpány všechny možnosti a rezervy v této oblasti. Úsilí o zkracování časových lhůt vyvážení zásob musí dále pokračovat. Je třeba uplatňovat všechny dobré zkušenosti a poznatky, hledat a uplatňovat nové racionalizační metody a trvale zvyšovat reálnost plánů vyvážení zásob. K tomu budeme rozvíjet aktivitu a iniciativu příslušníků armády, realizovat všechny účelné dobré náměty, nápady, zlepšovací návrhy a racionaliza-

ční opatření v konkrétních podmínkách útvarů a svazků a zařízení. Tomuto cíli slouží i racionalizační úsilí v oblasti manipulace s materiálem, které rozvíjíme již od roku 1972 a které je zaměřeno především na zvyšování bojové pohotovosti zásob. Konkrétním přínosem tohoto racionalizačního úsilí je i snížení počtu vojáků v nakládacích skupinách při bojové pohotovosti o 1421, kterého jsme dosáhli v roce 1976 realizací řady racionalizačních opatření u útvarů, svazků a zařízení. V řadě případů jsme zkrátili časové lhůty a vytvořili předpoklady pro jejich další zkracování. Toto úsilí je v souladu s požadavky předpisu Týl-21-2, který stanoví, že hlavním úkolem rozvoje oblasti manipulace s materiálem na všech stupních musí být především přechod k mechanizované manipulaci s materiálem při bojové pohotovosti a v polních podmínkách.

Umění velet

*Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálplukovníka
A. M. Majorova, uveřejněný v sovětském časopise „VOJENNAJA
MYSL“ čis. 3/1977.*

Mezi mnohými problémy vojenského umění, které vznikly v důsledku zavedení nových zbraní, bojové techniky a změn ve způsobech vedení války, jsou aktuální a mají zvláštní postavení otázky velení vojskům. Naléhavost tohoto problému tkví v nezbytnosti dalšího zdokonalování velení vojskům na základě výsledků vědeckotechnické revoluce, v odstranění určitého nesouladu mezi měnícím se charakterem ozbrojeného zápasu a existujícími formami a metodami velení vojskům.

Takový nesoulad, jak o tom svědčí vojenská historie, býval i v minulosti; neměl však tak vyhraněný charakter,

protože rozvoj techniky a výzbroje probíhal pomalu, bez prudkých kvalitativních skoků. Chyby ve velení vojskům v té době bylo možné napravit ještě v průběhu bojové činnosti. V současné době, zvláště v podmínkách použití nepřátelských jaderných zbraní, napravit podobné chyby bude velmi těžké a někdy to nebude ani možné. Proto vzniká potřeba co nejvíce zvýšit účinnost velení vojskům na vědeckém základě. Velení v současných podmínkách se stalo jedním z rozhodujících faktorů k dosažení vítězství a s jeho úrovní musíme počítat při poměru sil bojujících stran.

Nový kvalitativní skok v oblasti velení vojskům probíhá v současné době. Nesmírně se zvýšil význam faktoru času v činnosti velitelů a štábů, zvětšil se rozsah jejich práce, ještě více vzrostla úloha výpočtů, vědeckého předvídání situace a rozpracování optimálních variant bojového použití sil a prostředků. Všechny tyto okolnosti vyžadují podstatné zvýšení rychlosti práce ve velení. Prosté zvýšení počtů orgánů velení nedává již proporcionální výsledek ve velení vojskům. Vzniká problém ve vztahu požadavků velení a možností člověka. Jeden z hlavních směrů jeho řešení je široká automatizace a mechanizace procesů velení, zavedení soudobých automatizovaných systémů a využívání matematických metod.

Je nesporné, že automatizace procesů velení bude pokračovat. To je zákonitý proces. Na základě toho však nemůžeme hovořit, tak jak to dělají buržoazní vojenští teoretikové, že mizí tvůrčí činnost ve velení vojskům, že v období matematických metod a výpočetní techniky ztrácí umění velení všechny smysly.

Neudržitelnost podobných tvrzení je zřejmá. Svědčí o krizi buržoazní vojenské vědy. Jen marxisticko-leninská metodologie poznání objektivního rozvoje ozbrojeného zápasu umožňuje najít správné způsoby řešení tohoto problému, které stojí před vojenským uměním.

Automatizace výrobních procesů v socialistické společnosti směřuje ve prospěch člověka, napomáhá zvyšování intenzivnosti a efektivnosti jeho práce.

Žádné automatizované systémy, i kdyby byly sebevíce dokonalé, nejsou schopny obsáhnout celou oblast velení vojskům, která zahrnuje sociálně politické a psychologické aspekty, vojenskoorganizační a psychologické činnosti a další faktory, spojené se zabezpečením splnění bojového úkolu. Bezprostředně je uskutečňují vedoucí funkcionáři všech stupňů: velitelé vojenské rady, štáby a politické orgány, stranické a mládežnické organizace.

Formální logika nezahrnuje morálně bojové kvality vojáků, organizační schopnosti velitelů. To však určité bere v úvahu velitel při přípravě rozhodnutí. Všechné zvážení bojových možností, situace, politických, morálních a dalších faktorů znášené ještě zkušenostmi, znalostmi, tvůrčími schopnostmi, intuicí a vůlí velitelů v podstatě tvoří umění velet vojskům.

V letech Velké vlastenecké války získala Sovětská armáda bohaté zkušenosti z oblasti velení vojskům na všech stupních a všech druzích bojové činnosti. V současné době je o ně nejen velký poznávací

zájem, ale v mnohém si uchovávají i svůj praktický význam.

Sovětská věda na základě bojových zkušeností vypracovala základní požadavky na velení vojskům, které mají tyto kvalitativní charakteristiky: operativnost, nepřetržitost, pevnost a pružnost. Nedocenění třeba i jednoho z těchto požadavků se vždy záporně projevilo ve výsledcích bojové činnosti.

Základem úspěšného velení vojskům jsou rovněž organizační schopnosti a vojenské mistrovství velitelského sboru. Musí být zcela jist o správnosti přijímaných rozhodnutí, která jsou zabezpečována vysokou celkovou vojenskou kulturou, různorodou speciální vojenskou přípravou a pevnými praktickými návyky velitelů a náčelníků. Umění velet vojskům je souhrn hlubokých znalostí, zkušeností a vůle velitele (náčelníka), které se opírají o pocit stranickosti a uvědomění si ohromné odpovědnosti za následky přijímaných rozhodnutí. Zkušenosti z války a praxe bojové a operační přípravy vojsk to nestále potvrzují.

Jak je všeobecně známé, splnění stanoveného úkolu začíná formulováním zámyslu. Při jeho rozpracování je důležité vyhnout se šabloně, napodobování a schematicnosti, protože nemohou být dva stejní nepřítelé nebo dvě stejné podmínky situace. Proto jeden zámysl nemůže být shodný s druhým. To je neopakovatelná tvůrčí činnost velitele a štábu.

Zkoumáme-li originální a směle zámysly významných vojevůdců není těžké zjistit, že každý z nich v průběhu tvůrčího poznávacího procesu, jehož objektem byla konkrétní bojová situace, včas uvažoval a předvídal průběh událostí, připravil si náznaky na ty otázky, které ho dosud bezprostředně nezajímaly, ale v nejbližší době mohly být středem zvláštní pozornosti. Zejména v tom, tj. v umění předvídat, tkví skutečně vědecký přístup k problému.

Příprava a vedení operací v soudobých podmínkách jsou charakterizovány:

- prudkým růstem významu faktoru času,
- podstatným zvětšením objemu úkolů ve velení vojskům,
- zásadními změnami metod práce velitelů a štábů,
- zvýšením úlohy vědeckého předvídání,

V předvídání se spojují dialektická pružnost myšlení a intuice velitelů a náčelníků, jejichž osobní bojové zkušenosti a talent.

Originální zámysl vzniká jen tehdy, kdy byl správně ujasněn úkol a zhodnocena situace, zjištěna slabá a silná místa v bojové sestavě nepřítelů a zvolen optimální způsob plnění stanoveného úkolu. Avšak i po tom, kdy zámysl byl již rozpracován jako základ rozhodnutí, zkušený velitel (náčelník) včas reagoval na změny v situaci, směle upravoval již schválené plány použití sil a prostředků v boji a operaci, nebo přijímal nové rozhodnutí.

Nezbytnou podmínkou originálnosti zámyslu je umění použít v průběhu sražení nevě, pro nepřítel neočekávané způsoby bojové činnosti, které co nejlépe zabezpečují účinné využití zbraní a bojové techniky, útvarů a svazků.

— detailním předvídáním bojové situace.

Současné s rozpracováním nových otázek umění velet vojskům nesmíme ovšem zapomínat na studium zkušeností z minulosti. Především je důležité zobecnit jejich metodologickou stránku a tvůrčím způsobem jich využít k řešení úkolů velení na základě nové techniky v souladu s požadavky soudobého vojenského umění.

Vítězství v soudobém boji dosáhne ten velitel, který lépe zorganizuje velení, bude energičtější ve své činnosti a předvídavější ve svých zámýslech a rozhodnutích.

Čím dále tím více se vyznačuje vojenské umění kolektivní tvůrčí činností. Avšak veškerou odpovědnost za přijaté rozhodnutí i nadále má velitel s nedílnou velitelskou pravomocí. V soudobé válce, které se zúčastní mohutné a rychle působící druhy zbraní, nesmírně se zvýší úloha velitele a jeho odpovědnost za přijímaná rozhodnutí.

Hlavní podmínkou zabezpečení účinnosti bojové činnosti vojsk je v současné době přijetí zdůvodněných rozhodnutí. Princip optimalizace rozhodnutí, který považujeme za nejdůležitější v řízení ve všech odvětvích společenského života, má prvotní úlohu i ve vojenství.

Přijetí rozhodnutí je nejdůležitější moment v činnosti velitele ve velení vojskům. Přijetí zdůvodněných rozhodnutí v dnešních podmínkách vyžaduje ve velmi krátké době zpracovat ohromné množství operačně taktických informací. Jak tvrdí někteří specialisté, přijetí správného rozhodnutí předpokládá nyní zpracovat nejméně 80–85 % přesných propočtů. Ve druhé světové válce bylo zapotřebí zpracovat jen 15–20 % podobných propočtů.

Proto základ plánování a celého procesu velení vojskům tvoří dnes přesné operačně taktické a inženýrsko-technické propočty. Tyto práce v soudobých podmínkách můžeme splnit jen s využitím výpočetní techniky a jiných technických prostředků. Správné využití matematických metod a výpočetní techniky v procesu velení pomáhá velitelům zvládnout vědecký přístup k analýze složité bojové situace a vypracovat racionální variantu rozhodnutí. Hlavní úlohu při tom však mají hluboké znalosti otázek vojenství, bohaté zkušenosti a vojenský talent velitele, protože velení vojskům, v boji a operaci, bez ohledu na stále rozsáhlejší zavádění matematických metod a prostředků automatizace, zůstává i nadále hlavní tvůrčí funkcí velitelů a jejich štábů.

Sovětské vojenské umění definuje podstatu velení vojskům jako nepřetržitě působení velitele a štábu na podřízené útvary a svazky s cílem maximální realizace jejich možností ke splnění stanovených úkolů.

V rozhodnutí velitele se odráží situace a stav sil a prostředků bojujících stran, jejich potenciální možnosti v určité etapě. K dosažení vítězství nad nepřítelem to však nestačí, neboť dále pokračuje tvůrčí práce

k jeho upřesnění v souvislosti se situací, která se mění, se získáním nových podkladů, s nutností uskutečnit doplňková opatření, která zabezpečí úplně a včasné splnění přijatého rozhodnutí. Velký kolektiv štábu, správ a oddělení začíná v této době pracovat k uvedení tohoto rozhodnutí do života a k dovedení zámýslu velitele k logickému zakončení.

Velitel při přijetí rozhodnutí musí si dokonale představit dynamiku vývoje bojové činnosti, předvídat možnou činnost nepřítele, předem zvážit opatření k jeho předejití při vedení palebných úderů, zahájení ztečí a zasazování záloh, aby celou dobu udržel iniciativu ve svých rukou.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války potvrzují, že k zabezpečení nepřetržitosti velení a zabránění jeho narušení je velmi důležité předvídat průběh vývoje bojové činnosti do velké hloubky a na dlouhou dobu. Není to však snadné. Je nezbytné dokázat zjistit zámýsl nepřítele. Nestačí však omezit se jen na vytvoření výchozího uskupení vojsk a organizaci systému palby jen při zahájení bojové činnosti. V tomto případě by byl boj, sražení a operaci ponechán volný průběh a nepřítel by získal dodatečnou výhodu.

S rozvojem způsobů a prostředků ozbrojeného zápasu se zvětšil rozsah otázek, které musí velitel a štáb brát v úvahu při rozpracování rozhodnutí. Po zavedení jaderných zbraní do výstroje armád vznikla nutnost určit způsob jejich použití nadřazeným stupněm velení. Velmi důležité je také zhodnocení radioelektronické situace.

Prakticky je velmi těžké a někdy dokonce nemožné, aby velitel podrobně rozebral všechny faktory, které ovlivňují optimální rozhodnutí. Proto v praxi používá způsobu, kdy z celkového množství otázek vybírá k přijetí rozhodnutí ty nejdůležitější. Velitel určitým způsobem spojuje jednotlivá stadia přijetí rozhodnutí a vynechává analýzu jasných otázek.

Velitel při ujasnění úkolu se rozhodně nebude zabývat tím, zda je to hlavní nebo méně důležitý úkol. Stanovený úkol bude pro každého velitele vždy hlavní a k jeho splnění vynaloží všechny síly, znalosti, zkušenosti a vůli.

Metody práce k ujasnění úkolu, zhodnocení situace a stanovení zámýslu musí plně odpovídat vzniklé situaci; závisí na časových možnostech, znalostech nepřítele a vlastních vojsk, terénu, dále také na zkušenostech velitele a jeho organizátorských schopnostech.

Rozhodnutí je velmi důležitou činností, která zahrnuje sociální, ekonomické a vojenské otázky. Velká je odpovědnost voje-

vůdce za osudy a životy lidí, kteří čekají na jeho rozkaz a jsou připraveni k hrdiným činům. Velitel je musí nadchnout k boji a vzbudit u nich víru ve vítězství. To se zabezpečuje přesným určením bojových úkolů, dovedným plánováním operace, sražení i boje a dokonalou přípravou vojsk k vedení bojové činnosti.

Zvládnutí nových a dokonalejších metod práce je základem, na kterém můžeme dále zvyšovat sladěnost všech orgánů velení v celku. Jednou z těchto metod je souběžná metoda práce velitelů a štábů. Štáby svazků a útvarů při organizaci bojové činnosti, aniž by čekaly na konečné rozhodnutí nadřízeného velitele, souběžně s ním zahajují analogickou práci na základě předběžných nařízení. Po obdržení bojových nařízení své rozhodnutí upřesňují. Na rozdíl od posloupné metody, souběžně plánování umožňuje 2—3krát rychleji dokončit práce spojené s přijetím rozhodnutí a doručením úkolů vojskům.

Predběžná nařízení se vydávají ihned po tom, kdy velitel přijal zámysl operace (boje). V každém nařízení se podřízeným odrůčuje základ bojového úkolu; to jim umožňuje zahájit práci spojenou s přijetím vlastního rozhodnutí. A tak po uplynutí určitého času, kdy velitel obdržel směrnici, velitelé pluku a praporů již budou znát vlastní úkoly a na základě toho zahájí přípravu jednotek k boji.

K zabezpečení podstatného zkrácení doby na přijetí rozhodnutí a plánování operace (boje), musí být práce velitele a štábu co možná nejracionalnější, vedena přesně podle zpracovaného grafikonu, nepřetržitě, bez jakýchkoli přestávek a čekání na doplňující pokyny. To vyžaduje vysokou operativní a metodickou přípravu všech funkcionářů štábů a správné rozdělení povinností mezi příslušníky štábu.

Při souběžné metodě práce soustřeďuje velitel svou pozornost na řešení jen hlavních úkolů, a to:

- určení úkolů vojskům a vydání předběžných nařízení;
- schválení návrhů na bojové použití druhů vojsk a služeb;
- ukončení práce spojené s přijetím rozhodnutí;
- prověření a schválení plánovacích dokumentů.

Při řešení dalších otázek ponechává velitel širokou iniciativu podřízeným.

Úspěšné zvládnutí metody souběžné práce je závislé především na vědeckém a optimálním rozdělení funkčních povinností uvnitř štábů a mezi nimi.

Stanovíme-li funkční povinnosti, je důležité přesně vymezit kvalifikovanou práci

a technickou práci, dále vzít v úvahu osobní schopnosti každého vykonavatele, dobu a posloupnost plnění stanovených úkolů.

Základem rozdělení povinností mezi správami, odděleními, skupinami důstojníků a jednotlivými vykonavateli může být princip specializace. Někdy vznikají proti tomuto názoru námitky s odvoláním na to, že důstojník štábu musí vykonávat jakoukoli práci. Podle našeho názoru je taková tendence chybná. Specializace vůbec je totiž základem vědecké organizace každé práce. Budeme-li tuto zásadu ignorovat, potom důstojník štábu bude muset být univerzálním pracovníkem, schopným dělat všechno, tj. zpravidla nekvalifikovaně se ztrátou drahocenného času. Tak tomu někdy je i v praxi. V současné době se hovoří nejen o specializaci, ale také o zásadách automatického plnění úkolů, kterých nemůžeme dosáhnout bez přesného rozdělení úkolů mezi jednotlivé vykonavatele.

Příprava důstojníků k plnění funkčních povinností je obvykle organizována včas v průběhu každodenní činnosti štábů, na cvičeních, štábních nácvičích a na velitelských zaměstnáních, tj. v praktické práci. Při tom má zvláštní místo školení sladění činnosti v podmínkách různé situace a nedostatku času. Každý důstojník musí znát kvalitně a v krátké době připravit dokumenty a přesně vědět co a kdy má dělat. Proto funkční povinnosti důstojníka stanovíme konkrétně s určením posloupnosti jejich plnění a dobou zakončení zpracování dokumentů, která vychází z celkového grafikonu práce štábu. Při tom je snahou všech maximálně snížit počet rozpracovávaných dokumentů, určit jen hlavní z nich a na ty soustředit pozornost.

Upřesňujeme-li rozsah a obsah bojových dokumentů, vycházíme nutně z toho, že v první řadě musíme zpracovat ty, které potřebují podřízené stupně velení, aby mohly okamžitě zahájit organizaci bojové činnosti. Při tom musíme dodržet zásadu, aby úkoly dostaly v první řadě svazy a svazky, které jako první zahajují plnění úkolu.

Zkušenosti ze cvičení a štábních nácviček potvrzují, že zvládnutí souběžné práce velitelů a štábů všech stupňů značně zvyšuje sklonbenost a praceschopnost orgánů velení a umožňuje řešit složité úkoly ve zkrácených lhůtách.

Zavedení souběžné metody neznamená, že zamítáme ostatní metody plánování. Všechno závisí na situaci, místě a času. Bude-li mít velitel a štáb dostatek času,

je účelné použít postupné metody. Nejvíce se jí používá při plánování do zahájení bojové činnosti. Je důležité, že touto metodou ve všech štábech shora dolů a uvnitř těchto štábů budou řešeny všechny otázky v přísné posloupnosti.

V průběhu bojové činnosti, kdy podmínky vzniklé situace vyžadují rychlé reagování, bude pro velení vojskům charakteristické vydávání krátkých nařízení a rozkazů. Velitel při sledování průběhu boje a kontrole plnění rozkazů, bez zvláštní přípravy přijímá rozhodnutí k jednotlivým otázkám a osobně nebo s využitím nejbližších pomocníků vydává úkoly vykonavatelům.

Soudobé podmínky vedení bojové činnosti vyžadují značné zkrácení času na sběr a zpracování údajů o situaci. Jestliže v minulosti, kdy vojska útočila tempem 1–2 km za hodinu, veliteli armády např. stačilo dostat zobecněné údaje o situaci 2–3krát za 24 hodin a veliteli divize každé 2–3 hodiny, pak se nyní situace podstatně změnila. Nesmírně palebné a manévrovací možnosti vojsk vyžadovaly, aby velitelé všech stupňů (včetně velitele frontu) nepřetržitě dostávali poslední údaje o situaci, která se může často a zásadně měnit a nedostatek přesných údajů, nebo jejich opoždění může mít nedozírné následky.

Jeden člověk není schopen v krátké době shromáždit a zpracovat velké množství údajů o situaci, které přicházejí z mnoha pramenů. Současně je velmi těžké najít takový problém organizace bojové činnosti a velení vojskům, o kterém by nemusel rozhodovat osobně velitel. V těchto podmínkách, aby splnil své funkční povinnosti, je nucen využívat důstojníky štábu, náčelníky druhů vojsk a služeb, přijímat jejich návrhy, vyžadovat zprávy a podklady; na to je zapotřebí hodně času.

Jak potom, při dodržení principu nedílné velitelské pravomoci, můžeme zlepšovat práci orgánů velení? Odpověď na tuto otázku nám dává samotná praxe vojsk.

Zkušenosti z použití prostředků automatizace na cvičeních ukazují, jak složitou a rozsáhlou práci můžeme splnit s využitím výpočetní techniky. Např. na jednom velitelsko-štábním cvičení pro přijetí rozhodnutí bylo v krátké době zpracováno 125 variant rozhodnutí podle 27 různých metodik operačně taktických propočtů. To umožnilo zásadně upravit rozhodnutí a nakonec značně zkrátit dobu všech prací.

V posledních letech je stále více pozornosti věnováno technickému vybavení orgánů velení. V této oblasti bylo dosaženo zřejmých úspěchů. Byly vyhodnoceny a

uspořádány získané zkušenosti a určeny hlavní směry rozvoje prostředků velení, kterými jsou čím dále více vybavována vojska. Úkolem dneška je, s využitím materiálně technické základny zdokonalovat systém velení ke zvýšení jeho operativnosti a pevnosti.

Současně s tím je důležité dále zvýšit úlohu (a odpovědnost) náčelníka štábu, náčelníků správ a oddělení, rovněž náčelníků druhů vojsk a služeb při uskutečňování opatření k zabezpečení bojové činnosti vojsk. Musí mít právo, aniž by čekali na zvláštní pokyny, na základě zámyslu velitele a jím stanovených bojových úkolů přijímat rozhodnutí k odpovídajícím druhům zabezpečení, podrobně je plánovat a po schválení plánů vydávat úkoly odpovídajícím vykonavatelům. Náčelník štábu bude mít vždy právo jménem velitele vydávat nařízení všem jemu podřízeným funkcionářům. Je organizátorem práce všech důstojníků štábu a náčelníků druhů vojsk a služeb, protože nikdo lépe než on nezná tak situaci a není zasvěcen do všech podrobností rozhodnutí a záměrů velitele.

V současné době velitelé zpravidla nevydávají podrobné pokyny všem druhům zabezpečení bojové činnosti. Ve většině případů se omezí jen na vydání pokynů pro hlavní a nejdůležitější druh zabezpečení, zásadního charakteru. Všechny ostatní řeší náčelník štábu a náčelníci druhů vojsk a služeb.

Jedním z hlavních úkolů velení vojskům je rychlé doručení předběžných a bojových nařízení, směrnic a rozkazů vykonavatelům. Mohou být předávány vojskům různými způsoby:

- ústně;
- s využitím technických prostředků spojení;
- operačními směrnicemi (bojovými nařízeními) odeslanými bezprostředně vojenskou poštou nebo předávanými spojovacími prostředky;
- kurýrem;
- v jednotlivých případech také přizváním odpovídajících funkcionářů z podřízených štábů.

Zkušenosti Velké vlastenecké války svědčí o tom, že nejlepším způsobem doručení bojových úkolů podřízeným je osobní styk. Avšak v soudobých podmínkách je značně ztížen. Proto musí být široce používány prostředky dálkového a osobního styku. Současně je nutné hledat také další nové prostředky a způsoby doručování úkolů podřízeným.

Bojová nařízení, která vydává ústně velitel, náčelník štábu nebo náčelníci druhů

vojsk a služeb, musí být ihned zpracována písemně (nebo nahrána na magnetofonový pásek) a potom doručena podřízeným jako dokument.

Při vydávání úkolů musí velitel v plné míře projevit tvůrčí činnost a umění. Faktori času a konkrétní situace při tom mají prvotradou úlohu: určují metodu doručení úkolu. Velmi důležité je také znát osobní vlastnosti podřízených. Jednomu stačí stručně objasnit úkol. Druhý naopak potřebuje úkol podrobně vysvětlit a stanovit způsoby jeho splnění.

V procesu doručování rozhodnutí nesmíme zapomenout, že na podřízeného působí nejen řeč a tón náčelníka, ale také celkový jeho způsob chování. Proto velitel musí slovy a skutky přesvědčit podřízené, že přijaté rozhodnutí v daných podmínkách je jediné správné. Základem tohoto přesvědčení je vysoká osobní připravenost velitele, jeho ideové a morálně politické zocelení, hluboké vojenskotechnické vzdělání a široký celkový rozhled.

Příprava vojsk k operaci a boji je organizována v souladu s charakterem stanovených úkolů a zahrnuje ohromný rozsah opatření.

Zkušenosti Velké vlastenecké války svědčí o tom, že cílevědomá příprava vojsk a štábů k bojové činnosti je součástí umění velet a hraje důležitou úlohu při dosažení úspěchu. Toto dokazují mnohé operace. V soudobých podmínkách tato úloha značně narůstá ve spojitosti s použitím jaderných zbraní, s kvalitativními změnami klasických prostředků ničení a se složitým charakterem boje a operace.

Celý proces přípravy musí velitel neustále kontrolovat a pomáhat vojskům.

Každý velitel učí své podřízené umění velet vojskům s využitím různých forem a metod přípravy. Vybírat a používat je však musí diferencovaně. Někdy např. použije metody zdoluhavého přijímání informačních zpráv velitelů a náčelníků. Toto však vždy věci neprospívá. Velitelé a štáby v období přípravy a podávání informačních zpráv se na dlouhou dobu odpoutávají od vojsk. Jejich hlavní pozornost je soustředěna na přípravu informačních zpráv a štábní kulturu dokumentů, které budou předloženy řídicímu zaměstnání, ale na bezprostřední život a tvůrčí práci u vojsk jim nezbude čas. Takové metody můžeme použít jen při vojenských hrách a velitelsko-štábních cvičeních na mapách, kdy v operační situaci děláme určité skoky a nemáme skutečnou cvičící vojska a štáby, kterým je nutné neustále velet, určovat a upřesňovat úkoly a kontrolovat přípravu

k bojové činnosti. V těchto podmínkách můžeme podrobněji vyslechnout cvičící velitele a náčelníky, prověřit pochopení úkolu, pomoci při rozpracování správného rozhodnutí a při stanovení úkolů podřízeným.

Při takových a velitelsko-štábních cvičeních je účelné pokud možno operativněji vyslechnout informační zprávy a větší pozornost věnovat práci u vojsk, zejména při organizaci boje v terénu. Sledujeme-li, jak velitel řídí vojska, můžeme ihned zjistit chyby a nedostatky v práci, včas dávat odpovídající pokyny, které zabezpečují jejich odstranění.

Při takové metodě má cvičící velitel právo disponovat s časem tak, jak považuje za nutné, a organizovat práci nezávisle na činnosti řídicího cvičení. To zabezpečuje veliteli a štábu možnost nepřetržitého velení vojskům a rovněž plnou samostatnost při organizaci boje v terénu, při doručování úkolů vojskům a kontrole přípravy podřízených k plánované bojové činnosti.

Úloha řídicího cvičení a jeho štábu tkví v tom, aby jednak usměrňoval podřízené velitele a štáby k přijetí zdůvodněného rozhodnutí a k praktickému zabezpečení jeho splnění, jednak v potřebnou dobu naváděl na nejsprávnější cestu při organizování soudobého vševojskového boje a operace.

Praxe cvičení potvrzuje účinnost a nutnost vyčlenit dostatek času na práci, která souvisí s organizací boje v terénu na všech stupních velení. Jen tak je možné úplně a přesně předat podřízeným velitelům zámysl a obsah rozhodnutí, přesvědčit se u podřízených o správnosti jeho pochopení a o víře v jeho splnění.

Dále považujeme za nutné se zmínit o tak důležité oblasti umění velet, jako je kontrola.

Úkolem kontroly je objektivně zhodnotit situaci vojsk, jejich stav a připravenost ke splnění určených úkolů i reálný průběh bojové činnosti. Hlavní je zabezpečit nejúčinnější splnění určených úkolů vojsky, předcházet a včas napravit chyby, kterých se dopustili podřízení. Kontrola musí být včasná, nepřetržitá, cílevědomá a objektivní.

Metody kontroly mohou být různé. V rámci větší operativnosti můžeme podřízené kontrolovat při rozhovorech s nimi, spojovacími technickými prostředky, studiem předložených dokumentů, pozorováním činnosti vojsk atd. Nejúčinnější však je bezprostřední výjezd velitele a odpovědných funkcionářů štábu, politické správy (oddělení) a náčelníků druhů vojsk a služeb k vojskům. Tato metoda umožňuje zís-

kat nejsprávnější představu o tom, jak podřízení chápou a plní vydaný rozkaz nebo nařízení. Přitom je možné na místě přijmout potřebná opatření k odstranění všech možných neočekávaných překážek.

Současně však kontrola se nesmí stát „poručnictvím“ podřízených, svazovat jejich iniciativu a samostatnost při plnění stanovených úkolů a také odvádět na dlouhou dobu vedoucí funkcionáře od vojsk. Tvůrčí činnost a iniciativa se skutečně rozvíjejí jen tehdy, když podřízený má úplnou samostatnost v rozmezí jeho práv.

Systematická prověrka podřízených umožňuje stanovit jejich schopnost k tvůrčí práci a samostatnosti, k iniciativě a vytrvalosti při plnění stanovených úkolů, k dovednosti získat kladné zkušenosti a přijmout opatření k jejich rozšíření. Ve vojenské praxi je známý např. takový jev: velitel nebo náčelník pracuje svědomitě, ze všech sil, snaží se včas reagovat na upozornění nadřízených, ale výsledky nejsou na odpovídající úrovni a navíc existují vážné nedostatky u svazku nebo útvaru. Od nadřízených stupňů velení přicházejí pokyny, rozpracovávají se plány opatření k odstranění nedostatků. Za nějaký čas však opět zjišťujeme tytéž chyby a nedostatky. Důvodů může být několik. Zku-

šenosti ukazují, že hlavním důvodem je slabá prověrka plnění úkolů. I když se o ní mnoho hovoří na poradách a schůzích, prakticky však v celé řadě případů neodpovídá požadavkům.

Požadované účinnosti kontroly dosáhne tehdy, bude-li povinnou každodenní funkcí všech funkcionářů na všech stupních velení. Ignorování kontroly zbavuje velitele možnosti znát skutečný stav a přijímat v případě potřeby konkrétní opatření k odstranění nedostatků. To vede ke zbytečnému dopisování, které tak zahlť aparát velení, že nemá čas nejen na prověrku faktického plnění rozkazů a směrnic, ale dokonce ani na přečtení hlášení, informací a dokumentů.

Účinnost kontroly v mnoha směrech závisí na samotných kontrolních orgánech. Někteří z nich místo toho, aby zkoumali skutečný stav věcí, věnují hlavní dobu na prověrku dokumentů. To vede k tomu, že podřízené stupně velení je včas nebo dodatečně připraví, a úsilí věnují ne organiza-torské činnosti, ale rozpracování rozsáhlých dokumentů. Abychom tedy uspěli kontrolovat plnění rozkazů a nařízení, musíme prověrku plnění zařadit do každodenní práce, musí být povinnou součástí organiza-torské práce všech stupňů velení.

Někdy se setkáváme s názorem, že další automatizace velení nás přiblíží ke „strojovému“ přijetí rozhodnutí a velení vojskům. Ti, kteří tak myslí, zapomínají, že žádná, dokonce ani nejdokonalejší technika není schopna zaměnit člověka (velitele), který plně odpovídá za výsledek boje, operace; technika mu může jen pomáhat.

Proto musíme tuto otázku rozebírat ve vzájemném vztahu člověka a techniky. Přitom stavíme na první místo člověka, jeho umění a vůli. Člověk je hlavním článkem soudobých systémů velení a nikdy nemůže být vyloučen z procesu velení vojskům. Současně s tím se jeho funkční povinnosti natolik viditelně změnily a zkomplikovaly, že jejich úspěšné splnění vyžaduje využívání všech tvůrčích možností lidského rozumu a trvalého používání soudobých prostředků velení, včetně výpočetní techniky.

Přijetí rozhodnutí k boji je nejdůležitější etapou v činnosti velitele. Nemůže být sníženo jen na mechanické propočty několika variant a na zvolení nejvýhodnější z nich. S takovou prací by se skutečně mohl vypořádat i stroj. Ve skutečnosti je automatizovaný systém velení pro velitele

prostředkem přípravy v soudobých operacích potřebných propočtů a zdůvodnění volby nejlepší a nejúčinnější varianty rozhodnutí z celkového počtu, který velitel a jeho štáb promyslel.

Proto široké zavádění automatizace, matematických metod a výpočetní techniky do práce orgánů velení nejen že nesnižuje, ale naopak ještě více zdůrazňuje jako aktuální problém výběr, přípravu, výcvik a výchovu velitelských a řídicích kádří, zdokonalování stylu jejich práce a školení umění velet.

Jestliže dříve v umění velet převažovaly hlavně intuice a zkušenosti, v současné době kromě toho stále většího významu nabývá přesný propočet, založený na podrobném rozboru bojových možností bojových stran. S rozvojem techniky a výzbroje a s pokračující složitostí vojenství má velitel čím dál tím více práce s vypracováním a zdůvodněním svého rozhodnutí. Proto musí v největší míře a plně využívat celý komplex automatizovaných systémů velení.

Jaké jsou tendence v této oblasti? Na jedné straně se neustále zdokonaluje technika velení a vytvářejí se neustále nové

prostředky automatizace. Na druhé straně zůstává jako hlavní činitel člověk, jeho intelekt, tvůrčí iniciativa a samostatnost. A čím vyšší je stupeň a orgán velení, tím větší jsou požadavky jak na technické prostředky, tak i na umění velitele.

Proto v soudobých podmínkách je velmi důležité řešit úkoly automatizace velení, předávat strojům tu část práce velitele a štábu, která nemá tvůrčí, ale pomocný charakter. Ještě důležitější je neustále zdokonalovat speciální přípravu a odborné návyky velitelských a štábních kádrů.

K úspěšnému velení vojskům ovšem nestačí jen úplná znalost zákonů a principů vojenského umění a dostatek dokonalé techniky velení. Důležitější je umění používat tuto techniku v praxi, tj. správně hodnotit vzniklou situaci a okamžitě reagovat na vzniklé změny odpovídající úpravou dříve přijatého rozhodnutí. Z vojenské historie známe mnoho příkladů, kdy v průběhu bojové činnosti docházelo ke změně rozhodnutí v zájmu dosažení vítězství. Zkušenosti ze cvičení ukazují, že při rozvíjení bojové činnosti ve vysokých tempech budou velitelé přijaté rozhodnutí velmi často měnit a upravnovat. Při zásadní změně situace, kterou nebylo možné při přípravě rozhodnutí předvídat, může vzniknout nutnost přijmout

úplně nové rozhodnutí ještě před skončením operace.

Operace, sražení, boj — to není jen činnost a protičinnost sil a prostředků bojujících stran, zápolení v bojových a morálně politických kvalitách vojsk, ale také boj dvou rozhodnutí, dvou velitelů, soutěžení rozumů, talentu a zkušeností. Úspěch nakonec bude mít ten, kdo dokáže v kratší době přijmout správné rozhodnutí a určit úkoly na základě zhodnocení všech možností vlastních i nepřátelských vojsk, kdo dokáže získat iniciativu a vnutit nepříteli vlastní vůli.

Účinnost velení vojskům je závislá nejen na schopnosti velitelů včas a správně určovat a upravnovat úkoly, ale také na jejich umění rozpracovávat a úspěšně používat nových způsobů vedení boje, sražení a operace. To je zvláště důležité v soudobé válce, kdy účinnost prostředků ničení nesmírně vzrostla, kdy velitelé musí dokonale ovládat nejen samotné vojenské umění, ale také matematické metody analýzy, potřebné k přijetí rozhodnutí. Osobnost velitele je dnes výjimečně složitá. V ní se organicky v jedno slučují vysoké ideové, morální, psychologické, intelektuální, fyzické a volní kvality, skloubené s vysokou operačně strategickou a technickou přípravou a s celkovou kulturní úrovní.

různé

K INTERNACIONÁLNEJ VÝCHOVE VELITEĽSKÉHO ZBORU ČESKOSLOVENSKEJ ARMÁDY V PREDFEBRUÁROVOM OBDOBÍ (1945–1948)

Podplukovník PhDr. Vladislav Š m i h u l a

V súvislosti so zostrením sa dnešného ideologického boja medzi dvoma rozdielnymi spoločenskými sústavami prichodí nám zamyslieť sa nad bojom medzi československou buržoáziou a Komunistickou stranou Československa pred triadslatimi rokmi o realizáciu záverov, pevne zakotvených v Košickom vládnom programe, pri budovaní novej československej armády. Tzv. demokratická buržoázia na čele s Benešom sa do určitej miery zaslúžila o aktívnu účasť v národnoslobodzovacom boji československého ľudu proti hitlerovskému fašizmu. Dlhoročným sústavným ideologickým pôsobením si získala táto buržoázia medzi maloburžoáznymi vrstvami silný vplyv, čo bolo dôležitým kritériom v jej zápornom postoji pri realizácii vládneho programu, pretože bol dielom komunistickej strany. Buržoázia vzhľadom na získanú všeobecnú autoritu komunistov počas odboja bola nútená súhlasiť s koncepciou KSČ na budovanie povojnovej spoločnosti v Československu. Tak to bolo i na úseku najdôležitejšej mocenskej zložky štátu — výstavby československej armády.

Komunistickej strane Československa na základe Košického vládneho programu išlo o cieľavedomé a systematické formovanie dôstojníckych kádrov na uvedomelých a disciplinovaných ľudí, ktorí by boli schopní viesť masu vojakov z hľadiska vývoja národnej a demokratickej revolúcie. Na druhej strane komunistickej strane išlo o to, aby sa dôstojníci novej armády zbavili prežitkov buržoázej výchovy. Výchova a prevýchova je dlhodobý proces, boj za nové myslenie proti starému. V bezprostrednom povojnovom období komunisti presadzovali výchovu v duchu vládneho programu, v ktorom sa prelínali prvky demokratickej výchovy — obsahujúce nové črty, oproti buržoáznym nánosom, zaručujúce trend k socialistickej výchove. Chápať výchovu z hľadiska pohybu revolúcie v konkrétnom období ako ucelenú sústavu je veľmi problematické, i keď je zrejmé, že sa postupne vo výchovnej praxi prelínali prvky demokratickej výchovy s ele-

mentami socialistickými. Toto zákonite vyplýva z obdobia prechodu národnej a demokratickej revolúcie v revolúciu socialistickú, keď sa nemôže vymedziť presná hranica medzi demokratickou a socialistickou výchovou. V tejto súvislosti možno uviesť, že ani v iných oblastiach spoločenského života v skúmanom období, nemôžeme určiť presné hranice medzi demokratickou a socialistickou sférou. Napríklad v hospodárskej oblasti vytvorené národné správy, znárodnené hospodárstvo, konfiškáty, maloburžoázne hospodárstvo, konzumné družstvá atď. Skúmaním týchto mnohokrakých foriem vlastníctva výrobných prostriedkov v novom ľudovodemokratickom štáte ťažko určíme ich charakter z hľadiska demokratických a socialistických pomerov.

Je dôležité, že v novej československej armáde podľa zásad Košického vládneho programu išlo o výchovu štátnu, celonárodnú, demokratickú a antifašistickú. To sú základné smery politickovýchovnej činnosti v povojnovej armáde.

Komunisti prísne pokračovali v duchu línie vládneho programu a pričínili sa o presadenie morálno-politickej výchovy a osvety v armáde a tiež presadili, že všetci príslušníci armády na základe prijatého zákona o politických právach vojakov dostali základné občianske práva, ktoré im boli v predmníchovskej armáde odobraté. Týmto sa výrazne zmenil charakter armády oproti tzv. „nepolitickosti“ presadzovanej buržoáziou na charakter politického mocenského subjektu ľudovodemokratického režimu.

Politická výchova v povojnovej armáde nadobudla trvalé miesto v jej výchovnom systéme a kvalitatívny rozdiel oproti osvetovej výchove pestovanej v duchu vládnej vykorisťovateľskej triedy v predmníchovskej armáde. K uskutočneniu politickej výchovy v armáde bol vytvorený nový osvetový aparát, ktorý nadväzoval na morálno-politickú výchovu v 1. čs. armádnom zbore v ZSSR. Osvetoví dôstojníci boli v absolútnej väčšine členmi komunistickej strany, prostredníctvom ktorých mohla strana realizovať zásady jej vojenskej politiky. Táto politika prijatá Košického vládneho programu nadobudla črtu vládnej politiky. To bol dôležitý moment Komunistickej strany Československa pri presadzovaní progresívnych cieľov v období prechodu národnej a demokratickej revolúcie v revolúciu socialistickú. V celom predfebruárovom období bola politika komunistickej strany ofenzívna, kým buržoázia viedla politiku defenzívnu. Tak tomu bolo

vo všetkých oblastiach spoločenského života, nevynímajúc ani oblasť výchovy vtedajšieho dôstojníckeho zboru.

Propagovanie československo-sovietskych vzťahov bolo jednou z dôležitých oblastí, čomu venovali komunisti v armáde mimoriadnu pozornosť. Z vojenského hľadiska išlo o využívanie sovietskych skúseností pri budovaní povojnovej československej armády. Oficiálnym základom pre túto oblasť boli príslušné ustanovenia Košického vládneho programu. Sovietsky zväz poskytol pre naše jednotky výzbroj a tiež sovietska vláda odmietla náhradu za vydržiavanie našich vojakov na území ZSSR počas vojny. Do novembra 1945 boli na území Československa sovietske jednotky. Sovietski vojaci boli nápomocní pri hojení vojnových rán našej republiky. Dokladom toho je i vybudovanie železného mostu cez Dunaj v Bratislave a iná konkrétna pomoc pri obnove vojnou zničeného nášho hospodárstva. Pobyt sovietskych vojakov v Československu bol zdrojom invektív zo strany reakčných živlov. Proti týmto ohováračkám po prvýkrát verejne vystúpil Klement Gottwald na manifestácii brnenských pracujúcich v novembri 1945, keď uviedol, že „začínajú vyliezať mníchovské potkany a rozširujú lži“ (Rudé právo, 9. 11. 1945). Klement Gottwald vyvrátil falošné tvrdenie o ťažkostiach v zásobovaní, na ktorom vraj majú vinu sovietski vojaci, pretože ich musíme živiť. „V skutočnosti ... uviedol Gottwald ... prispievame k výžive Sovietskej armády len nepatrnou čiastkou nášho zásobovacieho rozpočtu.“ Bola to prvá kampaň reakcionárov proti hlboko zakorenenej vzťahom medzi československým a sovietskym ľudom. Takáto lži-propaganda vyšla nazmar, o čom nám svedčí srdečné, slávnostné rozlúčenie sovietskych vojakov s našimi pracujúcimi v čase ich odchodu z nášho územia.

Okamžite po prijatí Košického vládneho programu komunistom išlo popri celkovom jeho plnení i o uskutočňovanie jeho vojenskej časti. To sa stalo na prvom zasadnutí Vojenskej rady, ktorá sa uzniesla požiadať vládu ZSSR o vyslanie sovietskych učiteľov a inštruktorov pre naše vojenské školstvo. Dôsledne sa vychádzalo z pasáže vládneho programu o budovaní čs. armády podľa vzoru Sovietskej armády. K tomu sa robili konkrétne opatrenia ako v organizácii, tak i vo výcviku našej armády. Do vojenských akademií v Sovietskom zväze bolo vyslaných niekoľko desiatok dôstojníkov čs. armády na štúdium. Velenie

našej armády prejavilo záujem o zovšeobecnenie skúseností Sovietskej armády počas druhej svetovej vojny, k čomu zorganizovalo študijný zájazd čs. dôstojníkov na miesta najvýznamnejších bojov Veľkej vlasteneckej vojny. Z týchto skutočností usúdime, že budovanie našej armády v roku oslobodenia republiky úspešne napredovalo podľa vzoru Sovietskej armády. V ďalšom období sa presvedčime, že armádna reakcia vyvíjala snahu o brzdenie zásad vládneho programu. O tento problém sa živo zaujímali i komunistickí poslanci, keď žiadali od Ministerstva národnej obrany zodpovedať otázku plnenia Košického vládneho programu na úseku armády. Týmto spôsobom komunisti naliehali na ministerstvo plniť vládny program, respektíve odhaliť armádu reakciu pri jeho neplnení. Tak to bolo i pri výstavbe veliteľského zboru, keď jedno oddelenie MNO na predloženú otázku zodpovedalo pochybovačne v tom zmysle, že budovanie Československej armády podľa vzoru Sovietskej armády by vyžadovalo najmenej dvojnásobného počtu veliteľského zboru a preto pri budovaní armády sa bude prihliadať na dané možnosti štátu.

Predpokladáme, že rozpad protihitlerovskej koalície a zoslabenie vnútropolitckej situácie v roku 1947 v Československu adekvátne účinkovalo na reakciu v armáde, keď sa na rokovaní Armádného poradného zboru prijalo opatrenie na minimálne zníženie sovietskych inštruktorov na našich vojenských učilištiach. Preberanie sovietskych skúseností pred Februárom 1948 v našej armáde po vojensko-odbornej stránke môžeme rozdeliť na dve obdobia. V prvej etape národnej a demokratickej revolúcie — do októbra 1945 sa v tomto smere podnikali niektoré pozitívne kroky. V druhej a tretej etape revolúcie dochádzalo k oklišťovaniu toho, čo bolo skôr prijaté. To potvrdzuje i náčelník Hlavnjej správy výchovy a osvet generál Jaroslav Procházka, keď v krátkom čase po februárových udalostiach v júli 1948 udával, že sa „podrývali naše zväzky najmä so ZSSR, šírila sa nevera vo vlastné sily a v silu spojencov“. [Vojenská výchova, ročník 1948, číslo 9—10.] V tejto štúdii ďalej rozváža príčiny neplnenia ustanovenia Košického vládneho programu. Dokazuje, že oproti objektívnym príčinám boli subjektívne príčiny hlavnými v neplnení vládneho programu, ktoré vyplynuli z nedôslednej očisty veliteľského zboru.

I keď neboli dosiahnuté na dostatočnej úrovni výsledky preberania sovietskych skúseností v našej armáde po

praktickej stránke, na druhej strane jednotliví vojenská funkcionári vo svojich vystúpeniach a hláseniach sa dovoľovali spolupráce so Sovietskou armádou. V dôsledku prijatých vládnych programov, či už Košického, alebo Budovateľského a všeobecnej politickej situácie nebolo ani možné, aby reakcionári v armáde vystupovali verejne proti priateľstvu Československa so Sovietskym zväzom. Tým by sa úplne izolovali od myslenia základnej masy vojakov.

Na pomoc propagande k upevňovaniu československo-sovietskych vzťahov bolo publikovaných v tom čase dostatočné množstvo materiálov. Mám na mysli pokrokové armádné časopisy ako Bojovník, Obrana ľudu, Svobodné Československo a nevynímajúc časopisy vydávané Komunistickou stranou Československa Časopis Obrana ľudu uverejnil významný článok od sovietskeho autora A. Krovikija „Niektoré charakteristické črty sovietskeho dôstojníka“, ktorý môžeme považovať za zásadnú stať z hľadiska výchovných aspektov pre československých dôstojníkov v tom čase. [Obrana ľudu, 25. januára 1947]. Autor v tomto článku poukazuje, že sovietsky dôstojník je výkvet Červenej armády a je obklopený laskou a úctou sovietskych ľudí. Autor ďalej hovoril o vojenskej cti sovietskeho dôstojníka, ktorá je daná vojenskou prísahou a je spojená s jeho schopnosťami zvíťaziť nad nepriateľom. Konštatuje, že dôstojník Sovietskej armády, to je dôstojník nového typu a boje s nemeckým fašizmom potvrdili v plnej miere vynikajúcu úlohu sovietskeho dôstojníka. V tomto zmysle aj teoretický časopis Komunistickej strany Československa Tvorba uverejnil rad príspevkov. Všimnime si, ako autor v jednom článku porovnáva rozdiely Sovietskej armády od ostatných západných armád. Na konkrétnom príklade uvádza rasové problémy v USA, keď v priebehu 76 rokov (1870 až 1946) na vojenskej akadémii vo West-Pointu skončilo štúdium len sedem černochoch a do námorníckej akadémie sa dostalo len päť černochoch. [Tvorba, ročník 1947, číslo 30.] Časopis vojenská výchova publikoval z pohľadu marxistickej historiografie stať o historických skutočnostiach, ktoré odporovali vtedajším ráhľadom. Bolo to zo zhromaždenia príslušníkov Ministerstva obrany pri príležitosti 30. výročia Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie. Na tomto zhromaždení náčelník Hlavnjej správy výchovy a osvet Jaroslav Procházka uviedol, že Októbrová revolúcia mala zásadný vý-

znam pre vznik Československa a že bez „7. novembra 1917 by nebolo 28. októbra 1918“. (Vojenská výchova, ročník 1947, číslo 3—4.)

V súvislosti s propagovaním československo-sovietskych vzťahov sa venovala pozornosť aj výchove k ostatným slovanským národom. Išlo o novú slovanskú politiku, ktorá nadväzovala na jednotu Slovanov proti nemeckému fašizmu v druhej svetovej vojne. Propagovala sa myšlienka vďaka Sovietskemu zväzu za oslobodenie iných porobených slovanských národov, v ktorom boji Sovietska armáda splnila svoju oslobodzovaciu misiu. Jednota slovanských národov sa stala aktuálnou i po vojne. Vychádzala zo spojeneckých zmlúv medzi Sovietskym zväzom a inými slovanskými národmi na uplatnenie širokej povojnovej spolupráce. V tejto súvislosti sa široko zvyrazňoval význam slovanskej politiky pre Československo z hľadiska prijatej zmluvy o priateľstve, vzájomnej pomoci a povojnovej spolupráci medzi Československom a Sovietskym zväzom zo dňa 12. decembra 1943. V celom predfebruárovom období bola pre demokraticky zmýšľajúcich dôstojníkov idea slovanskej politiky prifašľivá, ba i po februárových udalostiach minister národnej obrany na zhromaždení dôstojníkov MNO, v apríli 1948, vychádzal vo svojom prejave z aspektu slovanskej politiky.

Z hľadiska výchovy dôstojníkov propagovali sa zvláštnosti budovania jednotlivých slovanských armád: juhoslovanskej, poľskej a bulharskej. Zvýrazňoval sa ich charakter ľudovosti a politickosti.

V juhoslovanskej partizánskej armáde počas bojov s nemeckými fašistickými vojskami bolo vyradených päťtisíc nových dôstojníkov, ktorí pochádzali z pracujúcich vrstiev. Podobne ako u 1. československého armádneho zboru v ZSSR tak i v juhoslovanskej armáde vznikli orgány morálno-politickej výchovy. Tento aparát vychovával ľud a vojakov v duchu ideí, za ktoré juhoslovanská armáda bo-

jovala a bol prevzatý aj v povojnovej armáde.

V našich časopisoch sa vyzdvihovali pozitívne skúsenosti z budovania poľskej armády. Zvlášť sa písalo o príprave dôstojníckeho zboru, pričom sa kladol dôraz na veliteľské schopnosti a morálne kлады dôstojníkov. Pozoruhodné boli nápisy vyvesené v kasárňach: „Schopnosť a práca, a nie maturita vytvárajú dôstojníka“. Podobne aj z tejto armády sa u nás popularizovala myšlienka ľudovosti a politickosti.

Podobný proces aký prežíval náš dôstojnícky zbor bol aj v bulharskej armáde. Najväčším problémom v tejto armáde bolo vytvorenie nového dôstojníckeho zboru. Do bulharskej armády sa vrátili dôstojníci pokrokového zmýšľania, ktorí boli monarchistickým režimom skôr z nej vylúčení. Na základe prijatého zákona o očiste 2. júna 1946 sa urobil široký očistný proces a za necelé dva mesiace po prijatí tohto zákona bolo z armády vylúčených 1900 reakčných dôstojníkov. Bulharska armáda takto nadobudla charakter ľudovosti a zavedením volebného práva a politickej výchovy i charakter politickosti.

Komunistická strana Československa propagovaním iných armád slovanských štátov ukazovala východiskové cesty riešenia vojenských otázok, ktoré v našej armáde pokulhávali. Vo všetkých spomínaných slovanských armádach, osobitne v poľskej, kde vyvrcholili najostrejšie formy triedneho boja, vyriešil sa základný problém armády — vybudovanie veliteľského zboru, pine oddaného ľudovo-demokratickým režimom daných krajín.

Charakter slovanskej politiky bol typický pre naše podmienky v období prechodu národnej a demokratickej revolúcie v revolúciu socialistickú. Táto politika postupne nadobúdla nové črty. Po triednych premenách v jednotlivých štátoch boli vytvorené základy pre kvalitatívne vyššiu socialistickú internacionálnu politiku.

OBSAH ROČNÍKU 1977

OBECNÁ TEORIE

VM číslo strana

plukovník PhDr. Josef Rederer, CSc.		
VŘSR — počátek dějin vojenské politiky socialistického státu	6	3
podplukovník PhDr. Alois Michňák, CSc.		
VŘSR a vznik sovětské vojenské vědy	6	7
podplukovník RSDr. Jan Polášek		
VŘSR a sociální pokrok	8	3
generálporučík PhDr. Antonín Brabec		
Únorové vítězství lidu a naše armáda	10	3
podplukovník Josef Voda		
Únor 1948 — kvalitativní předěl ve výstavbě ČSLA	10	11
generálmajor ing. Jiří Nečas		
60. výročí vzniku Sovětské armády — 60 let úspěchů při obraně socialismu a míru	10	17
podplukovník PhDr. Karel Schaller		
Sovětské ozbrojené síly — záštita světového socialismu a míru	10	22
podplukovník PhDr. Alois Michňák, CSc.		
V. I. Lenin o formách a metodách ozbrojeného zápasu	7	11
podplukovník PhDr. Stanislav Vodička		
K otázkám vojenské politiky strany po XV. sjezdu KSČ	2	3
plukovník ing. Miloslav Buzek		
Význam závěrů XV. sjezdu KSČ pro další posílení obranyschopnosti ČSSR	1	3
podplukovník ing. Karel Bouška		
podplukovník Bohumil Zýka		
Vojenskopolitické závěry XXV. sjezdu KSSS a XV. sjezdu KSČ	7	3
podplukovník PhDr. Karel Schaller		
XXV. sjezd KSSS a aktuální otázky vědeckotechnického pokroku ve světě	4	6
podplukovník PhDr. Josef Kůta		
Boj KSSS za další uvolňování mezinárodního napětí a realizace politiky mírového soužití	5	8

podplukovník PhDr. Alois Michňák, CSc.		
Otázky vojenské vědy v díle Marxe a Engelse	1	9
podplukovník doc. PhDr. Oldřich Mahler, CSc.		
Systém vědeckých znalostí o válce a armádě a vojenská historická věda	8	14
podplukovník ing. Milan Hudec, CSc.		
Některé problémy vědy jako činitele válečné ekonomického potenciálu v mírové době	7	16
podplukovník František Škabrada		
Společenské vědy, vědeckotechnický pokrok a obranyschopnost země	4	3
plukovník ing. Jaroslav Douda, CSc.		
Vytváření předpokladů pro širší uplatnění výsledků vojenskovo-vědecké práce	3	12
podplukovník PhDr. Miloslav Fejt, CSc.		
podplukovník ing. Mikuláš Rybář, CSc.		
podplukovník ing. Václav Záček		
Za vyšší úroveň metodiky vojenskovo-vědecké práce	5	13
podplukovník PhDr. Bohumil Hnízdó, CSc.		
Dialektika cíle a prostředků ve válce	9	3
podplukovník PhDr. Vladimír Svíték		
Úloha lidského činitele v soudobém vojenství	4	12
podplukovník PhDr. Bohumil Hnízdó, CSc.		
Sociálně politické aspekty času a prostoru a jejich význam v ozbrojeném zápase	2	7
podplukovník RSDr. Jan Polášek		
Způsob výroby a soudobé vojenství	6	12
podplukovník Josef Voda		
Upevňování vedoucí úlohy strany — základní předpoklad posilování politické, bojové a mobilizační připravenosti ČSLA	3	3
podplukovník PhDr. Vladimír Ulrych		
Úkoly SPP při zkvalitňování bojové pohotovosti a připravenosti ČSLA	9	8
plukovník Miloslav Buzek		
Výchova příslušníků ČSLA k uvědomělé nenávisti k třídnímu nepříteli — základní předpoklad neustálého zvyšování bojové pohotovosti . .	3	6
podplukovník PhDr. Jiří Hřebíček		
Kritika buržoazního pojetí úlohy lidových mas v soudobých válkách .	8	9
major ing. Antonín Řehoř		
Rozhodovací proces a heuristika	2	12
podplukovník PhDr. Jaroslav Erneker, CSc.		
Rozvojem společenské aktivity k výtečnému splnění úkolů výcvikového roku	5	3
podplukovník ing. Jozef Kožár, CSc.		
Úloha myšlienkových operací v spravodajskej praxi	1	14
35. výročí bitvy u Stalingradu	9	14

VOJENSKÉ UMĚNÍ

VM číslo strana

plukovník doc. ing. Karel Neugebauer, CSc. podplukovník ing. Vladimír Sejkora		
Cesty ke zvyšování efektivity velení	7	29
podplukovník ing. Miloš Pock		
Rozvoj mechanizace a automatizace v polním systému velení	5	32
plukovník ing. Jaroslav Šebek, CSc.		
K využívání prostředků MAV při práci štábů v polních podmínkách	9	43
plukovník ing. Vincenc Vasilko		
Střetné sražení na začátku války	3	17
podplukovník ing. Miroslav Smolík		
Zavádění prostředků malé mechanizace do práce štábů	7	39
major Antonín Řehoř		
Využití počítače v práci velitele	6	36
podplukovník ing. Oldřich Horák		
Plánování práce štábu svazku na měsíc	2	32
generálmajor ing. Jaromír Jašek, CSc.		
Úloha a místo ZVS v útočné operaci	9	21
generálmajor ing. Jiří Nečas		
Přikrytí státních hranic a odražení agrese nepřítele	10	27
generálmajor ing. Jaromír Jašek, CSc.		
K odražení agrese nepřítele	2	17
generálmajor ing. Jaromír Jašek, CSc.		
K odražení agrese nepřítele (Pokračování z VM 2/1977)	5	19
generálmajor ing. Jaromír Jašek, CSc.		
K odražení agrese nepřítele (Pokračování z VM 5/1977)	6	17
generálmajor ing. Jaromír Jašek, CSc.		
K odražení agrese nepřítele	10	31
podplukovník ing. Josef Vltavský		
K přechodu armády do útoku	5	27
plukovník ing. Vladimír Polcar, CSc.		
K přechodu vodního toku spojeného s průlomem obrany	7	21
plukovník gšt. ing. Zdeněk Bažant		
Zabezpečení styků a odkrytých boků v armádní operaci	4	17
podplukovník ing. Přemek Vorlíček, CSc.		
K přechodu do obrany v soudobých operacích	10	39
plukovník ing. Vincenc Vasilko		
Protiúder v obranné operaci vševojskové armády	8	19
podplukovník ing. Vladimír Tesař		
Předsunutý odřad	3	22

podplukovník ing. Jaroslav Jílek, CSc.		
K plánování pochodu divize	7	36
podplukovník Václav Jecha		
Bojové použití útvarů na bojových vozidlech pěchoty	6	24
podplukovník ing. František Ščučka, CSc.		
Tanky kontra vrtulníky	4	36
podplukovník ing. František Ščučka, CSc.		
Tanky kontra vrtulníky		
[Pokračování z VM 4/1977]	5	37
podplukovník ing. Zdeněk Hron, CSc.		
Plánování bojového použití vrtulníkového výsadku	9	27
podplukovník ing. Zdeněk Hron, CSc.		
K použití vrtulníkového výsadku	2	24
plukovník ing. Miroslav Nedvěd, CSc.		
Poznatky z operačních cvičení	1	26
podplukovník ing. Karel Zajíček		
Zkušenosti z taktických cvičení	3	30
podplukovník ing. Karel Zajíček		
Poznatky z přípravy na cvičení DRUŽBA 77	9	37
podplukovník ing. Karel Zajíček		
Družba 77	10	51
podplukovník ing. Jaroslav Pech		
K vyhodnocování radioelektronické situace	8	37
podplukovník ing. Jaroslav Pech		
Níčení radiotechnických objektů a prostředků nepřítele	1	19
podplukovník ing. Miloš Pelikán		
Centralizace a komplexnost ve vojenském zpravodajství	3	35
podplukovník ing. Jan Straka		
podplukovník ing. Bohumil Solar		
Využití samočinného počítače v teritoriální oblasti	4	32
plukovník ing. Vojtěch Rybář		
K průzkumu po hromadném použití jaderných zbraní	10	44
plukovník ing. Antonín Martinec, CSc.		
Základní principy tvorby informačního systému o území	7	45
podplukovník ing. Josef Šebesta		
Práce teritoriálních štábů za války	8	44
podplukovník ing. Josef Šebesta		
Součinnost štábů při řešení složitých situací	4	27
podplukovník ing. Přemek Vorlíček, CSc.		
Civilní obrana	8	28
podplukovník ing. Emil Sovák		
Palebná převaha nad nepřítelem	2	38

podplukovník ing. Jaromír Lang, CSc.		
Armádní raketometná skupina	1	31
podplukovník ing. František Barta		
K plánování a řízení dělostřeleckého průzkumu	7	56
plukovník ing. Michal Lajčák		
Boj s pozemními protitankovými prostředky nepřítele	10	56
Major Imrich Majancsik		
Súčinnost RVD s letectvem a spravodajskými orgány	4	45
podplukovník doc. ing. Miroslav Vepřek, CSc.		
Topograficko-geodetické připojení operačně taktických raket	9	48
plukovník ing. Zdeněk Kác		
Velení letecké armády v útočné operaci	7	49
plukovník ing. Vlastislav Klein		
podplukovník ing. Jan Blumenstein		
Středisko bojového velení letecké armády	3	41
kapitán ing. Jiří Macura		
Převážba vojsk a materiálu vrtulníky	1	40
plukovník ing. Václav Hamr		
K součinnosti vojsk PVO	9	56
podplukovník ing. Josef Fanfule, CSc.		
podplukovník ing. Josef Popelka, CSc.		
Automatizace a mechanizace velení a příprava štábů vojsk PVO pozemního vojska	8	51
podplukovník ing. Josef Popelka, CSc.		
Součinnost pozemních prostředků PVO se stíhacím letectvem	7	63
podplukovník ing. Valent Krehlík		
Boj s bitevními vrtulníky nepřítele	2	46
podplukovník ing. Jan Slavík		
Ženíjní zabezpečení při obraně pozemního vojska proti zbraním hromadného ničení	1	45
plukovník ing. František Páleník, CSc.		
Ženíjní zabezpečení při odrážení protiúderu	3	55
podplukovník ing. Jaroslav Šmídl		
Ženíjní zabezpečení přechodu vojsk armády 1. sledu do obrany	4	50
podplukovník ing. František Vašica		
Manévr přepravními prostředky v útočné operaci armády	6	40
podplukovník ing. Milan Vašínska, CSc.		
Mostová a přívozová přeprava	5	45
podplukovník ing. Milan Vašínska, CSc.		
Brodová, podvodní a lední přeprava	8	55
podplukovník ing. Milan Vašínska, CSc.		
Organizace mostové přepravy	10	62

generálmajor doc. ing. Ludvík Ondrůj, CSc.		
Zjišťování parametrů jaderných výbuchů	3	47
plukovník ing. Miloš Zeman		
Chemické zabezpečení armádní útočné operace	2	53
major ing. Miroslav Tomek		
Použití dymu v současnom boji a operácii	6	46
podplukovník ing. Jaroslav Peterek		
K využívání utajeného spojení	7	68
podplukovník ing. Zdeněk Dvořák		
Koordinace využívání spektra rádiových kmitočtů	5	51
podplukovník ing. Zdeněk Dvořák		
Koordinace využívání spektra rádiových kmitočtů (Pokračování z VM č. 5/1977)	6	52
podplukovník ing. Josef Hruška, CSc.		
podplukovník ing. Miroslav Vlček		
TATZ násilného přechodu vodní překážky vševojskovou divizí	9	63
podplukovník ing. Zdeněk Zeman		
K využívání moderních výpočetních prostředků u týlu svazů a svazků	9	71
plukovník ing. Jiří Říha		
Týlové zabezpečení vojsk při překrytí státní hranice	2	59
generálmajor ing. Josef Mikulec		
Psychogenní ztráty v jaderné válce	6	60
podplukovník ing. Jaroslav Pošík		
Vliv manipulace na zvýšení bojové pohotovosti vojsk	10	67
podplukovník ing. Zdeněk Straka, CSc.		
K plánování přísunu materiálu u vševojskové armády	4	60
podplukovník ing. Zdeněk Straka, CSc.		
K plánování přísunu materiálu u vševojskové armády (Pokračování z VM 4/1977)	5	61
podplukovník ing. Zdeněk Straka, CSc.		
plukovník ing. František Suchý		
Ke zvyšování efektivity automobilních svazků	8	59
plukovník ing. František Suchý		
podplukovník ing. Zdeněk Straka, CSc.		
Zkvalitnění činnosti SVD	3	65
podplukovník ing. Jaroslav Lesenský		
K organizaci týlu za útoku msd (td) z chodu	1	50

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

Systém vědeckých znalostí o válce a armádě	1	53
K systému vědeckých znalostí o válce a armádě	5	65
K systému vědeckých znalostí o válce a armádě	6	65

	VM číslo	strana
Hodnocení strategických a operačních směrů	9	75
Nepřetržitost velení v soudobých operacích	7	71
Umění velet	10	73
K názorům na vedení útočných operací pozemních vojsk	2	65
Hromadná palba dělostřelectva v útočné operaci	3	69
Součinnost frontového letectva s pozemními vojsky	4	65
Protivzdušná obrana pozemních vojsk	2	68
Podstata zabezpečení bojové činnosti	8	65

INFORMACE

Jaroslav Vincenc		
K vývoji vojenskopolitické situace na jihovýchodním křídle Severoatlantického paktu	5	71
podplukovník ing. Zdeněk Jurner		
Úsilí hlavních kapitalistických států o zabezpečení zdrojů energie a surovin	1	61
podplukovník ing. Josef Hrdlička		
K hodnocení západní výzbroje	6	71
podplukovník ing. Josef Hrdlička		
Ke skryté — kvalitativní militarizaci	2	71
podplukovník ing. Josef Hrdlička		
Ke skryté — kvalitativní militarizaci (2. část)	3	75
Přeprava vojsk vzduchem	9	79
kapitán František Adamec		
Průzkum v západoněmecké divizi	8	71
Podplukovník PhDr. Vladislav Šmihula		
K internacionální výchově velitelského zboru Československé armády v předfebruárovom období (1945—1948)	10	81
podplukovník PhDr. Bohuslav Kukla		
podplukovník PhDr. Bronislav Pazdera		
K podílu organizací SSM na formování ideově politických názorů a postojů vojáků v základní službě	7	82
plukovník ing. František Skopeč		
Metodické pokyny k Oper-51-4	1	73
plukovník ing. František Knotek		
plukovník ing. Jiří Lázná		
Za vyšší kvalitu kontrolní činnosti	5	76
plukovník ing. Vladimír Hruška s kolektivem		
Racionalizace manipulace, balení, skladování a zásobování vojsk spojovacím materiálem	8	75
VTR a nové zbraně (ze zahraničního tisku)	7	77

generálmajor ing. Jaromír Jašek, CSc. podplukovník ing. Břetislav Janík, CSc.		
Vojenská terminologie	1	69
generálmajor ing. Jaromír Jašek, CSc. podplukovník ing. Jiří Dojiva, CSc.		
Vojenská terminologie	2	75
generálmajor ing. Jaromír Jašek, CSc. podplukovník ing. Jiří Dojiva, CSc.		
Vojenská terminologie	3	79
Dějiny druhé světové války 1939—1945 (5. díl)	4	71
plukovník ing. Josef Mareš, CSc.		
Wehrmacht a okupace	6	75
Obsah ročníku 1977	10	85

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-лейтенант Антонин Брабец	
Победа народа в феврале 1948 года и наша армия	3

Автор разбирает вопросы оценки роли вооруженных сил при решении февральского правительственного кризиса и роль КПЧ при строительстве ЧНА в послефевральском периоде, как армии социалистического типа. Далее, автор указывает главные задачи в разработке линии XV-го съезда КПЧ в области партийно-политической работы в армии.

Подполковник Йосеф Вода	
Февраль 1948 года - качественный перелом в строительстве ЧНА	11

Автор рассматривает вопросы строительства социалистической армии, которые были вызваны внешнеполитической ситуацией и глубокими изменениями, возникшими в феврале 1948 года в международном положении Чехословакии. Особое внимание он обращает на строительство командного корпуса и мероприятия по повышению боевой готовности войск.

Генерал-майор Йиржи Нечас	
60-ая годовщина Советской Армии - 60 лет успехов в защите завоеваний социализма и мира	17

Автор разбирает вопросы создания Красной Армии, как армии нового типа, проблематику развития советского военного искусства, основой которого стало наследие В. И. Ленина, а также значение тесного сотрудничества нашей армии с Советской Армией в развитии научно-исследовательской работы в ЧНА.

Подполковник Карел Шаллер	
Советские Вооруженные силы - защита мирового социализма и мира	22

Статья знакомит читателей с развитием Советской Армии от ее возникновения до сего времени. Автор анализирует строительство Советских Вооруженных Сил и их задачи в условиях строительства социализма в СССР, в годы Великой Отечественной Войны и период строительства развитого социалистического общества.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-майор Йиржи Нечас	
Прикрытие государственной границы и отражение агрессии противника	27

Автор объясняет основную цель прикрытия государственной границы, главные задачи войск, выделенных для прикрытия государственной границы, а также вопросы отражения агрессии наземного и воздушного противника.

Генерал-майор Яромир Яшек, кандидат военных наук	
К отражению агрессии противника	31

Автор в следующей части статьи (продолжение из № 6) разбирает вопросы касающиеся всестороннего обеспечения отражения агрессии противника, а именно разведки, инженерного обеспечения, ЗОМП, оперативной маскировки, радиоэлектронного боя, тылового и технического обеспечения и обеспечения бесперебойного управления войсками.

Подполковник Пржебек Ворличек, кандидат военных наук	
К переходу в оборону в современных операциях	39

Автор, исходя из опыта Великой Отечественной Войны, разбирает общие условия перехода в оборону в настоящее время и конкретно указывает переход войск армии в оборону, ее цели и оперативное построение войск армии, переходящей временно в оборону.

Полковник Войтех Рыбар	
Некоторые вопросы разведки после массового применения ядерного оружия	44
Автор статьи разбирает деятельность и задачи органов разведки после нанесения массовых ядерных ударов противника. Разбирает задачи наземной и воздушной, радио и радио-технической разведки, а также задачи специальной радиосвязи.	
Подполковник Карел Зайичек	
Дружба - 77	51
Автор в следующей части статьи (продолжение из № 9) обобщает опыт из проведения учения «Дружба - 77». Особенно касается вопросов: боевой тревоги, планирования и проведения марша, занятия исходного положения, ведения боевых действий, организации управления в связи, материально-технического и медицинского обеспечения, а также партийно-политической работы.	
Полковник Михал Лайчак	
Бой с наземными противотанковыми средствами противника	56
Автор разбирает современное состояние и возможный путь дальнейшего развития противотанковых средств в армиях НАТО и основные виды указанных средств. Исходя из этого разбора он указывает некоторые способы уничтожения этих средств огнем артиллерии.	
Подполковник Милан Вашинка, кандидат военных наук	
Организация мостовой переправы	62
Автор разбирает организацию мостовой переправы, основные задачи инженерной разведки, оборудование мостовых переправ, организацию комендантской и аварийно-спасательной службы. Автор особое место выделяет расчетам и возможностям маневра мостами.	
Подполковник Ярослав Пошик	
Влияние манипуляции с материальными средствами на повышение боевой готовности войск	67
Автор разбирает главные мероприятия в области материального обеспечения, которые влияют на повышение боевой готовности, особенно на сокращение нормативов времени у отдельных показателей.	
ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ	
Искусство управления войсками	73
ИНФОРМАЦИИ	
Подполковник Владислав Шмигула	
Некоторые вопросы интернационального воспитания командного корпуса Чехословацкой армии в период перед февралем 1948 г. (1945 - 1948 г. г.)	81
Автор указывает основные направления политическо-воспитательной деятельности в послевоенной Чехословацкой армии, исходя из принципов Кошицкой правительственной программы, обращая особое внимание на принципы и задачи пропаганды развития Чехословацко-Советских отношений.	
Указатель статей, помещенных в журнале «Военная мысль» за 1977 год.	85

Vydavatelství M A G N E T
Praha 1 - Vladislavova 26

Čj. 0 2 0 0 1 8
dne

T A J N Ě

Redakce časopisu
Vojenská mysl
P r a h a 6-Na Ořechovce

Věc: voj.odbor.časopis - zaslání

V příloze zasíláme Vojenská mysl roč.1977
číslo 3 v počtu I výt., ev. č. 1083

Upozorňujeme, že tento časopis musí být evidován podle předpisu
Adm-2-1.

Útvary a složky ministerstva vnitra evidují tento časopis obdob-
ným způsobem.

21/77

Vydavatelství M a g n e t
administrace
Věra Jedlanová, v.r.

Vydavatelství M A G N E T
Praha 1 - Vladislavova 26

T A J N Ě

Čj. 0 2 0 0 1 8
dne

Redakce časopisu
Vojenská mysl
P r a h a 6-Na Ořeckovce

Věc: voj.odbor.časopis - zaslání

V příloze zasíláme _____ Vojenská mysl _____ roč.1977
číslo 7 v počtu 1 výt., ev. č. 1083

Upozorňujeme, že tento časopis musí být evidován podle předpisu
Adm-2-1.

Útvary a složky ministerstva vnitra evidují tento časopis obdob-
ným způsobem.

21/77

Vydavatelství M a g n e t
administrace
Věra Jedlanová, v.r.